

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra Speciální pedagogiky

Název rigorózní práce:

Logopedické pomůcky v praxi

Vedoucí rigorózní práce: PaedDr. Blanka Housarová, PhD.

Autorka: Mgr. Olga Šifferová

Bydliště: Husova 86, Perštejn 431 63

Obor: Speciální pedagogika

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala sama a použila pouze zdrojů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím s tím, že tato rigorózní práce může být použita k dalším studijním materiálům.

V Praze dne 30.11.2006

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PaedDr. Blance Housarové, PhD. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Děkuji logopedům z resortu zdravotnictví a logopedům z resortu školství za spolupráci a také své rodině, která mi byla velkou oporou.

Anotace

Tématem rigorózní práce je problematika teoretické báze a praktické báze pomůcky v logopedické intervenci.

Teoretická část se představuje historická náhled v používání a vymezení pojmu pomůcka. Charakteristika postupuje od obecného pojetí ke speciálnímu vymezení. Jednotlivé kapitoly umožňují hlubší pohled na dílčí problematiku, např. klasifikace, funkce, zásady. Největší prostor je věnován pomůckám v logopedii.

V rámci praktické části budou prezentovány výsledky orientačního průzkumu zaměřeného na postojové názory a odborné pohledy na logopedickou pomůcku. Informace představené v rigorózní práci by měly přispět ke komplexnímu, ucelenému pohledu na problematiku teoretické základny a pragmatického užívání logopedických pomůcek, se zaměřením na děti s narušenou komunikační schopností.

Klíčová slova: pomůcka, logopedická pomůcka, hračka, výrobek, technické prostředky

Annotation

Das Thema der Rigorosarbeit ist die Problematik der theoretischen Basis der Hilfsmittel in der logopädischen Intervention.

Der theoretische Teil befasst sich mit dem geschichtlichen Blickpunkt auf die Benutzung und Spezifizierung des Begriffes „Hilfsmittel“. Die Charakteristik bewegt sich von einem allgemeinen Blickpunkt zur speziellen Einschränkung. Die einzelnen Kapitel ermöglichen einen tieferen Einblick auf die Teilproblematik, z.B. die Klassifizierung, Funktion, Grundsätze. Der grösste Spielraum ist dem Hilfsmitteln in der Logopädie gewidmet.

In dem praktischen Teil werden die Ergebnisse der Befragung auf die Meinung und fachlichen Blickpunkte zu den logopädischen Hilfsmitteln präsentiert. Die in der Rigorosarbeit vorgestellten Informationen sollten zu einem komplexen Sichtpunkt der theoretischen Basis und pragmatischer Benutzung der logopädischen Hilfsmittel beitragen, spezialisiert auf die Kinder mit Störungen der Kommunikationsfähigkeit.

Schlüsselworte: Hilfsmittel, logopädisches Hilfsmittel, Spielzeug, Erzeugnis, technische Mittel

Obsah

Úvod	8
1. Kvalita řečové terapie	9
2. Pomůcka	12
2. 1. Vymezení pojmu.....	12
2. 2. Historický exkurs v terminologii.....	13
2. 2. 1. Současnost v terminologii.....	16
2. 3. Třídění pomůcek.....	18
2. 4. Legislativní zázemí školních pomůcek.....	20
2. 5. Funkce pomůcek.....	22
3. Pomůcky ve speciální pedagogice	27
4. Pomůcky v logopedické praxi	31
4. 1. Z historie logopedie jako vědy.....	32
4. 2. Historický exkurs v logopedii.....	32
4. 2. 1. Vymezení pojmu.....	34
4. 3. Funkce logopedické pomůcky.....	36
4. 4. Klasifikace logopedických pomůcek.....	38
4. 5. Proces výběru logopedické pomůcky.....	42
4. 6. Pexeso – logopedická pomůcka.....	43
5. Hračka	46
5. 1. Klasifikace hraček.....	46
5. 2. Funkce hraček.....	49
5. 3. Hračka jako didaktická pomůcka.....	53
6. Požadavky na současnou hračku	56
6. 1. Legislativní zázemí hraček.....	58
6. 1. 1. Obecné informace k „hračkám“ podle Evropské direktivy.....	62
6. 2. Hygienické a bezpečnostní požadavky na hračky.....	68
6. 2. 1. Upozornění a bezpečnostní pravidla při používání hraček.....	73
6. 2. 2. Co není považováno za hračky podle Směrnice rady.....	75

6. 3. Schvalovací procesy u hraček.....	76
7. Výrobek.....	80
7. 1. Legislativní zázemí výrobku.....	80
7. 2. Obecné požadavky na bezpečnost výrobku.....	81
7. 3. Hygienické požadavky na výrobky.....	82
7. 3. 1. Výrobky, které se používají v logopedické praxi.....	83
8. Technické prostředky.....	84
9. Názorový postoj a současný stav v logopedické praxi.....	85
9. 1. Cíl šetření.....	85
9. 2. Použité metody, techniky a postupy.....	85
9. 3. Harmonogram postupu.....	86
9. 4. Charakteristika souboru.....	87
9. 5. Analýza dat.....	90
9. 5. 1. Diskuse.....	119
10. Analýza didaktického materiálu k vybrané terapii.....	122
10. 1. Dyslalie.....	122
10. 2. Metody, postupy a přístupy v terapii dyslalie.....	124
11. Didaktický materiál k vybrané terapii.....	126
11. 1. Analýza dat.....	173
11. 2. Analýza cvičných slov - hláska C.....	179
Závěr.....	181
Resumé.....	183
Seznam použité literatury.....	184
Přílohy.....	190

Úvod

Problematika užívání pomůcek pro stimulaci, rehabilitaci a reedukaci osob se zdravotním postižením má své nezastupitelné místo. Pomůcky můžeme koupit v běžných nebo speciálních obchodech, v hračkářství, na konferencích, v obchodních domech, podle katalogu nebo přes internet. Pomůcky, se kterými se setkáváme na logopedických pracovištích, nazýváme logopedickými pomůckami. U osob s narušenou komunikační schopností využíváme nejen logopedickou pomůcku, ale také „pomůcku“, hračku a výrobek. Většina vyhlášek a zákonů, které se vztahují k pomůckám, hračkám a výrobkům jsou věnovány dětem do tří let, ale samozřejmě je můžeme aplikovat na vyšší věkovou kategorii. Tento věk spadá do oblasti rané péče a je důležitý pro další vývoj dítěte. Je to doba seznamování se s okolím prostřednictvím předmětů v podobě hraček, výrobků a pomůcek. Záleží na každém z nás, jak budeme k dítěti přistupovat a jaké předměty mu k tomu pořídíme. Je proto potřeba vědět, co je pro dítě vhodné, s čím si může hrát. Všechny informace zvyšují svou hodnotu, pokud se jedná o dítě s postižením. Hra je průvodním jevem všech dětských aktivit, je vázána na motorický vývoj, na řečové dovednosti a na sociální kontakt obecně. Na základě těchto informací připravíme individuálně pro každého klienta logopedickou terapii, při níž se opíráme o vhodně vybrané logopedické pomůcky. Při koupi pomůcky, hračky, výrobku pro dítě (jakkoliv staré) si musíme všimnout informací na obalech, pro jakou věkovou kategorii je určena, jak s ní zacházet. Při výběru pomůcky musíme mít také na mysli vývojový věk dítěte, ne jenom jeho skutečný, kalendářní věk. Domnívám se, že nové výrobní postupy, nové metodické postupy vyvolávají potřebu kvalitního teoretického rozpracování. Pro zabezpečení a dodržování určitých norem a standardů je důležitá neustálá aktualizace informací.

1. Kvalita řečové terapie

Řečová terapie bude úspěšná a prospěšná pro klienta, pokud individuálně vybereme vhodné metody a pomůcky. Z toho vyplývá, že metody v řečové terapii se neobejdou bez vhodných pomůcek a pomůcky v řečové terapii se neobejdou bez vhodně zvolených metod.

Nejdříve vysvětlím, co podle Německého institutu pro normalizování, „Deutsches Institut für Normierung DIN 1992, 9“ znamená kvalita. Kvalita je „komplex vlastností a znaků produktu nebo výkonu, jehož využití musí být pevně stanové podle předpokládaného využití.“

Roviny kvality

V poslední době byl v řečové terapii proveden pokus. Na základě tohoto pokusu byly vyhodnoceny tři roviny kvality (Giel, 1999). Kvalita je tvořena třemi rovinami - triádou, které se skládají ze struktury, procesu a výsledků kvality. Předem jsou daná kritéria, s jejichž pomocí bude umožněno vyšetření a výsledkem vyšetření bude stanovení písemného posudku a vydání potvrzení. Mezi třemi rovinami neexistuje žádná jednoznačná linearita, vychází se spíše z interaktivní závislosti všech tří rovin. Triáda skládající se ze struktury, procesu a výsledku, slouží k popisu kvality a která našla svůj pevný bod v oblasti zdravotnictví. Jednotlivé roviny kvality jsou zde stručně popsány (viz tabulka č. 1).

1. Strukturální rovina

Strukturální rovina obsahuje kritéria, která určují předpoklady pro řečovou terapii. K tomu patří odborná kvalifikace a tj. vysokoškolské studium ukončené diplomem, titulem magistr nebo udělením doktorské hodnosti a soustavné následné vzdělávání a supervize. Ke strukturální rovině patří také všechny personální, věcné a organizační požadavky, které jsou v řečové terapii předpokladem poskytování kvalitní služby.

2. Procesuální rovina

Procesuální rovina vychází z vědeckých poznatků a pod pojmem procesuální rovina se skrývá terapeutická činnost a různá opatření v řečové terapii, jako je zjišťování zdravotního stavu, poradenská služba, terapie (naplánování, určení cíle, výběr metody, průběh terapie, apod.), interdisciplinární kooperace, dokumentace a výkazy o terapeutickém postupu.

3. Výsledná rovina

Ve výsledné rovině se projeví úkony prováděné v řečové terapii. Za změnami, ve smyslu technických a interpersonálních kvalit stojí na jedné straně symptomatické změny, např. změna v komunikačních dovednostech a na druhé straně spokojenost klienta. Vše je zaměřené na předem společně stanovené cíle. Po stanovení diagnózy, zjištění závažnosti poruchy a základního onemocnění, (např. dysartrie nebo dysfagie ve spojení s progresivním onemocněním) nebudou společně stanovené cíle zaměřeny na zlepšení symptomů, ale především na možnosti zachování komunikačních schopností a dovedností.

U poruch (řečových, jazykových, hlasových, komunikačních a polykacích) vznikají psychosociální zátěže. Může se tím vyvolat nerovnováha mezi člověkem a prostředím. Řečová terapie se ve svých cílech na tuto oblast zaměřuje. Ve Světové zdravotnické organizaci (WHO) bude koncipován ICDH-Modell (International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps), ve kterém nebudou popsány jen příčiny a symptomy řečové, jazykové, hlasové a polykací (disorder, impairment), ale také sociální újmy (handicap), které vzešly z příčin a symptomů.

Procesuální a výslednou rovinu nelze od sebe oddělit. Nejdříve vyhodnotíme dokumenty vztahující se k řečové terapii, potom zhodnotíme výkony v oblasti zjištění zdravotního stavu, poradenské služby a v terapii. Na základě těchto hodnotících výsledků by měly být stanoveny podmínky vztahující se k procesům v řečové terapii.

Předmětem vědeckého zkoumání řečové terapie se stávají výsledky diskuzí o poskytované kvalitě řečové terapie. Na kvalitě řečové terapie se významnou měrou podílí pomůcky, jejichž volba a výběr je pouze záležitostí odborné erudice logopeda.

Odborná literatura diferencuje pomůcky, které nejčastěji využíváme v logopedické praxi a pod kterými obecně vnímáme pomůcku, takto:

- I. Pomůcka
- II. Hračka
- III. Výrobek
- IV. Technické prostředky

Proto se i já při rozboru teoretických východisek přidržím tohoto členění.

Tabulka č. 1: Roviny kvality řečové terapie (Giel, 1999)

Strukturální rovina	Procesuální rovina	Výsledná rovina
<i>Předpoklady pro řečovou terapii</i>	<i>Činnosti v řečové terapii</i>	<i>Intervenční výsledky</i>
Kvalifikace: Studium Státní závěrečné zkoušky Další vzdělávání Supervize Strukturální požadavky jsou: <ul style="list-style-type: none"> - personální - prostorové - materiální - organizační 	Intervence v řečové terapii: Zjištění zdravotního stavu Poradenská služba Terapie Interdisciplinární kooperace Dokumentace, zprávy	Efekty intervence v řečové terapii: Dosažení cílů Změna kvality života Změna symptomů Osvojení: <ul style="list-style-type: none"> - Komunikačních schopností - Dovedností - Zvládnutí různých situací

Zdroj:

BAUMGARTNER, S.: GIEL, B. Qualität der Sprachtherapie. In GROHNFIELD, M. *Lehrbuch der Sprachheilpädagogik und Logopedie*. Stuttgart, Berlin, Köln, Kohlhammer: CID, 2000, s. 278.

2. Pomůcka

2. 1. Vymezení pojmu

Výraz „pomůcka“ může vypovídat o okrajové a pomocné funkci, proto se budu v následujících odstavcích věnovat rozboru a chápání slova „pomůcka“ v oblasti výchovně - vzdělávací.

Kubálek (1977, s. 11) říká: „Vynechávání přídavných jmen „učební“ a „názorná“ je věcí logické úvahy, že prostředek, který není vhodný pro začlenění do vyučování a učení, a který nevyvolává názorné představy, není pomůckou.“ V Německu upravili názvosloví, kde název „vyučovací a učební prostředky“ nahradili přesnějším názvem „Unterrichtsmittel“ (výukové prostředky) nebo „Bildungsmittel“. Název „pomůcky“ (aids) v anglosaském světě ustupuje ve prospěch „media“.

Hledáme-li definici typu – „pomůcka je ...“ nenalezneme ji u pedagogických klasiků, ani u J. A. Komenského. J. A. Komenský chtěl vytvořit určitý systém v pedagogické terminologii. Pojmenovává, systematizuje a třídí, ale nevytváří ucelenou soustavu termínů. Chce informovat a vzdělávat. J.A. Komenský neužíval český termín „pomůcka“, ale užíval termíny původem z latiny a řečtiny. Některé i počesťoval, ale těch není mnoho. Terminologii rozdělil do 4 oblastí. Pro obecné označení pomůcek užíval výrazy z latiny: aparát (pomůcka), instrument, instrumentum (pomůcka), instrumentum scholasticum (učební pomůcka). Pro **textové pomůcky** užíval názvy z latiny a z řečtiny, dodnes užíváme v oblasti vzdělávání např. výraz lexikon (slovníková část učebnice, slovník), herbář, gramatika, slabikář, text. Z **textových pomůcek metodického charakteru** dodnes užíváme výrazu **didaktika**. Z pomůcek demonstračních (vesměs z řečtiny a z latiny) se dochovaly názvy, např. exemplář (model nebo věc, která slouží například jako vzor ve vzdělávacích výchovách), forma (vzor, ukázka), glóbus (model Země), mustr (ukázka), tabule (hladká deska).

Ze čtyř stěžejních pedagogických děl J. A. Komenského (Didaktika, Dvěře jazyků otevřené, Informatorium, Theatrum universitatis rerum) získal Diblík (1988) důležité informace pro slovtvorný rozbor českého termínu pomůcka. Diblík termín rozložil na tři skupiny, ve kterých se snažil vyjádřit jejich význam a upřesnit jednotlivé pojmy. Každý z těchto pojmů je nositelem informace. Definuje tím

pojem pomůcka ze tří slovotvorných pohledů. Tento rozbor nazval Diblík (1988, s. 9 – 10) jako: „**Terminologie domácí a její slovotvorný rozbor obecného**

označení pomůcka:

- a) **pomoc** (ve významu pomůcka), ze slovesa pomoci, potřeba (pomůcka), ze slovesa potřebovat,
- b) **nástroj** (např. pomůcka, nebo v umění), ze slovesa nastrojiti,
- c) **pomůcka jako prostředek**, ze základového slova prostřed.

Při hledání v odborné literatuře jsem našla několik užívaných pojmů. Jejich obsahový význam se místy diferencuje, místy překrývá, proto se nyní budu zabývat charakteristikou pojmu pomůcka.

2.2. Historický exkurs v terminologii

Autoři Karel Taubenek a Karel Vorovka (1892, s. 85), v díle Rukověť školství obecného – Organizace školství, vidí učební pomůcky takto: „Učebními pomůckami slují všechny věci, bez nichž se žáci při vyučování obejít nemohou (učebniny), jakož i věci takové, které poskytující náležitých názorův, podporují a usnadňují dojití cíle vyučovacího.“ V 19. století použili autoři díla termín **pomůcky učebné**, které podporují a usnadňují dosažení cíle ve vyučování. Učebninami nazvali všechny věci, které jsou potřebné k vyučování. Podle mého názoru, je toto vymezení velmi moderní a znovu se objevuje a je na něj navázáno v 60. letech.

Ve Stručném pedagogickém slovníku z roku 1900 najdeme pojem **pomůcky a prostředky učebné**. Tento pojem je definován takto (1900, s. 1397-1338): „Zkušenost vyučovatelská zavedla do škol pro každý předmět, jemuž se vyučuje, pomůcky a prostředky učebné, jimiž se učení podporovati a usnadňovati má. Pomůcky učebné v užším slova smyslu jsou především pomůcky názorné k vyučování hromadnému; prostředky učebními mínívají se také učebnice, náčiní psací, kreslicí, rýsovací a jiné potřeby, jež mají žáci v rukou.“ Ve slovníku je zmíněn podrobný seznam pomůcek. Termín **prostředky učebné** se v upravené terminologii na → **didaktické prostředky**, objevuje v roce 1993, v komplexní klasifikaci materiálních didaktických prostředků ve vyučovacím procesu od Machala.

Mik, povoláním školní inspektor, napsal v roce 1933 knihu Učebné pomůcky a moderní škola; Dílo destruktivní o pomůckách ze všech oborů, jež moderní škola má mít na zřeteli, v této době se už setkáme s výrazem „**moderní pomůcky**“.

Mik ve svém díle používá termín **prostředky učební**, tento pojem můžeme najít před 33 lety ve Stručném pedagogickém slovníku (1900). Mik (1933, s. 5) píše: „K **prostředkům učebním a výchovným** patří v nové době i kniha, a to nejenom jako učebnice, ale i jako pomůcka pro mimoškolní vzdělávání žactva a jejich výchovu.“ Píše o pomůckách pro jednotlivé školní předměty, ale také o, použiji současnou terminologii, speciálních pomůckách. Dále říká (1933, s.52): “Je třeba, aby byly zrevidovány všechny dosavadní pomůcky pro školy pomocné i pro děti tělesně nebo duševně úchylné a aby byly vytvořeny jejich sbírky.“ Zabývá se učebními a výchovnými prostředky od roku 1924 do roku 1931.

V Příručním slovníku pedagogickém z roku 1937 (editor. Pech) najdeme pro tuto dobu „úplně“ nový termín **pomůcky školní**. Pomůcky školní (1937, s. 342) jsou charakterizovány takto: „Na Národních školách se smí používat i toliko učebnic a učebních pomůcek (map, nástěnných obrazů, diagramů, gramofonových desek, apod.), které byly min. škol a nár. osvěty schváleny. O drobných pom. vyuč. (pohlednice, fotografie, obrázky, světelné obrazy, dětské časopisy, četba, apod.) rozhodne učitelská porada.“

O dva roky později v Pedagogické encyklopedii (editor: Chlup) nalezneme dva termíny – **pomůcky školní** a **pomůcky učebné**. Pomůcky učebné (1939, s. 428 – 429) jsou definovány takto: „V nové škole nejsou učebními pomůckami jen přírodniny, vzorky, obrazy, mapy, tabulky, diagramy, globy, rozmanité hláskovací stroje a počítadla, fyzikální a technologické přístroje atd., nýbrž celá školní budova s přerozmanitým svým zařízením i její okolí s celou živou přírodou vůbec.“

V definici o pomůckách školních je kladen důraz na propojení školy a skutečného života se vším, co doba přináší a také upozorňuje na to, že prostřednictvím knihy lze působit na žáky i mimo školu, což před dvěma lety v Příručním slovníku pedagogickém nebylo v definici uvedeno, i když se používal termín pomůcky školní. V Příručním slovníku pedagogickém je pomůcka školní viděna především jako učební pomůcka pro žáky. V Pedagogické encyklopedii jsou do druhého termínu **pomůcky učebné** zařazeny nejen pomůcky učební, ale také celá školní budova s jejím okolím a přírodou.

Časový faktor neposunul až tak výrazně pojetí tohoto pojmu. V šedesátých letech nalezneme i v cizojazyčné literatuře definici pojmu pomůcka. Pedagogická encyklopedie - „Pädagogische enzyklopädie“ z roku 1963 obsahuje pojem pro oblast vzdělávání „**Unterrichtsmittel**“ – „**vyučovací a učební prostředky**“. Tento pojem zahrnuje pojem pomůcky, učební pomůcky. Definice zní takto (1963, s. 978): „...jsou to věci (předměty, pomůcky), které jsou nutné k realizaci řádné výuky – kromě půdy školy a školní budovy – se označují za vyučovací prostředek. Dělí se na učební pomůcky a vybavení objektů.“

Ve Stručném pedagogickém slovníku z roku 1900 byl zmíněn pojem **prostředky učební**. V Pedagogické encyklopedii z roku 1939 nalezneme v definici **pomůcek učebních** také celou školní budovu s okolím a přírodou. *Pedagogická encyklopedie - „Pädagogische enzyklopädie“ – toto tvrzení odmítá a jasně pojem vymezuje.*

Slovník spisovného jazyka českého z roku 1964 obsahuje také samostatnou definici hesla **pomůcka**. Pomůcka je definována takto (1964, s. 754): 1. pomocný předmět, prostředek: školní, léčebné pomůcky, studijní pomůcky, orientační pomůcky.“ V Pedagogických slovnících a v odborné literatuře vydané po tomto roce nalezneme heslo **učební pomůcky**. V šedesátých letech, s vývojem společnosti se pozvedla úroveň v rozvoji vzdělávání. Změnil se obsah a cíl vyučování a nastal rychlý rozvoj techniky, umění a vědy a vzniká nové heslo – **pomůcky učební**, v Pedagogickém slovníku, z roku 1967 (editor: Kujal). V definici se zdůrazňuje hledisko pedagogicko – didaktické, které sleduje hodnotu a účinnost pomůcky a ovlivňuje pojetí učební pomůcky ve vyučování. V definici je zahrnuto i dělení pomůcky podle vnějších znaků na pomůcky dvojrozměrné, trojrozměrné a audiovizuální. Domnívám se, že odborníci pro definici použili poznatky od Hapaly z knihy „Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania, 1963“, neboť se Hapala v šedesátých letech touto problematikou zabýval. Je také možné, že se odborníci inspirovali v 19.století u autorů Taubenka a Vorovky, kteří už v 19.století propagovali moderní názor na učební pomůcku.

2. 2. 1. Současnost v terminologii

V roce 1971 používá Ondráček v díle, K úloze a místu učební pomůcky a didaktické techniky v moderní škole, termín **učební pomůcka**. Myslím si, že bychom mohli tuto charakteristiku učební pomůcky považovat za definici pojmu učební pomůcka z pohledu psychologického. Ondráček (1971, s. 6) říká: "Každou učební pomůcku považujeme za nositele výpovědi (tj. souhrn informací) o určité věci nebo jevu a současně za komunikátory těchto informací. Pomůcka má evokovat nejen pohyb poznání (ve spojení s činností) ve směru porozumění osvojovaným strukturám, procesům a vztahům, ale - i když různou měrou - působit i ve sféře emocionální a upevňovat normy sociálního jednání."

Po 28 letech, v roce 1995 byl vydaný Pedagogický slovník. Odborníci zřejmě převzali „termín“ z Pedagogického slovníku, z roku 1967, ale trochu ho upravili. „Učební“ dali na první místo, takže vzniklo „nové“ heslo → **učební pomůcka**.

Tabulka č. 2: Přehled měnících se závěrů u vymezení pojmu učební pomůcka, v Pedagogickém slovníku. Průcha (1995, 1998, 2001, 2003)

1995	..., které jsou součástí → vyučovací technologie
1998	..., které jsou součástí → vyučování
2001	..., které jsou součástí vyučování
2003	..., které jsou součástí vyučování ⇒ didaktická technika

Zdroj:

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, s. 240.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998, s. 267. ISBN 80-7178-252-1.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001, s. 257. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 257. ISBN 80-7178-772-8.

Charakteristika termínu **učební pomůcka** je v Pedagogickém slovníku (Průcha) stručnější než v Pedagogickém slovníku (Kujal, 1967). Pod zmíněnými termíny auditivní, vizuální, obrazové a technické se schovává široká škála (nejen) učebních pomůcek. S těmito zmíněnými termíny se také setkáváme v odborné literatuře, která se zabývá výchovně – vzdělávací problematikou. Vydavatelství Portál vydalo, během 10 let, celkem čtyři Pedagogické slovníky. V roce 1995 a poté v upraveném a rozšířeném vydání, v letech 1998, 2001, 2003.

Charakteristika termínu učební pomůcka se nemění, mění se pouze závěr druhé

věty terminologického vymezení. Odkaz didaktická technika (2003) ukazuje na modernizaci výchovně – vzdělávacích institucí.

Logopädisches Handlexikon z roku 1998 obsahuje pojem „**Hilfsmittel**“ – **pomůcka**. Pomůcka je (1998, s. 93): „Přístroj, aparát, zařízení a nástroj a) k ošetření, k léčení, b) pro kontrolu stability, c) k samostatnému pohybu, d) k přemístování, e) pro každodenní úkony, f) ke komunikaci.“ Tato definice představuje pomůcku jako nezbytnou součást života. A není viděna jen z pohledu výchovně-vzdělávacího. S pojmem „**pomůcka**“ a takovouto definicí pojmu „pomůcka“ se v českých odborných publikacích, po roce 1964, nesetkáme. Výjimkou byl Slovník spisovného jazyka českého z roku 1964, kde se objevilo heslo „pomůcka“ a bylo definováno samostatně. Ale v odborných pedagogických slovnících se již s tímto samostatným pojem nesetkáme. Pojem „pomůcka“ najdeme vždy ve spojení s nějakým přídavným jménem.

V některých odborných publikacích se setkáme s pojmem **didaktická pomůcka**. Valenta říká: „Didaktické pomůcky se odlišují od ostatních bezprostředním vztahem k obsahu učiva.“ Proto se termín didaktická pomůcka vyskytuje v odborných publikacích, ve kterých jsou kapitoly o vzdělávání. V Pedagogický slovnících tento pojem nenajdeme. Termín **didaktická pomůcka** je v publikacích Psychopedie – kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných, Krejčířová, 1997. Autoři uvádí na prvním místě termín učební, v závorkách didaktická, pomůcka. V publikaci Psychopedie, Valenta, 2003, je na prvním místě didaktická pomůcka a do závorek se píše učební pomůcka. Tady vidíme jasný význam tohoto pojmu ve vztahu ke vzdělávání. Termín didaktická pomůcka najdeme také v publikaci Kompenzační a didaktické pomůcky pro děti a žáky s tělesným postižením v MŠ a ZŠ, Kubíčková, Kubič, 2001. Další publikací, kde je používán termín didaktická pomůcka jsou Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ, Barešová, Hrubý, 1999 (viz tabulka č. 5). Termín didaktická pomůcka používají také ve svých klasifikacích Sovák, Lechta, Bezručková (viz kapitola 4.: Pomůcky v logopedické praxi)

2. 3. Třídění pomůcek

Machala (1993) In Valenta (2003, s. 329) uvádí **komplexní klasifikaci materiálních didaktických prostředků** ve vyučovacím procesu. Jsou to:

I. Učební pomůcky

1. Originální předměty a reálné skutečnosti
2. Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností
3. Textové pomůcky
4. Pořady a programy prezentované didaktickou technikou
5. Speciální pomůcky

II. Technické (výukové) prostředky

1. Auditivní technika
2. Vizuální technika
3. Audiovizuální technika
4. Technika řídicí a hodnotící

III. Organizační a reprografická technika (kopírovací stroje, počítače, počítačová síť, ...)

IV. Výukové prostory a jejich vybavení (odborné učebny, dílny, pozemky, tělocvičny, terapeutické místnosti, bílý pokoj, SNOEZELEN, ...)

V. Vybavení učitele a žáka (psací potřeby, pracovní úbor, ...)

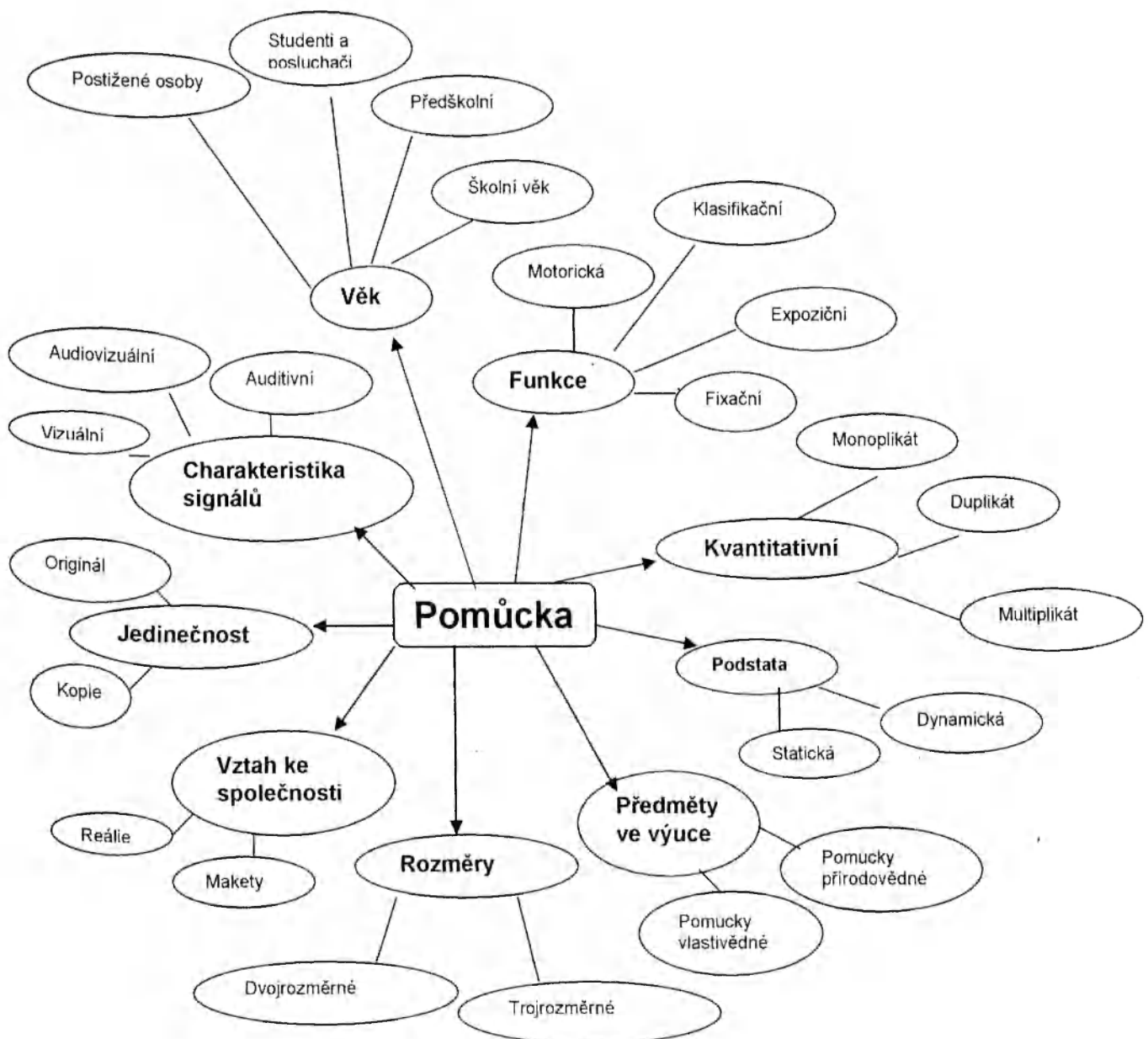
Zdroj: MACHALA, V. Komplexní klasifikace materiálních didaktických prostředků. In VALENTA, M. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003, s. 329. ISBN 80-7320-039-2.

Tato klasifikace představuje přehled didaktických prostředků, které jsou součástí (nebo by měly být) každé vzdělávací instituce → školy, ve kterých žák plní povinnou školní docházku. Myslím si, že tato klasifikace může posloužit jako seznam potřebných materiálů a prostředků pro práci v oblasti výchovně – vzdělávací.

Valenta (2003) ještě dělí pomůcky podle věku a podle rozměrů, což je v dělení podle Hapaly (1963) a Valenty (2003) stejné, tzn. dvojrozměrné či trojrozměrné. Valenta se navíc zmiňuje o hledisku podstaty a to statické a dynamické. O náhledu kvantitativním, to jsou monoplikáty, duplikáty a multiplikáty. Dále podle jedinečnosti na kopie a originály, dále ve vztahu ke skutečnosti na makety a reálie, podle předmětů ve výuce a podle charakteristiky signálů na pomůcky auditivní, vizuální, audiovizuální → viz schéma č. 1.

Schéma č. 1: Dělení pomůcky podle Valenty

Zdroj: VALENTA, M.; MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003, s. 328. ISBN 80-7320-039-2.

V Moderní pedagogice se také setkáme s pojmem **didaktický prostředek**, který je vymezován jako (Maňák In Průcha, 2002, s. 276): „vše, co vede ke splnění výchovně - vzdělávacích cílů.“ Dále tyto prostředky dělí na - materiální prostředky, ⇒ **učební (vyučovací) pomůcky a literární prostředky ⇒ články, texty**. Z toho vyplývá, že terminologie pojmu učební pomůcka není jednotná. Každý odborník si termín upravuje podle oboru, ve kterém působí tak, aby co nejdříve vyjádřil danou problematiku.

2. 4. Legislativní zázemí školních pomůcek

Označení a schválení předmětu za pomůcku učební/školní podléhalo již od počátku určitému procesu.

V letech 1850 - 1950

Školské říšské zákony z 25.května 1868, zvláště pak z 11.května 1869 stanovily, jakým způsobem se schvalovaly pomůcky a učební prostředky, zvláště pak učebnice pro české obecné, měšťanské, pokračovací i střední školy. Jednotlivé paragrafy těchto školských zákonů zpřesňovala ještě ministerská nařízení a zákony z 23.listopadu 1869, 20.srpna 1870 a 25.března 1873.

Nejdůležitějším bylo ministerské nařízení z 20.srpna 1870, kde se v paragrafu 70 říká: „Každá škola má býti náležitě opatřena pomůckami ku potřebě učitelův a žáků. Správce školy má se obrátiti k úřadu zákonem ustanovenému, by pomůcky ty se zjednaly.“ Další paragraf informuje o jednotlivých a konkrétních pomůčkách na školách.

Ve školách se mohly používat ve výuce pouze pomůcky, které schválilo ministerstvo, kultu a vyučování na základě návrhů okresních a zemských učitelských porad. Ministerský Věstník z 15.června 1897 pak uveřejnil seznam knih a učebních pomůcek a prostředků pro české obecné, měšťanské a pokračovací školy. Podrobný seznam pomůcek je zmíněn i ve Stručném pedagogickém slovníku z 1900. Uvedená ministerská nařízení platila v našich zemích do roku 1918.

Výnos č.5 330-II ze 14.listopadu 1925 a č. 136 546-I ze 6. prosince 1932 stanovil kriteria vhodnosti po stránce pedagogicko – didaktické a nezávadnosti po stránce výchovné a státně politické. Všechny výnosy směřovaly k jedinému cíli:

aby ze škol byly odstraněny zastaralé a cizí pomůcky, aby byly nahrazeny pomůckami názorně - didaktickými a z naší produkce. V průběhu druhé světové války se sbírky učebních pomůcek na školách značně poškodily, a proto byl v roce 1940 vydán Výnos o nákupu pomůcek a potřeb domácího původu. Po válce (v letech 1945 – 1947) byla nařízena revize učebních pomůcek a vznikla řada významných nakladatelů a výrobců didaktických pomůcek.

V letech 1947 – 2006

Roku 1947 byl přijat školský zákon. Od něj se začal odvíjet systém schvalování učebnic a učebních pomůcek.

V roce 1984 podle zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, č. j. 28996/2002 – 20, je vydávaný seznam učebnic na základě § 40 odst.1, Zákona č. 29/1984 Sb. Postup při zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic podléhá určitým pravidlům, která se neustále novelizují. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydává nyní v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), seznam učebnic, kterým byla udělena schvalovací doložka k učebnicím a učebním textům. Ministerstvo může udělit schvalovací doložku pouze učebnicím určeným k využití při vzdělávání dětí zařazených do přípravných tříd základní školy a při vzdělávání žáků ve školách poskytujících základní a střední vzdělávání. I v roce 2006 existuje takové oddělení na ministerstvu školství, které schvaluje učebnice, zařazuje je do seznamu učebnic a doporučuje je školám a vydává jim tzv. schvalovací doložku. Schvalovací doložky se udělují učebnicím, které jsou součástí ucelené řady učebnic. Platnost schvalovací doložky je nadále nejvýše 6 let, ale může být rozhodnuto i o kratší době platnosti nebo platnost schvalovací doložky může být prodloužena. Seznamy učebnic s platnou schvalovací doložkou budou i nadále dvakrát ročně zveřejňovány ve Věstníku MŠMT a na www stránkách MŠMT. Proti učebnicím se může vyjádřit i pedagogická veřejnost.

Současná legislativa podle zákona č.561/2004 používá podle § 27 termín učebnice, učební texty, školní potřeby. Za učebnice jsou v zákoně považovány texty a grafické materiály, které jsou i na jiném než papírovém nosiči. Takže opět se setkáváme s terminologickou nejednotností.

2. 5. Funkce pomůcek

Hapala se ve své knize, *Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania*, zabýval tříděním a funkcí pomůcek obecně. Podle Hapaly (1963, s. 28) plní pomůcka tři základní funkce. Pro srovnání uvádím pojetí funkce pomůcek podle Valenty (2003, s. 328):

Tabulka č. 3: Funkce pomůcek podle Hapaly (1963) a Valenty (2003)

Hapala (1963)	Valenta (2003)
Na získání vědomostí	Motivační
Na získání a upevnění a zevšeobecnění vědomostí	Expoziční
Na praktické využití vědomostí	Fixační
	Klasifikační

Zdroj:

HAPALA, J. *Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania*. Bratislava: SPN, 1963, s. 28.

VALENTA, M.; MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003, s. 328. ISBN 80-7320-039-2.

Hapala vidí funkci pomůcky jako vztah - pomůcka a vědomost. Díky pomůcce dojdeme k získání a upevnění vědomostí a nabyté vědomosti pak v životě můžeme uplatnit. Valenta přesně nedefinuje, co jednotlivý termín znamená, ale zamyslíme-li se, mohli bychom dát rovnítka mezi termíny v tabulce tak, jak jsem je seřadila. Pojem klasifikační má funkci hodnotící, což se přesně vztahuje k procesu výchovně – vzdělávacímu na školách.

Valenta (1997, s. 60) také tvrdí: „Při výběru vhodných didaktických pomůcek musí učitel vycházet z charakteru učiva a konkrétní situace ve třídě, jednak by měl mít na zřeteli **funkce, jež mohou učební pomůcky ve vyučování plnit:**

- a) poznávací funkce
- b) psychologická funkce
- c) výchovná funkce
- d) didaktická funkce
- e) ekonomická funkce.“

Didaktická funkce vyplývá z vlastního obsahu učiva a souvisí s motivačním, expozičním, fixačním a klasifikačním či diagnostickým využitím pomůcek. Ostatní funkce jsou jasně stanoveny a snadno odvoditelné z názvu.

*Abychom mohli říci, že je pomůcka „dobrá“ a vyhovuje skoro všem požadavkům, které jsou kladeny na „dobrou“ pomůcku, musíme mít při tvorbě a návrhu pomůcky, při výběru pomůcky, při používání pomůcky na zřeteli, vzájemné propojování požadavků tzv. pedagogických zásad. Hapala (1963, s. 54 - 63) vytvořil **tři okruhy pedagogických zásad** a měli bychom se těmito pedagogickými zásadami řídit:*

1. Zásada didaktická:

- a) Vědecká a odborná správnost
- b) Názornost (tvar, velikost)
- c) Přiměřenost (k věku)
- d) Kolektivnost (pro práci v kolektivu)
- e) Estetická a umělecká hodnota
- f) Zajímavost
- g) Potřebnost
- h) Účelnost

2. Zásada technická:

- a) Technická vyspělost
- b) Přiměřená konstrukce – tzn. pomůcka by měla být technicky bezchybná, jednoduchá, přiměřeně velká, mít malou váhu, nemá být zbytečně drahá, ale hlavně musí být pevná a trvalá
- c) Bezpečná proti úrazům
- d) Splňovat hygienické podmínky
- e) Materiálově vhodná

3. Zásada ekonomická

a) Životnost

b) Cena

Krejčířová (1997) a Valenta (2003) shodně říkají: „Na didaktické pomůcky se tradičně shlíželo jako na pomocné až podřadné prostředky vyučovacího procesu. Dnes jsou však kladeny na úroveň ostatních vyučovacích prostředků. Důvod jejich rehabilitace je možno také vidět ve vztahu k didaktickým zásadám, které pomáhají naplňovat.“ Krejčířová (1997) a Valenta (2003) tak uplatňují **zásadu názornosti, systematickosti, trvalosti a přiměřenosti.**

Didaktické zásady podle Krejčířové (1997, s.60), Valenty (2003, s.329):

1. „Zásada názornosti
2. Zásada systematickosti
3. Zásada trvalosti
4. Zásada přiměřenosti.“

Tabulka č. 4: Porovnání zásad – Hapala (1963) a Krejčířová(1997)/ Valenta (2003)

Hapala (1963)	Krejčířová(1997)/ Valenta (2003)
1. Zásada didaktická	
Vědecká a odborná správnost	
Názornost (tvar velikost)	Zásada názornosti
Přiměřenost (k věku)	Zásada přiměřenosti
Kolektivnost (pro práci v kolektivu)	
Estetická a umělecká hodnota	Motivace
Zajímavost	Motivace
Potřebnost	
Účelnost	Zásada systematickosti
2. Zásada technická	
Technická vyspělost	
Přiměřená konstrukce	Zásada trvalosti
Bezpečná proti úrazům	
Splňovat hygienické podmínky	
Materiálově vhodná	
3. Zásada ekonomická	
Životnost	
Cena	

Zdroj:

HAPALA, J. *Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania*. Bratislava: SPN, 1963, s. 28.

VALENTA, M.; MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003, s. 328. ISBN 80-7320-039-2

VALENTA, M.; KREJCIŘOVÁ, O. *Psychopedie – kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejř, 1997, s. 60. ISBN 80-90-2057-9-8.

Zásada názornosti u didaktických pomůcek je zcela určující v procesu vyučování, aby žáci za velmi krátkou dobu získali značně ucelenou představu o

jevu či předmětu pomocí zraku, sluchu, hmatu či chuti. Zjednodušeně řečeno, tvar a velikost (Hapala) je rozhodující pro získání představy. Zásada systematickosti znamená, že každá činnost má mít systém např. vhodně seřazené kolekce sbírek, návazné programy, apod. Tuto zásadu bychom mohli přiřadit k zásadě účelnosti (Hapala). Zásada přiměřenosti znamená respektování věku a schopností jednotlivce. Hapala tuto zásadu nazývá stejně. Krejčířová i Valenta zásadu trvalosti řadí také do didaktických pomůcek. Hapala trvanlivost pomůcky řadí mezi technické zásady a nazývá ji zásadou přiměřené konstrukce. Všichni tři autoři se nezapomínají zmínit o motivaci a o aktivaci kolektivu přes pomůcky. Motivaci lze srovnat se zásadou estetické a umělecké hodnoty a zásadou zajímavosti (Hapala).

3. Pomůcky ve speciální pedagogice

V předcházejících kapitolách jsem rozebrala problematiku obecného pojetí pomůcky. Pro zachování strukturálního postupu, od obecného pojetí ke speciálně pedagogickému pojetí, se budu nyní podrobněji zabývat pomůckou ve speciální pedagogice, neboť tento obor souvisí s tématem mé diplomové práce.

Termín **pomůcka** jsem našla v odborných publikacích, určených speciální pedagogice. Jsou to **Defektologický slovník** (1984 a 2000) a slovník **Špeciálna pedagogika – terminologický a výkladový slovník** (1995). Tyto publikace obsahují definice termínu pomůcka ve speciální pedagogice.

V **Defektologickém slovníku** (2000) jsou strany 262 – 265 věnované pomůckám ve speciální pedagogice. Jsou to tyto následující:

- Pomůcky artikulační
- Pomůcky kompenzační
- Pomůcky k vyšetření sluchu
- Pomůcky ortopedické – protetické
- Pomůcky technické na školách pro mládež sluchově postiženou
- Pomůcky technické na školách pro mládež zrakově postiženou
- Pomůcky učební na školách speciálních

Při studiu této problematiky jsem se také zabývala časovými horizonty ve vydávání terminologických slovníků, týkajících se obecného a speciálně pedagogického pojetí termínu pomůcka. Zatímco v obecné pedagogice byly během 10 let vydány čtyři Pedagogické slovníky (editor: Průcha) a terminologie byla částečně upravena, ve speciální pedagogice byly, v rozmezí 16 let, vydány dva slovníky. První v roce 1984 a druhý v roce 2000 jako upravené a rozšířené vydání (editor: Edelsberg). Výčet a definice pomůcek se nezměnily.

V **Defektologickém slovníku** je definováno sedm termínů o pomůcce. Jako první uvádím pomůcky artikulační, které jsou určeny pro výuku správné výslovnosti.

Myslím si, že použité slovní spojení *... pro výuku...* není vhodné, neboť v definici jsou zmiňovány i pomůcky, které nejsou určeny pro výuku, ale jsou součástí

terapie, např. dezinfekční nádobka. Mnohem výstižnější by bylo, podle mého názoru, nazvat tyto pomůcky terapeutickými, protože v definici je mnoho pomůcek určených právě pro logopedickou terapii. V Defektologickém slovníku nejsou uvedeny terapeutické pomůcky. Pomůcky kompenzační jsou věnovány zrakově postiženým a protetice ortopedické. Pomůcky diagnostické jsou vztaženy jen ke sluchu. Protetika ortopedická je ještě jednou zmiňována samostatně v pomůčkách ortopedicko – protetických. Pomůcky technické se dělí podle smyslového postižení – na zrak a sluch. Zvláště se vyčleňují učební pomůcky na školách speciálních. Tyto pomůcky usnadňují mládeži vyžadující speciální péči školní vzdělávání. Myslím si, že si lze pod těmito pomůčkami představit pomůcky pro mládež s mentálním postižením. Nelze přesně určit podle jakých kritérií nebo podle jakého systému odborníci pomůcky dělí. Proto je obtížné nalézt utřídění.

Špeciálna pedagogika – terminologický a výkladový slovník (1995) se na stranách 142 – 233 věnuje těmto pomůčkám v oboru speciální pedagogika:

- Pomůcky pro nevidomé
- Pomůcky pro slabozraké
- Pomůcky pro tělesně postižené
- Pomůcky na školách pro děti s vadami řeči a v logopedických poradnách
- Pomůcky na školách pro sluchově postižené
- Pomůcky na školách pro tělesně postižené
- Učební pomůcky a technické prostředky na speciálních školách

Špeciálna pedagogika – terminologický a výkladový slovník (editor: Vašek) dělí pomůcky podle „podoborů“, čímž se snaží o utřídění (než, jak je tomu v Defektologickém slovníku). U zrakově postižených se dělí pomůcky podle stupně postižení. Výjimku také tvoří tělesně postižení, kterým se věnují dva termíny, tzn. pomůcky pro tělesně postižené a pomůcky na školách pro tělesně postižené. Pomůcky ortopedické – protetické jsou součástí pomůcek pro tělesně postižené. Odborníci zvolili vhodnější termín pro pomůcky k reedukaci řeči ⇒ pomůcky na školách pro děti s vadami řeči a v logopedických poradnách. V Defektologickém slovníku jsou tyto pomůcky viděny spíše zúženě → ... pro výuku. Pomůcky na

školách pro sluchově postižené, ... pro tělesně postižené a ... pro děti s vadami řeči a v logopedických poradnách odkazují odborníci pod jeden společný termín a to pod *učební pomůcky a technické prostředky na speciálních školách*. Habšudová, která definice těchto pomůcek napsala, zmiňuje také pojem technické (výukové) prostředky. Popis technických (výukových) prostředků se shoduje s klasifikací od Machala (1993). Ve slovníku (Špeciálna pedagogika – terminologický a výkladový slovník) nejsou uvedeny pomůcky pro mentálně postižené.

Speciální pedagogika je rozdělena do tzv. podoborů, podle typu postižení.

Uvádím přehled pomůcek u konkrétního postižení. Tyto pomůcky hrají velkou roli ve výchově a vzdělávání osob s postižením. Pomůcky u jednotlivých podoborů nelze vzájemně porovnávat, neboť každý podobor má své speciální pomůcky pro konkrétní postižení, které je potřeba zohlednit.

Tabulka č. 5: Přehled pomůcek u konkrétního postižení

Se zrakovým postižením	Se sluchovým postižením	S tělesným postižením	S mentálním postižením
Speciální pomůcky:	Technické pomůcky:		Učební (didaktické) pomůcky:
Kompenzační	Kompenzační	Kompenzační	Textové
Reedukační	Reedukační	Edukační	Optické
Elektronické	Rehabilitační	Elektronické	Akustické
Optické	Protetické	Ortopedické	Audiovizuální
		Technické	Plastické
		Didaktické	Kombinované

Zdroj:

- VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*. Paido, Brno 1999, s. 93, 29, 43, 113. ISBN 80-85931-69-9.
 JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. Triton, Praha 2001, s. 65. ISBN 80-7254-192-7.
 KUBÍČOVÁ, Z.; KUBÍČ, J. *Kompenzační a didaktické pomůcky pro děti a žáky s tělesným postižením v MŠ a ZŠ*. Septima, Praha 2001, s. 18. ISBN 80-7216-166-0.
 BAREŠOVÁ J.; HRUBÝ, J. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. Septima, Praha 1999, s. 12. ISBN 80-7276-105-9.
 KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. Septima, Praha 2001, s. 49 – 50. ISBN 80-7216-191-1.
 VALENTA, M.; MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003, s. 60. ISBN 80-7320-039-2.
 EDELSBERGER, L. *Defektologický slovník*. H&H Vyšehradská, Jinočany 2000, s. 265. ISBN 80-86022-76-5.

Pojem specifické vývojové poruchy se používá pro označení poruch v oblasti čtení, matematických schopností, psaní a pravopisu. Svou povahou patří do poruch endogenních čili vnitřních. Tyto poruchy mají individuální charakter a jejich vzniku předchází dysfunkce centrální nervové soustavy. Specifické poruchy učení se mohou vyskytovat společně s primárním postižením i u osob s mentální retardací nebo s poruchami smyslovými.

Pomůcky pro reedukaci specifických poruch učení nemají rozdělení jako je to u podoborů (*viz tabulka č. 5*), ale konkrétní pojmenování pomůcek, kterých je velké množství. Matějček (1996, s.110) doslova říká: „Pomůcky, které se užívají při nápravných cvičeních s dyslektiky a dysortograficky, jsou vlastně trochu upravené hračky pro děti předškolní.“ K reedukaci specifických poruch učení existuje také řada odborných publikací, které se zabývají touto problematikou.

Budíková (1994) zpracovala přehled pomůcek pro reedukaci specifických poruch učení. Jsou to konkrétní názvy pomůcek, rozdělené podle dysfunkcí s doporučenou literaturou.

Šigutová (2002) použila termín kompenzační pomůcky při výuce angličtiny u dětí s dyslexií při postupu nácviku čtení. Kompenzační pomůcka je podle ní čtení v páru, čtení na magnetofonový pásek a procvičování výslovnosti. S překvapením můžeme konstatovat, že kompenzační pomůcky jsou, v tomto případě, pedagogickým procesem.

Pomůcky pro specifické poruchy učení najdeme také v novém vydání nabídkového katalogu od DYS-centra Praha pro rok 2005 - 2006. Z nabídky pomůcek jmenuji např. bzučák, čtecí záložka, čtecí okénko, deska pro nácvik di-dy, ti-ty,ni-ny, apod.

4. Pomůcky v logopedické praxi

V této kapitole se budu zabývat problematikou pomůcky v logopedické praxi. K užšímu pojetí této problematiky ve speciální pedagogice jsem se dostala přes strukturální pojetí tzn. od obecného pojetí pomůcky ke speciálně pedagogickému pojetí pomůcky.

Podrobněji jsem se zaměřila na logopedické pomůcky, které jsou určeny dětské klientele, neboť je zdravotní statistikou dokumentováno, že dětská populace zatím tvoří největší část klientely.

V roce 2002 bylo léčeno na zdravotních logopedických pracovištích 144 335 pacientů. 94% byli pacienti do 18 let věku. Jeden pacient může být uveden i vícekrát pokud má více poruch (vad). 6% připadá na pacienty starší 18 let.

Z celkového počtu pacientů léčených na zdravotních logopedických pracovištích v roce 2003 (148 589) bylo 94% do věku 18 let a pouze 6% připadalo na dospělou populaci.

V roce 2004 bylo léčeno na zdravotních logopedických pracovištích 121 240 pacientů. 94% připadá na pacienty do 18 let, 6% se vztahuje na pacienty nad 18 let.

Mezi roky 2004 – 2005 vzrostl počet logopedických pracovišť z 291 na 294, tedy o 3 pracoviště klinických logopedů. Z celkového počtu poruch léčených na logopedických pracovištích v roce 2005 (160 770) bylo necelých 93 % do věku 18 let a pouze 7 % připadalo na dospělou populaci.

Tabulka č. 6: Tabulka zdravotní statistiky

Rok	Počet pacientů	Věk do 18	Věk nad 18
2002	144 335	94%	6%
2003	148 589	94%	6%
2004	121 240	94%	6%
2005	160 770	93%	7%

Zdroj: Ústav zdravotních informací a statistiky ČR, www.uzis.cz.

4. 1. Z historie logopedie jako vědy

V této kapitole se budu stručně věnovat vzniku logopedie jako vědy. Z uvedené historie bude zřejmé, že pokusy o cílené používání „předmětu“, pro péči o osoby s narušenou komunikační schopností, se objevují od 16. století.

První výklady o řeči jsou mytologicko náboženské. Řecká filozofie se zabývala otázkou vzniku řeči. Isokrates (436 – 338) užil poprvé výrazu logopedie ve smyslu výchova řeči. Hippokrates (460 – 377) se zmínil o jistých poruchách řeči v souvislosti s poruchami mozku, i o poruchách sluchu. V římské starověku řečník a filozof Cicero (106 – 43) napsal pojednání o výchově řečníka, o fyziologii hlasu a řeči i o vadách řeči. Středověcí lékaři zaznamenali pozorování o poruchách řeči. Celsus (1. stol. n.l.) se stavěl proti zbytečnému prořezávání jazykové uzdičky. Nápravou koktavosti se také zabýval Avicena (kolem r. 1000 n.l.) V 16. – 17. století začaly pokusy o zavedení systematické péče o osoby s narušenou komunikační schopností. J.A. Komenský (1592 – 1670) měl specificky vyhraněné názory na výchovu člověka a jeho řeči jako specificky lidské vlastnostmi. V 18.-19. století začaly počátky organizované péče o osoby s narušenou komunikační schopností. V této době se byly zakládány ústavy pro hluchoněmé, ve kterých se učitelé věnovali osobám s poruchami řeči. V 19.-20. století doplnil veškeré lékařské poznatky o řeči H. Gutzmann (1865 – 1922). Sestavil nauku o fyziologii a patologii hlasu, řeči a sluchu a nazval ji foniatrie. Logopedická praxe, která vznikla v ústavech pro hluchoněmé, dala základ oboru – logopedie.

Organizace logopedické péče u nás vznikla díky vybudování Logopedického ústavu v Praze, založený prof. Sovákem, roku 1946, budovaný v rámci školní zdravotní služby. Systém logopedické péče, vypracovaný v tomto ústavu v Praze, byl postupně přenesen do všech krajů republiky.

4. 2. Historický exkurs v logopedii

Byly doby, ve kterých se používalo velké množství různých pomůcek. Mnoho pomůcek v logopedické praxi zaznamenali dva odborníci, které uvádí Sovák (1978, s.100), jsou to **Gutzmann a Chvatcev**. V roce 1902 publikoval berlínský časopis *Phonographische Zeitschrift* (In: Týdeník Rozhlas, 2003) zprávu o výstavě lékařských pomůcek v prostorách *Královské akademie*, na niž vzbudily velký zájem odborné veřejnosti fonoválečky s nahrávkami osob koktajících a

postižených dalšími vadami řeči. Šlo o snímky, které si u známé firmy *A. Lieban & Co.* nechal pořídit jistý berlínský lékař jménem **Dr. Gutzmann**. Předváděny byly fonoválečky, jež zaznamenaly stupeň kochtavosti pacientů před léčením a pro porovnání pak byly demonstrovány nahrávky pořízené se stejnými pacienty po absolvování tříměsíční léčebné kúry doktora Gutzmanna. Pracovníci německého ministerstva kultu, kteří zmíněnou výstavu navštívili, tyto nahrávky označili za velice významné nástroje léčby, jež by v budoucnosti mohly lékařské vědě poskytnout neocenitelné služby. V terapii kochtavosti se také vkládaly různé strojky do úst pod jazyk.

Ve 40. letech, v knize *Učebné pomůcky a moderní škola; Dílo destruktivní o pomůckách ze všech oborů, jež moderní škola má míti na zřeteli* (Mík, 1933), nenajdeme samostatnou kapitolu o poruchách řeči, ale nalezneme tam zajímavé pomůcky, které by se daly využít pro rozvoj řeči. Právě ve čtyřicátých letech byla zdůrazňována potřeba „ vyučování výslovnosti “ pro pěstování obratnosti řeči .

Z nástěnných obrazů by to byl obraz mluvidel pro artikulaci hlásek. Dobré služby prokazovaly nástěnné obrazy k pohádkám nebo bajkám. Pro pomocné školy vyrobil, Antonín Bouček v Rychnově nad Kněžnou, koženou krabici s barevnými dřívky, která byla určena pro ruční práce, počty a psaní.

Další pomůckou je Jiráskova hláskovací tabule, kterou vydala „ Logia “ v Praze.

Bylo to 35 tabulí o rozměrech 120x140 cm. Pomůcka sloužila pro nácvik čtení a při reedukaci vad výslovnosti. Druhou pomůcku vydala „Logia“ v Praze, byla to nástěnná skládací tabule od Josefa Kubálka. Sloužila ke skládání slov a vět.

Skládala se z 367 písmen, znamének a také koleček. Mohli bychom ji označit jako názornou pomůcku. Třetí velmi zajímavou pomůcku vydalo „ Falco “ v Moravské Ostravě. Byl to „ Hláskovací plechový přístroj “. Skládal se z přední čtyřhranné desky, která měla nahoře otvor, v němž se vždy ukázaly samohlásky, umístěné na zadním otáčivém kruhu. Vedle tohoto otvoru byly dva rámečky, do kterých se zasunovaly rozličné souhlásky. Otáčením kruhu vznikaly rozmanité kombinace souhlásek se samohláskou, čímž se je děti učily spojovat. Richard Kirchner

z Cukmantlu u Teplic vydal „ Můj nejmilejší slabikář “ ve dvou velikostech, v dřevěných skříňkách podle kterého se celkem snadno mohlo naučit skladu a rozkladu slov a slabik. Pro globální metodu vydal slabikář ze 108 krychliček, které byly polepeny 648 nejobyčejnějšími slovy. Tímto slabikářem mohlo dítě vytvořit několik tisíc vět.

Další významnou zahraniční osobností logopedie 60. let byl **Chvatcev**. Chvatcev popsal funkce logopedických sond, které se používají dodnes. Existují logopedické sondy ke korekci souhlásek c, s, z, při mezizubním a přízubním sigmatizmu, ke korekci bokového a nosového sigmatizmu, ke korekci š, ž, ke korekci č a ke korekci hlásek k, g, ch, j a pro měkčení. Další zajímavou pomůckou je gumová „zátká“ s drátovou rukojetí pro udržení čelisti v otevřené poloze. Za zmínku stojí také přístroj pro kontrolu vydechovaného vzduchu z nosu nebo elektropřístroj, který pomáhá odstranit huhňavost (dnešní indikátory) a různé typy rovnátek.

U nás je významnou osobností logopedie **Sovák**. V 80. letech je Sovák jediný, kdo se zmiňuje o pomůcce v logopedické praxi. Sovákova práce v oblasti pomůcky v logopedické praxi je stále aktuální a každý se k ní vrací. Bohužel není dále rozpracovaná. Sovák (1978, s. 100) **rozdělil pomůcky** podle aplikace do těchto oblastí: „**stimulační, motivační, didaktické, derivační, podpůrné, názorné, registrační.**“

Rozvoj vědy a techniky všeobecně přispívá ke vzniku a modernizaci pomůcek. V dnešní době je velký výběr pomůcek od jednoduchých po složité přístroje až po speciální počítačové programy.

4. 2. 1. Vymezení pojmu

Přes četnost publikací jen málo autorů vymezuje pojem „logopedická pomůcka“ nebo „pomůcka v logopedické praxi“. Spíše se věnují různým charakteristikám, funkcím, způsobu užití apod. Pojem „logopedická pomůcka nebo pomůcka v logopedické praxi, který se s vysokou frekvencí užívá, není uveden v českých odborných slovnících. Terminologické, výkladové logopedické slovníky byly vydány v roce 1998 a v roce 2001 v upraveném a rozšířeném vydání (editor: Dvořák). Předpokládala jsem, že když budu hledat v těchto logopedických slovnících, najdu v nich odpověď. V logopedických slovnících je zmíněna pouze tzv. pomůcka stolní pro plynulou řeč.

Definici pojmu logopedická pomůcka jsem našla v německém odborném slovníku Logopädisches Handlexikon. Najdeme tam pojem vztahující se k logopedické pomůcce a tj. → **komunikační pomůcka**. Komunikační pomůcka je charakterizována takto (1998, s.93): „Komunikační pomůcka jsou písmena, obrázky, symboly, tabulky s písmeny nebo elektronické přístroje, které mohou

pomoci s obtížemi v řečové a jazykové oblasti.“ Z definice vyplývá, že komunikační pomůcky v logopedické praxi mají charakter kompenzačních pomůcek. Tato definice je stručná, ucelená a přesně vystihuje funkci pomůcky v logopedické praxi a v terapii.

V Defektologickém slovníku (2000, s. 262) je vysvětlen pojem **pomůcky artikulační**: tj. „pomůcky při výuce správné výslovnosti: materiál obrazový a hračky k motivaci součinnosti žáka; soubor vhodných slov, výrazů apod. *Tyto „pomůcky“ jsou nejčastěji používány v reedukaci. Soubor vhodných slov a výrazů neasociuje „předmět, věc“, proto bychom mohli říci, že se tato „pomůcka“ z této definice vyčleňuje*; speciální zvukové hračky (dětské hudební nástroje); zrcadlo artikulační (pražské, ivančické, kremnické, bratislavské, liberecké); špachtle – lopatka (dřevěná, kovová, kostěná); sondy (kroužková, klínová, příčná, podpěrná) – v.h. sonda logopedická; dezinfekční nádobka; artikulační obrazy (schéma postavení mluvidel); indikátor (Janotův, Tomáškův); optifon (Bareziho, Golleszův); magnetofon, oscilograf, audiometr (v.h.); sluchadla mechanická (Tillotovo, Dunkerovo), elektroakustická (individuální, skupinová).

Mohli bychom říci, že pomůcka je definovaná jako „materiál“ potřebný pro výuku správné výslovnosti. Definice postrádá přesný a stručný výklad pojmu pomůcka v logopedické praxi nebo logopedická pomůcka.

Habšudová In Vašek (1995, s.232) v odborné publikaci Špeciálna pedagogika – terminologický a výkladový slovník definuje pojem -pomůcky na školách pro děti s vadami řeči a v logopedických poradnách takto: p. – hračky, které podněcují děti, aby vydávaly hlas, foukaly, mluvily (bublifuk, balonek), motivační p. (telefon, společenské hry vyžadující komunikaci), didaktické p. (soubory obrázků, říkanky), podpůrné p. (špachtle, lopatky, sondy, vibrátory, metronom), názorné p. (logopedické zrcadlo), indikátory – přístroje signalizující správnou výslovnost (R-indikátor, S-indikátor, F-indikátor, Sigmatrenér); Visible speech se používá při odstraňování dyslálie, špatné artikulace, u poruch plynulosti řeči a hlasu; osciloskop – umožňuje optické sledování průběhu řečového signálu (křivkou na obrazovce), registrační p. (magnetofónový záznam, gramofón, videorekordér);

Habšudová definuje pomůcku podobně. Vytvořila si osnovu (zřejmě čerpala ze Sováka, popř. z Lechty, z klasifikace pomůcek) a představila pomůcky, které patří do logopedických poraden a do škol. Opět žádný stručný výklad pojmu logopedická pomůcka.

Vzhledem k tomu, že jsem nenašla přesnou definici logopedická pomůcka v českých odborných slovnících, pokusím se sama o vysvětlení tohoto pojmu s přihlédnutím k německé definici, která podle mého názoru jasně vystihuje pojem komunikační (logopedická) pomůcka, a tak by se tato definice mohla používat i v českých odborných slovnících.

Pod pojem logopedická pomůcka si můžeme představit celou škálu pomůcek, ale také hraček nebo výrobků, které využíváme v logopedické praxi a které často ovlivní výsledek terapie. Neubauer (2001, s. 34) říká: „Realizace individuálního terapeutického plánu zahrnuje jak využití zkušeností a kreativních schopností terapeuta, tak i zapojení efektivních pomůcek. Výsledek použití určité pomůcky u konkrétního člověka je vždy individuální a nelze jej předem vyloučit ani jednoznačně potvrdit.“ Sovák (1978, s. 100) vidí pomůcku jako: „užitečnou, někdy i nezbytnou jako doplněk práce logopeda a nezřídka i pro usnadnění práce logopata.“ Pomůcka v logopedické praxi je vhodným doplňkem výchovné a vzdělávací činnosti. K tomu jsou samozřejmě zapotřebí odborné znalosti a vhodné pedagogické vedení.

4. 3. Funkce logopedické pomůcky

Funkcí pomůcky v logopedické praxi se zabýval Lechta. Pomůcka v logopedické praxi může mít funkci činitele, ale v rukou logopeda se stává prostředkem. Funkce pomůcky v logopedické terapii je shrnuta do těchto tří bodů: (Lechta 1990, s.58)

- 1. „Kompenzační činitel** – v případě, že jednatel nedisponuje určitou schopností, která je potřebná na odstranění chyby a poruchy (např. logopedické sondy, jako mechanický prostředek, pomáhající při odstraňování motorické neobratnosti mluvidel)
- 2. Motivační činitel** – různé pomůcky s atraktivním designem podněcují k ochotnější spolupráci
- 3. Urychlující prostředek** – pomůcky, které zvyšují efektivnost logopedické terapie (např. chronografie umožní rychlejší a přesnější diagnózu s následnou cílenou logopedickou terapií.“

Podle mého názoru můžeme považovat toto třídění za zjednodušené. Je to určitý výběr „vlastností“ logopedické pomůcky. Lze to také chápat tak, že každá pomůcka, kterou používáme při logopedické terapii by měla tyto funkce splňovat. Toto třídění by chtělo ještě jistě rozšířit a propracovat.

První dva body jsou činitelé. Činitel je podle výkladové slovníku (1955, s. 166): „Osoba nebo věc působící něco“, což přesně odpovídá obsahu prvních dvou činitelů → jsou to pomůcky, které působí na „něco“, v tomto případě na odstranění chyby a poruchy a k motivaci klienta.

Prostředek je podle výkladového slovníku (1979, s. 191): „Pomůcka, potřeba“. Myslím si, že Lechta zvolil pro třetí funkci „prostředek“ záměrně proto, že se tato funkce týká především samotného logopeda. Logoped si vybírá takové pomůcky a prostředky, aby terapie byla efektivní.

Pokusila jsem se porovnat Lechtovo (1990, s.58) třídění s Hapalovým (1963, s.28) tříděním - funkce pomůcek obecně:

Tabulka č. 7: Porovnání funkce pomůcky podle Lechty (1990) a Hapaly (1963)

Lechta (1990)	Hapala (1963)
Motivační činitel	Na získání vědomostí Na upevnění a zevšeobecnění vědomostí Na praktické využití vědomostí
Kompenzační činitel	Na upevnění a zevšeobecnění vědomostí
Urychlující prostředek	Na získání vědomostí Na upevnění a zevšeobecnění vědomostí Na praktické využití vědomostí

Zdroj:

HAPALA, J. *Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania*. Bratislava: SPN, 1963, s. 28.

LECHTA, V. *Logopedické repetitorium*. Bratislava: SPN, 1990, s. 58. ISBN 80-08-00447-9.

Motivační činitel je nesmírně důležitý ve všech Hapalových fázích – v získávání a upevňování nových vědomostí až po praktické využití vědomostí.

Kompenzační činitel se asi nejvíce uplatní ve fázi - na upevnění a zevšeobecnění vědomostí, a to v případě vzniku nějaké chyby, poruchy, kdy je potřeba najít vhodný činitel, který vzniklou chybu pomůže odstranit.

Urychlující prostředky jsou, odborníkem, vhodně zvolené metody, postupy a pomůcky. Díky těmto prostředkům jsou vědomosti a dovednosti co nejrychleji a co neefektivněji získávány a v uplatněny v životě. Znamená to, že musíme ke každému klientovi přistupovat individuálně a připravit si také individuální plán terapie pro konkrétního klienta. Pokud budeme takto postupovat, „projdeme“ všemi Hapalovými fázemi a pomůcka tak splní svou důležitou a nezastupitelnou roli v upevňování vědomostí.

4. 4. Klasifikace logopedických pomůcek

Klasifikaci logopedických pomůcek přehledně vytvořil **Sovák** v roce 1978 ve své knize Elementární logopedická diagnostika, terapie a prevence; Aktuální problémy speciální pedagogiky, (stejně třídění najdeme i v knize Sovák, Logopedie předškolního věku, 1989). **Lechta** se tímto tříděním řídí, ale včlenil do něj přístroje. Lechta také rozšířil Sovákovo třídění o dvě skupiny v odborné publikaci Logopedické repertorium (1990). **Neubauer** se v roce 2001, v díle Logopedie – učební text pro bakalářské studium speciální pedagogiky, pokusil o atypickou klasifikaci pomůcek. **Bezručková** (1984) dělí logopedické pomůcky na technické pomůcky a didaktické pomůcky v logopedické praxi. Technické pomůcky podle ní zahrnují nástěnné zrcadlo, a navíc doporučuje, aby každé dítě mělo osobní zrcadlo k individuální práci, špátle, lžice, apod. Pro zvýšení motivace doporučuje používat různé maňásky, loutky, zvířátka a ostatní hračky. Druhou skupinou logopedických pomůcek jsou podle ní didaktické pomůcky, do kterých řadí především obrazový materiál. V tabulce č. 8 je přehled klasifikací logopedických pomůcek.

Tabulka č. 8: Porovnání klasifikací logopedických pomůcek (Sovák, Lechta, Neubauer, Bezručková)

Sovák (1978, 1989)	Lechta (1990)	Bezručková (1984)	Neubauer (2001)
Stimulační	Stimulační		Pomůcky pro rytmizované čtení
Motivační	Motivační		Relaxační
Didaktické	Didaktické	Didaktické	
Derivační	Derivační		Pomůcky pro vícemodální zpětnou vazbu
Podpůrné	Podpůrné	Technické	Stimulační
Názorné	Názorné		Kompenzační
Registrační	Registrační		Pomůcky pro záznam a reprodukci zvuku, videozáznam
	Víceúčelové		Pomůcky pro alternativní a augmentativní komunikaci
	Diagnostické		Diagnostické

Zdroj:

- LECHTA, V. *Logopedické repetitorium*. Bratislava: SPN, 1990, s. 59. ISBN 80-08-00447-9.
 BEZRUČKOVÁ, V. *Výchova řeči u mentálně retardovaných žáků*. Praha: Univerzita Karlova, 1984, s. 77 – 78.
 NEUBAUER, K. *Logopedie – učební text pro bakalářské studium speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 34. ISBN 80-7041-098-1.
 SOVÁK, M. *Logopedie předškolního věku*. Praha: SPN, 1989, s. 110.
 SOVÁK, M. *Elementární logopedická diagnostika, terapie a prevence, Aktuální problémy speciální pedagogiky*. Praha: SPN, 1978, s. 100.

V tabulce uvádím čtyři klasifikace pomůcky v logopedické praxi, podle roku vydání. Je opět patrné, že se odborníci vrací k Sovákově klasifikaci pomůcek, kterou upravují nebo se jí snaží rozšířit. Lechta do klasifikace přidal dva pojmy –

víceúčelové a diagnostické pomůcky. Bezručková rozděluje pomůcky v logopedické praxi na didaktické pomůcky a technické pomůcky. Didaktické pomůcky se obsahově i termínem shodují se Sovákem a Lechtou. Technické pomůcky jsou obsahově shodné s názornými pomůckami a podpůrnými pomůckami od Sováka a Lechty. Neubauerovu klasifikaci lze považovat za atypickou. Snažila jsem se najít shodu, podle názvu a podle obsahu se Sovákem a s Lechtou. Shoda obsahová je označena tučně. Za zmínku stojí pomůcky stimulační u Neubauera (červeně označené). Nejsou obsahově shodné s obsahem stimulačních pomůcek podle Sováka a Lechty. Stimulační pomůcky (Neubauera) vznikly průnikem skupiny didaktických a podpůrných pomůcek Sováka a Lechty.

Vysvětlení pojmů z klasifikace:

Sovák (1978, 1989)

Stimulační – jsou to hračky podněcující dítě k napodobování. Jedná se převážně o zvukové hračky, dětské hudební nástroje, balónky, bublifuk, apod.

Motivační – pomůcky, které motivují klienta k lepší spolupráci, pro navázání kontaktu, komunikace, např. lego, telefon, hračky, apod.

Didaktické – soubory obrázků sloužící pro rozvoj zobecňování nebo obrázky pro správnou výslovnost

Derivační – slouží k odvrácení pozornosti od nesprávného mluvního průběhu, tím ale podporovat a připravovat správný mluvní průběh

Podpůrné – různé soničky, špachtle, drátky pro úpravu polohy mluvidel

Názorné – znázorňují artikulační pohyby, patří sem zrcadlo a indikátory

Registrační – zaznamenávání průběhu terapie

Zdroj: SOVÁK, M. *Logopedie předškolního věku*. Praha: SPN, 1989, s. 110.

Lechta (1990)

Víceúčelové – řadí se sem víceúčelové pomůcky např. Logopedické instrumentarium, souprava 50 různých pomůcek, apod.

Diagnostické – pomůcky, které se používají pro stanovení diagnózy nebo jsou součástí logopedického pracoviště

Zdroj: LECHTA, V. *Logopedické repetitorium*. Bratislava: SPN, 1990, s. 59. ISBN 80-08-00447-9.

Bezručková (1984)

Technické pomůcky – jsou to různé druhy špachtlí, lžic, dlah, apod. Platnost mají také nástěnné obrazy znázorňující postavení mluvidel při jednotlivých hláskách.

Didaktické pomůcky – především je to obrazový materiál. Obraz pro určitou hlásku. Soubory obrazových materiálů.

Zdroj: BEZRUČKOVÁ, V. *Výchova řeči u mentálně retardovaných žáků*. Praha: Univerzita Karlova, 1984, s. 77 – 78.

NEUBAUER, K.. *Logopedie – učební text pro bakalářské studium speciální pedagogiky*. Hradec Králové:

Neubauer (2001)

Pomůcky pro vícemodální zpětnou vazbu – užití zrakové zpětné vazby, sluchové zpětné vazby, užití zpětné vazby na bázi elektromyografu, pro zobrazení výdechové kapacity a nazality, apod. Patří sem také specializované počítačové programy.

Pomůcky pro záznam a reprodukci zvuku, videozáznam – užití diktafonu, videozáznamů, magnetofonu, pro kompletní zachycení diagnózy a terapie

Stimulační – sem řadí užití špachtlí, mechanických pomůcek pro polohy mluvidel, rotavibrátor, a další. Také obrázkový a slovní materiál

Pomůcky pro rytmizované čtení – využití metronomu, bzučáku, hudebních nástrojů, pomůcky pro rytmizování

Relaxační – programy pro navození svalové a psychické relaxace, formou nahrávek

Kompenzační – pomůcky sluchové protetiky (sluchadla), zesilovací přístroje, čtecí lupy. Užití fonemických pomůcek pro zobrazení polohy mluvidel

Pomůcky pro alternativní a augmentativní komunikaci – pokud přetrvávají potíže v komunikaci a pokud to porucha vyžaduje. Např. komunikace pomocí obrazového materiálu nebo psaní na počítači s pomalou frekvencí kurzoru klávesnice

Zdroj: NEUBAUER, K.. *Logopedie – učební text pro bakalářské studium speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 34. ISBN 80-7041-098-1.

Jedna z nejobvyklejších pomůcek, která se využívá v logopedické praxi a ve výchovně vzdělávacím procesu, jsou pracovní listy, popř. pracovní sešity. Termín pracovní listy nebo pracovní sešity není v žádném terminologickém výkladovém slovníku. Pracovní listy bychom mohly, podle jejich funkce, zařadit do oblasti didaktických pomůcek (Sovák, Lechta), popř. do oblasti stimulačních pomůcek v Neubauerové klasifikaci. Tvorbou pracovních listů, popř. sešitů se zabývá řada

odborníků. Existují vydavatelství, která spolupracují s týmy odborníků na určitou tematiku. Pracovní listy nebo pracovní sešity používané ve školství by měly mít schvalovací doložku vydanou MŠMT ČR. Jsou vydávány i pracovní listy, např. Šimonovy listy, které schvalovací doložku nemají, ale jsou doporučeny k využití pro širokou veřejnost a mohou z nich čerpat i odborníci. Při tvorbě pracovních listů by měla být dodržována následující základní pravidla: jednotný formát, jasně stanovený cíl pracovního listu, klíč ke cvičení a odkazy k dalším cvičením.

4. 5. Proces výběru logopedické pomůcky

Pomůcku je nutné vybírat pečlivě a hlavně s přihlédnutím k individualitě klienta. V této kapitole se touto problematikou budu zabývat.

Kutálková (2002, s. 22) říká: „Je lepší dávat přednost jednoduchým, ale výtvarně kvalitním hračkám z přírodních materiálů, které lze využít různým způsobem (nejrůznější skládačky a stavebnice, maňásci, hry se zpětnou vazbou při správném řešení aj....) před jednoúčelovými technickými hračkami.

Nezastupitelnou roli zde mají i přírodní materiály (přírodniny) i běžné předměty ze života kolem nás - např. knoflíky, látky, šrouby, korálky, apod. Lze využít také časopisy, pohlednice, knihy. Je vhodné využívat a volit takové pomůcky, které lze využít různým způsobem.“

Pokusila jsem se na základě výše uvedených informací a na základě prostudování odborné literatury, sestavit zásady pro výběr pomůcky v logopedické praxi. Sestupné řazení neznamena důležitost zásady.

Pomůcku v logopedické praxi bychom měli vybírat podle:

- a) typu poruchy,
- b) stupně poruchy,
- c) věku klienta,
- d) podle individuality klienta,
- e) podle zaměření terapie,
- f) zohlednit bezpečnost, hygienickou nezávadnost, variabilitu, estetičnost a jednoduchost pomůcky.

4. 6. Pexeso - logopedická pomůcka

Variabilita je výhodou u logopedické pomůcky. Pexeso je podle Kutákové (1999, s. 28) snad nejdokonalejší a nejvšestrannější hračkou. V praxi má pexeso široké uplatnění. Díky jednoznačnosti zobrazení ho lze využít v logopedické terapii. Využití pexesa v logopedické praxi a ve školství doporučila Asociace klinických logopedů (1997). Uvedená hlediska vznikla analýzou textu autorek: Lukešová, Škodová, Kutáková a autora Matějčka. Na základě prostudované odborné literatury jsem se pokusila o vymezení vlastního úhlu pohledu na danou problematiku.

1. Z hlediska logopedické intervence

Lukešová, Škodová (1997)	Sifferová (2006)
Reedukace	Prevence
Stimulace	Diagnostika
	Terapie

2. Z hlediska cílové skupiny

Lukešová, Škodová (1997)	Sifferová (2006)
Sluchově postižení	Osoby se zrakovým postižením
Mentálně postižení	Osoby s tělesným postižením
	Osoby se sluchovým postižením

3. Z hlediska narušené komunikační schopnosti

Lukešová (1997)	Škodová (1997)	Sifferová (2006)
Vývojová porucha řeči	Percepční a vývojové poruchy řeči	Osoby s poruchou zvukové stránky řeči
Léčba koktavosti	Léčba koktavosti	Osoby s poruchou obsahové stránky řeči
Cévní mozkové postižení	Cévní mozkové postižení	Osoby s poruchou plynulosti a tempa řeči
	Rozštěpy	
	Vývojová dysfázie	

4. Z hlediska věku

Lukešová, Škodová (1997)
Děti
Dospělí

5. Z hlediska jazykových rovin

Lukešová, Škodová (1997)	Kutálková (1999)	Sifferová (2006)
Rozšiřování slovní zásoby	Slovní zásoba	Lexikálně – sémantická
	Vyjadřovací obratnost	Fonologicko – fonetická
	Fonematický sluch	Morfologicko – syntaktická
	Fixace správné výslovnosti	Pragmatická
	Nácvik plynulosti	

6. Z hlediska neřečových oblastí

Lukešová (1997)	Škodová (1997)	Sifferová (2006)
Jemná motorika	Jemná motorika	Haptika
	Prostorová orientace	Mimika
		Proxemika
		Oční kontakt
		Střídání
		Napodobování

7. Z hlediska vyšších psychických funkcí

Matějček (1996)	Kutálková (1999)	Sifferová (2006)
Cvičení paměti	Logické myšlení	Myšlení
Abstraktní myšlení	Optická paměť	Paměť
	Akustická verbální paměť	Pozornost
		Vnímání
		Představivost

Zdroj:

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 1996, s. 110.

ŠKODOVÁ, E. Pexesa. Logopedická pomůcka k rozvíjení řeči, mluvní pohotovosti a k procvičování výslovnosti. *Speciální pedagogika*, 1997, roč. 7, č. 4, s. 60 – 61. ISSN 0862-4569.

LUKEŠOVÁ, I. Logopedická pomůcka k procvičování hlásek. *Speciální pedagogika*, 1997, roč. 7., č. 2, s.59 – 60. ISSN 0862-4569.

KUTÁLKOVÁ, D. Využití běžných hraček a dětské literatury u dětí s narušenou komunikační schopností. In. LECHTA a kol. *Logopaedica III*. Bratislava: Liečreh Gúth, 1999, s. 28 -30. ISBN 80- 88932 -10-6.

Potenciál pexesa se v průběhu 3 let zvýšil. Matějček (1996) charakterizoval pexeso jako hračku a doporučoval ji, z hlediska rozvoje myšlení a paměti, ve své publikaci rodičům. Po roce 1997, na základě odborných článků v časopisu *Speciální pedagogika*, se rozšířila charakteristika pexesa. Pexeso se začalo využívat v logopedické oblasti a ve školství. Lukešová ho nazývá: Logopedická pomůcka k procvičování hlásek. Škodová ve stejném roce publikuje článek o pexesu, který nazývá: Pexesa: logopedická pomůcka k rozvíjení řeči, mluvní pohotovosti a k procvičování výslovnosti. Škodová zřejmě vychází z hledisek Lukešové, neboť se ve všech bodech, podle hledisek, v tabulce shodují. Škodová

obohatila oblast diagnózy o tři a neřečové oblasti o prostorovou orientaci.

Kutálková se o dva roky později zaměřila na pexeso z hlediska řečové oblasti a vyšších psychických funkcí, především na paměť.

Faktem je, že pexeso je oblíbená, snadno dostupná a mezi populací rozšířená pomůcka. Zájem o ní je stále aktuální. I výrobci počítačového softwaru vytvářejí počítačové výukové programy ve formě pexesa.

5. Hračka

5. 1. Klasifikace hraček

V logopedické praxi a v předškolních zařízeních se kromě pomůcek a speciálních pomůcek využívají i běžně dostupné hračky.

Terminologické vymezení pojmu hračka najdeme v odborném Slovníku spisovného jazyka českého z roku 1960. Pojem **hračka** je definován takto (1960, s. 641): „Hračka – 1. Předmět, věc ke hraní: dětské hračky; výroba hraček, lidové hračky, mechanické hračky;“ Toto vymezení je velmi stručné, informuje pouze o samotném významu termínu hračka, bez charakteristiky a významu hračky v životě dítěte.

V „Pädagogische enzyklopädie“, v Pedagogické encyklopedii z roku 1963 najdeme podrobnou **charakteristiku pojmu hračka a klasifikaci hračky**. Hračka je hlavní věcí (předmětem), která byla vytvořena pro dítě a pro hru. Hračka je napodobeninou lidí, zvířat a věcí, se kterými zachází dospělí a s jejich pomocí se dítě může svým způsobem účastnit života. Je to důležitá podmínka pro hru. S pomocí hraček může dítě uspokojit svoji potřebu, zúčastnit se aktivně života, působit na věci a měnit je. Dítě se přitom také vyvíjí. Hračka bude zvláště pedagogicky účinná, když vychovatel vědomě řídí hru dítěte s hračkou. Samostatná manipulace s hračkou se zakládá na dovednostech dítěte. Dítě samo nemusí v každém případě znát všechny možnosti použití hračky, jak s nimi pečlivě zacházet a jak je s ostatními hračkami kombinovat. Vychovatel musí dítě uvést do techniky hraní, aniž by řešil všechny protiklady a potíže, které mohou vzniknout používáním hračky. Hračka také slouží jako motivace, když se dítě seznamuje s předměty svého okolí.

Hračky lze různě a z několika pohledů klasifikovat. Například podle toho, jak hračky působí po stránce emoční, sociální, fyzické nebo intelektové a také jak působí technicky - konstruktivní hračky na dítě.

Pedagogická encyklopedie „Pädagogische enzyklopädie“ (1963, s. 903 – 904) hračku klasifikuje takto:

1. „**Figurální hračka** je poznáním života, prostředí dítěte a života společnosti.

Tyto hračky jsou pro dítě velmi významné. Patří sem panenky, plyšové hračky a různá zvířata.

2. **Hračky určené pro sport a pohybové hračky** budou napomáhat k tělesnému rozvoji těla dítěte. Jsou to míče, houpačky, vozíky, apod. K pohybovým hračkám patří domácí a zahradní přístroje.
3. **Didaktické hračky** mají didaktický charakter. Při používání těchto hraček se bude pořád sledovat určitý cíl. Výsledek působení hračky je kontrolován, někdy může být kontrolován i samotným dítětem.
4. **Technicky - konstruktivní hračka** podněcuje především k bádání, ke skládání a k vynalézavosti. Jsou to různé druhy hraček vyrobené ze dřeva, kamení a kovu.
5. **Pedagogické nebo školní hračky** jsou skříně s pokusy pro předměty biologie, fyzika a chemie. S pomocí těchto důležitých hraček, pro děti od 12 let, budou prohlubovány znalosti ve výuce a znalosti tak budou aplikovány v některých praktických pokusech.
6. **Hračku, kterou si zhotovíme sami.** Tvůrčí činnost dítěte je nesmírně důležitá a je potřeba ji stále podporovat a rozvíjet.“

Zdroj: *Pädagogische enzyklopädie*. III. Díl, P-S. Berlin: VEB Deutscher Verlag Der Wissenschaften, 1963, s. 903 – 904.

Příruční slovník naučný z roku 1964 již poskytuje vedle stručného vymezení pojmu hračka, také **charakteristiku a význam hračky** v životě dítěte. Tato definice nás také informuje o historii hraček, o rozvoji a využití hraček. Myslím si, že definice z roku 1960, posloužila jako „osnova“ pro definici pojmu hračka z Příručního slovníku naučného (1964, s. 157): „Hračka (dále H.) je předmět určený ke hře dětí; má vhodně podporovat dětskou fantazii, tvořivost, zručnost a spolupůsobit při vytváření charakteru. H. jsou buď předměty hry (např. miniaturní průmyslových výrobků, mechanické hračky), nebo prostředky hry (např. míč), nebo kombinované (např. stavebnice, loutka). H. provází člověka od počátků civilizace. Na rozvoj h. a její pedagog. využití působily kulturní proudy renesance. Odb. spolupráce výtvarníků, pedagogů a výrobců hraček až do 18. stol. byla převážně individuální; koncem 18. stol. se rozvíjí domácí výroba hraček,

převážně dřevěných, a to hlavně v horských oblastech. V 19. stol. vzniká i hračkářský prům., odb. školství a odb. časopisy. Výtvarně a pedagog. hodnoty čes. hraček byly mnohokrát oceněny na mezinárodních výstavách a soutěžích. - H. lidové – h. vyráběné po domácku i řemeslně, ponejvíce ze dřeva a polychromované. Střediskem této vyr. formy byly u nás Krušné hory, kam se výroba dostala z něm. části Krušných hor, dále Skašov, u Nepomuku a některé obce vých. Čech (Krouná, Dědová). Mezi h. lidově je nutno počítat i h. zhotovené samými dětmi n. dospělými přímo pro dítě, nejčastěji v přír., jen v hrubém opracování (ze šišek, kaštanů, sušeného ovoce, žaludů, vhodných samorostů apod.).“

Další definici pojmu hračka nalezneme o 36 let později ve Všeobecné encyklopedii Universum. Pojem **hračka** definuje takto (2000, s. 603): „Hračka – předmět, který slouží ke → hře, tj. povzbuzuje a zaměstnává dětskou fantazii, tvořivost a vynalézavost (např. špalíček, kuličky, popř. který získal význam ve fantazijním světě hry (např. panenky). Pokud je to předmět uměle vytvořený (např. chrastítka, panenka, míč) musí splňovat určité hygienické požadavky. Existuje množství uměle vytvořených hraček, napodobujících různé předměty (např. nádobí, zbraně, dopravní prostředky), ale fantazii dítěte a její rozvoj, což je důležitý výchovný aspekt hry s hračkou, podněcují spíše předměty, které něco symbolizují (např. jen hrubě opracovaný kus dřeva, symbolizující dítě ve hře děvčátka na maminku)“, dále: „Hračka – hraní si s něčím, co má dítě rádo, např. s plyšovým zvířetem, pomáhá rozvíjení citů a emocí.“

Dětská hračka – při vytváření prvních vztahů s okolím jsou důležité hmat a zacházení s různými tvary. Hračky umožňují zkoumání, tvoření a stavění, rozvíjejí tvůrčí schopnosti dítěte. Při hraní společenských her (Člověče, nezlob se, Mlýn, Dáma) se dítě učí poznávat pravidla, řídit se jimi, hrát fér i prohrávat.

Definice z roku 2000 se svým obsahem téměř shoduje s definicí z roku 1964. Zdůrazňuje význam hračky a zmiňuje se o hygienických požadavcích na hračku. Definice z roku 2000 také vysvětluje pojem dětská hračka, který byl zmíněn v roce 1960, ve Slovníku spisovného jazyka českého. První věta z terminologické definice z roku 1960 se objevuje na začátku každé definice pojmu hračka ve slovnících z roku 1964 a 2000. Obsahová stránka je stejná, jen je upravený slovosled.

Definici pojmu hračka najdeme ve výkladových slovnících a encyklopediích. I když je hračka v současnosti některými odborníky považována za učební

pomůcku a zároveň se podřizuje pedagogickým zásadám, nenajdeme ji v pedagogických slovnících.

Tabulka č. 9: Přehled měnicích se úvodních vět vymezení pojmu **hračka** ve výkladových slovnících z roku 1960, 1964, 2000

1960	... předmět, věc ke hraní
1964	... předmět určený ke hře dětí
2000	... předmět, který slouží ke hře

Zdroj:

Slovník spisovného jazyka českého. I. díl. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 641.

Všeobecná encyklopedie Universum. III. díl. Praha: Odeon, 2000, s. 603. ISBN 80-207-1063-9.

PROCHÁZKA, V. *Příruční slovník naučný*. II. díl. Praha: ČAV, 1964, s. 157.

5. 2. Funkce hraček

Matějček (1966, s. 111) vystihl funkci hračky dvěma větami: „Hra je vážná věc a hračky nejsou jenom hračky. Jsou tak důležité, že stojí za chvíli zamýšlení.“

Proto se v této kapitole nad tímto tvrzením zamyslím a představím hračku ve vztahu → funkce hračky, hračka a věk dítěte, hračka a hra.

Matějček (1996, s. 107): „Od pravěku až do doby velmi nedávné si děti hrávaly s věcmi, které našly ve svém okolí, s předměty denní potřeby v domácnosti apod. K hračce, tj. věci na hraní, pomáhala dětem především jejich tvořivá fantazie. Dnešní děti jsou do značné míry ochuzeny. Hračkami totiž bývají až přesyceny, přičemž hračky jsou předmětem průmyslu, byznysu, reklamy, tedy všeho toho, co je věcí dospělých, a ne dětí samotných.“ Bacus (2003, s. 130) k tomu dodává: „Složité a drahé hračky nejsou pro dítě ty nejlepší, jinak řečeno, nemají pro ně větší herní hodnotu. Naopak, čím je hračka jednodušší, čím méně toho sama dokáže, tím lépe si s ní dítě může hrát a tím bude tvořivější.“ *Především rodičům by se měla prezentovat funkce hračky pro určitou věkovou kategorii, aby zbytečně nekupovali složité a drahé hračky, které by mohly dětem naopak ublížit. Velmi záleží na výběru vhodné hračky a na volbě metody, jak si s hračkou hrát.*

Hračka je pro dítě vždy modelem skutečnosti. S hračkou může dítě poznávat okolní svět mnohem lépe, než ve skutečnosti. Hračka je pro dítě prostředkem, jak navázat kontakt s ostatními lidmi, pomůže mu navázat vztah k okolnímu světu. Jelínková (2001, s. 15) úlohu hračky vidí podobně, říká: „Hračka patří k podstatným a těžko nahraditelným činitelům v životě dítěte. Na jedné straně slouží hračka k dětským hrám a na druhé straně pomáhá k poznávání světa

opravdových věcí, které se potřebují k práci a k životu vůbec. Při poznávání skutečnosti pomáhá dítěti i to, že s hračkou v ruce se může ke svému poznání vracet, může své postupy různě kombinovat. Hračka potom v tomto spontánním učení představuje přirozenou učební pomůcku, volně používaný тренаžér.“

Jelínková (2001, s. 15) rozdělila hračky podle původu a využití, ve vztahu → hračka a hra:

1. „Předměty, které jsou v dosahu dítěte, které si dítě svou fantazií přetváří v doplňky hry,
2. Předměty, které dítě vlastní záměrnou činností přetvořilo na hračku (např. skládanka z papíru apod.),
3. Hračky, které dítě dostává v hotové podobě.“

Z přehledu vyplývá, že vztah mezi hračkou a hrou je závislý na věku dítěte a na jeho psychické vyspělosti. Tuto problematiku objasňuje v následujícím odstavci Matějček. Hračka může být podnětem ke hře (především u dětí mladšího věku) nebo doplňkem hry. Děti předškolního věku hru plánují a určují, jaké hračky budou ke hře potřebovat.

Podstatnou roli při výběru hračky hraje také „vývojový“ věk dítěte, ne jenom jeho skutečný (kalendářní) věk. Když se dítě z nějakých příčin ve vývoji opoždí, z psychologického hlediska bude účelné, když mu nabídneme nebo dáme hračku odpovídající jeho současné vývojové úrovni, ne jeho skutečnému věku. Opačný efekt může nastat, dáme-li „vývojově nadsazenou“ hračku dítěti, ta pak může dítě ve vývoji spíše brzdit než povzbuzovat. Matějček se také zmiňuje o tzv. specifické hodnotě hračky. Každá hračka má dvojí specifickou hodnotu, první hodnota je podnětová, druhá hodnota je vývojová. Matějček říká (1996, s.109): „Jsou hračky vhodné pro šestiměsíční, jiné pro děti tříleté a jiné pro mladší nebo starší školáky. Přišlo se na to právě tím, že o určité hračky mají děti určitého věku vskutku větší zájem a že si s nimi také nejvíce vyhraji – a mají z nich ovšem i největší výchovný a vzdělávací užitek.“

Z dostupné literatury jsem zvolila různé odborníky (psycholog, speciální pedagog aj.), jejichž názorové spektrum mě ve vztahu k diplomové práci oslovilo nejvíce. Z jejich názorů jsem sestavila přehled o funkci hračky. Autoři se zabírají

tím, které základní schopnosti dětské osobnosti rozvíjí. Ukazuje se, že hračkami působíme na celou osobnost dítě.

Tabulka č. 10: Funkce hraček podle odborníků: Kubová, Matějček, Jelínková, Bacus

Kubová (1992)	Matějček (1996)	Jelínková (2001)	Bacus (2003)
Smyslové operace	Rozvoj zrakového vnímání	Rozvoj vnímání (řídění všech smyslu)	Rozvoj smyslový
	Rozvoj hmatového vnímání		
	Rozvoj sluchového vnímání		
Rozumové operace	Rozklad celků a sklad částí v celek	Cvičení paměti	Rozvoj intelektový
	Cvičení paměti	Rozvoj matematických představ	
	Rozvoj abstraktního myšlení	Rozvoj řeči a logického myšlení	
Motorické operace		Rozvoj jemných pohybů ruky	Rozvoj tělesný
		Kresba jako příprava na psaní	
	Stimulace dětské vynalézavosti	Rozvoj sociálního chování	Rozvoj sociální
	Cvičení teplovosti a sebeovládání		Rozvoj citový

Zdroj:

KUBOVÁ, L. Hračka a postižené dítě. *Speciální pedagogika*, 1992/93, roč. 3., č. 4., s. 49. ISSN 0862-4569.

BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. Praha: Portál, 2003, s.130. ISBN 80-7178-743-4.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 1996, s. 109-110. ISBN 80-7178-320.

JELÍNKOVÁ, M.; NETUŠIL, R. *Autismus V.: Hra a hračka v životě dítěte s artismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2001, s.16.

Kubová stručně zmiňuje oblasti, které hračka rozvíjí. „Operace“ shrnula do tří oblastí. Tyto oblasti plní funkci informativní, tzn., že každá oblast zahrnuje širokou

škálu konkrétních operací. Pod každou oblastí si tak každý odborník může představit konkrétní schopnosti a sám vypořádat, jakou konkrétní schopnost hračky rozvíjí. Matějček už byl konkrétnější. Více se zabýval schopnostmi, které jsou nezbytné pro rozvoj jazykových schopností. Smyslové operace konkretizuje na zrak, sluch, hmat. Více se také zabývá rozumovými operacemi → cvičení analýzy, syntézy, rozvoj abstraktního myšlení, cvičení paměti. Nezapomněl také na oblast citového rozvoje a sociálního chování dítěte.

Jelínková zřejmě vychází z Matějčka a Kubové, neboť také zmiňuje smysly, cvičení paměti, myšlení, sociální chování a motoriku. Nezmiňuje rozvoj citový, ale úzce spojuje hračku a rozvoj řeči.

Bacus neuvádí konkrétní schopnosti, jako Matějček nebo Jelínková, které hračka rozvíjí. Vypadá to, jakoby Bacus čerpala z Kubové, Matějčka a Jelínkové a vytvořila uspořádanou a ucelenou klasifikaci funkce hračky. Její klasifikace je rozdělena do pěti oblastí. Každá oblast zahrnuje schopnosti zmíněné předchozími odborníky → viz tabulka č. 10.

5. 3. Hračka jako didaktická pomůcka

Budeme-li mít na paměti funkci hračky, zjistíme, že hračka a hra s ní je nejpřirozenějším vyučováním bez potřeby učitele. V procesu učení se pak hračka přirozeně stává učební pomůckou a zároveň se podřizuje pedagogickým zásadám. Tyto zásady je opět potřeba mít na zřeteli, a to především při výběru, tvorbě a použití hračky. Tyto zásady jsou významné i pro děti s narušenou komunikační schopností.

Pedagogické zásady podle Jelínkové (2001, s. 16):

1. „Zásada přiměřenosti (k věku dítěte, temperamentu, duševní vyspělosti,...)
2. Zásada názornosti (jednoduše ovladatelná, jednoznačné užití,...)
3. Zásada návaznosti (od jednoduchých hraček ke složitějším, každá nová hračka by měla připomínat již známou hračku, dítě je pak přirozeně při manipulaci – hře úspěšné a vytváří si k ní pozitivní vztah)
4. Zásada komplexnosti (žádná hračka nepůsobí odděleně pouze na jednu složku rozvoje osobnosti či vnímání, je třeba tuto vlastnost mít na zřeteli a naopak se snažit ji využít, např. u manipulační hračky využít druhotný zvukový doprovod – zvonky, chřestítka, bubínky, ozvučná dvířka,...).“

Tabulka č. 11: Porovnání obecných pedagogických zásad (Hapala, 1963) a pedagogických zásad u hraček (Jelínková, 2001)

Hapala (1963)	Jelínková (2001)
1. Zásada didaktická	
Vědecká a odborná správnost	
Názornost (tvar, velikost)	Zásada názornosti
Přiměřenost (k věku)	Zásada přiměřenosti
Kolektivnost (pro práci v kolektivu)	
Estetická a umělecká hodnota	
Zajímavost	
Potřebnost	
Účelnost	
2. Zásada technická	
Technická vyspělost	
Přiměřená konstrukce	
Bezpečná proti úrazům	
Splňovat hygienické podmínky	
Materiálově vhodná	
3. Zásada ekonomická	
Životnost	
Cena	

Zdroj:

JELÍNKOVÁ, M., NETUŠIL, R. *Autismus V.: Hra a hračka v životě dítěte s artismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2001, s.16.

HAPALA, J. *Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania*. Bratislava: SPN, 1963, s. 28.

Jelínková se s Hapalou shoduje v prvních dvou zásadách – zásada přiměřenosti a zásada názornosti. Zásady jsou stejné po obsahové stránce a po významové stránce. Lze předpokládat, že Jelínková vycházela z Hapaly. Další dvě zásady od Jelínkové, tj. **zásada návaznosti** a **zásada komplexnosti**, podle mého názoru, nejde přesně přirovnat k Hapalovým zásadám. Tyto dvě zásady se totiž úzce vztahují k hračkám. Jelínková se v nich zmiňuje o funkci hračky a o správném používání hračky pro rozvoj osobnosti dítěte.

Příkladem hračky jako didaktické pomůcky je Lego

Podle Akademického slovníku cizích slov (2001, s. 454) je lego: „druh dětské stavebnice (s mnoha kombinačními možnostmi).“ Stavebnice je v menším měřítku stavebním prvkem tvarových struktur a funkčních celků a modeluje určitým způsobem skutečnost.

Metodický časopis „Učební pomůcky – metodický časopis pro otázky názorného vyučování“ publikoval v roce 1990 odborný článek o stavebnici lego. Lego bylo popsáno z hlediska výchovně - vzdělávacího, jako didaktická pomůcka. V metodickém časopisu (1990, s. 28) je psáno: „Légo poskytuje dětem především tvořivé zážitky motivované aktivní činností. Podněcuje zdravou zvědavost a radost z toho, že tvoří něco nového. Rozvíjí fantazii, kterou je možno realizovat v konkrétních tvarech, sestavách, při stavbě skutečných i vymyšlených konstrukcích. Program Lego je propracovaný pro děti od 3 měsíců do 16 let, ale samozřejmě přitahuje i starší mládež a mnoho rodičů.“

6. Požadavky na současnou hračku

Požadavky na hračku mají mnoho společného i s pedagogickými kritérii od Hapaly.

Při výběru by se měl opět každý řídit určitými hledisky shodujícími se s pedagogickými zásadami podle Hapaly, např. estetickými (tvar, soulad a působnost barev, způsob a dokonalost provedení, linie obrysu), zdravotními (např. chemický účinek barev, vhodnost použitého materiálu, vhodnost tvaru), praktického (cena, trvanlivost, schopnost zabavit dítě, jaké citové reakce u dítě vyvolá apod.) Tato hlediska můžeme shrnout do třech základních hledisek pro výběr a výrobu: hračka by měla být hezká, nezávadná, účelná.

Matějček říká (1996, s. 108): "Hračka by měla podněcovat pohybový, smyslový, rozumový a citový vývoj dítěte, měla by žádoucím směrem rozvíjet jeho společenské postoje a napomáhat k vytváření dobrých návyků, měla by podněcovat a vhodně usměrňovat jeho fantazii. Přitom by měla být hygienicky nezávadná a pokud možno bezpečná. Měla by být vkusná, pěkná, vzhledná. A měla by i něco vydržet, neboť cílem podivuhodné dětské zvědavosti je „podívat se dovnitř“ a „dostat se věcem na kloub“.

Kubová, Jelínková a Bacus sestavily stručné přehledy požadavků na současnou hračku.

Podle Kubové (1992, s. 49) by měla být hračka:

1. „Přitažlivá a zajímavá,
2. Dobře navržená a trvanlivá,
3. Přizpůsobená co nejlépe širokému rozsahu fyzických a psychických,
4. Podněcovat k různým činnostem,
5. Bezpečnost.“

Podle Jelínkové (2001, s. 16) jsou požadavky na současnou hračku tyto:

1. „Funkčnost,
1. Použitelnost pro více her,
2. Požadavky hygienické, pedagogické a estetické,
3. Bezpečnost
4. Zda odpovídají po stránce somatické (přiměřenost rozměrů, tvaru i hmotnosti) a psychické.“

Požadavky a postřehy o hračkách podle Bacus (2003, s. 130-131):

1. „Je zbytečné nabízet dítěti hračku, která není vhodná vzhledem k jeho věku,
2. Hračky střídáme, tím pomáháme udržet o ně zájem,
3. Hračky by měly být uloženy v prostorných políčkách nízko nad zemí,
4. Čím je hračka jednodušší, tím lépe si sní dítě může hrát,
5. Je lepší dát přednost hračkám, které nemají předem jasnou funkci,
6. Nikdy nepodceňovat bezpečnost dítěte,
7. Dospělý člověk je stále oblíbených společníkem při hře.“

Tabulka č. 12: Přehled požadavků na současnou hračku od různých autorů – Kubová, Matějček, Jelínková, Bacus

Kubová (1992)	Matějček (1996)	Jelínková (2001)	Bacus (2003)
Přitažlivá a zajímavá	Vývoj pohybový, smyslový, rozumový a citový	Funkčnost	Je zbytečné nabízet hračku dítěti, která není vhodná vzhledem k jeho věku
Dobře navržená a trvanlivá	Společenský rozvoj, vytváření dobrých návyků	Použitelnost pro více her	Hračky střídáme, tím pomáháme udržet o ně zájem
Přizpůsobená co nejlépe širokému rozsahu fyzických a psychických funkcí	Podněcovat a usměrňovat fantazii	Požadavky hygienické, pedagogické a estetické	Hračky by měly být uloženy v prostorných políčkách nízko nad zemí
Podněcovat k různým činnostem	Hygienicky nezávadná	Zda odpovídají po stránce somatické (přiměřenost rozměrů, tvaru i hmotnosti) a psychické	Čím je hračka jednodušší, tím lépe si s ní dítě může hrát
Bezpečnost	Bezpečná	Bezpečnost	Nikdy nepodceňovat bezpečnost
	Vkusná, pěkná, vzhledná		Je lepší dát přednost hračkám, které nemají předem jasnou funkci
	Trvanlivá		Dospělý člověk je stále oblíbeným společníkem při hře

Zdroj:

- KUBOVÁ, L. Hračka a postižené dítě. *Speciální pedagogika*, 1992/93, roč. 3., č. 4., s. 49. ISSN 0862-4569.
 BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. Praha: Portál, 2003, s.130. ISBN 80-7178-743-4.
 MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 1996, s. 109-110. ISBN 80-7178-320.
 JELÍNKOVÁ, M.; NETUŠIL, R. *Autismus V.: Hra a hračka v životě dítěte s artismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2001, s.16.

Je důležité mít tyto postřehy a zkušenosti na paměti při výběru, používání hračky, při hře a při manipulaci s hračkou. Všechny poznatky o požadavcích na

hračku, v tabulce, bychom měli vnímat jako celek, neboť každý autor se na hračku dívá z jiného pohledu. Všichni odborníci se shodují na tom, že je důležitá bezpečnost hraček a neměli bychom ji podceňovat. Kubová, Matějček a Jelínková mají téměř shodné názory na požadavky na hračku. Matějček zdůrazňuje, aby hračka podněcovala také citový a sociální vývoj dítěte a také se již zmiňuje o hygienických požadavcích na hračku. Jelínková uvádí ještě požadavky pedagogické. Podle mého názoru jsou požadavky na hračku podle Kubové, Matějčka a Jelínkové určeny lidem, kteří pracují nebo působí ve výchovně-vzdělávacím procesu, kteří používají hračky jako didaktickou pomůcku. Bacus se svými požadavky na hračku více přiblížila rodičovské populaci. Její požadavky jsou psané jednoduchými, ale výstižnými větami o výběru a používání hračky. Z těchto vět je zřejmé, že se stále musí rodičům zprostředkovávat význam a funkce hračky pro určité věkové kategorie.

6. 1. *Legislativní zázemí hraček*

Hračka je pojem, který najdeme také v legislativě. Hračky patří mezi stanovené výrobky podle zákona 22/1997 Sb. v aktuálním znění. „Hračkou“ se rozumí jakýkoliv výrobek nebo materiál koncipovaný nebo jednoznačně určený ke hraní dětem mladším 14 let. (směrnice Rady, článek 1). Ve vztahu k pojmu hračka se neopíráme pouze o české zákony a vyhlášky. Řídíme se tím, co je platné v Evropské unii, neboť vstupem České republiky do Evropské unie byla převzata směrnice Rady ze dne 3. května 1988 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se bezpečnosti hraček.

Přehled legislativy (stav k 1. 8. 2004)

Problematikou hračky se zabývá devět zákonů a některé vyhlášky:

- **nařízení vlády č. 19/2003 Sb.**, kterým se stanoví technické požadavky na hračky. Tímto nařízením vlády se do českého právního systému implementuje směrnice Rady 88/378/EHS.
- **směrnice Rady 88/378/EHS** ze dne 3. května 1988 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se bezpečnosti hraček (Official Journal L 187, 16/07/1988 P. 0001 - 0013)

- **zákon č. 59/1998 Sb.** o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku ve znění zákona č. 209/2000 Sb. zákon č. 209/2000 Sb. , kterým se mění zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- **zákon č. 102/2001 Sb.** o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 146/2002 Sb. a 277/2003 Sb.
- **zákon č. 22/1997 Sb.** o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů ve znění zákona č. 71/2000 Sb., 102/2001 Sb., 205/2002 Sb., 226/2003 Sb., 205/2002 Sb., 226/2003 Sb. a 277/2003 Sb.
- **zákon č. 71/2000, Sb.**, kterým se mění zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, a některé další zákony
- **zákon č. 205/2002 Sb.**, kterým se mění zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- **zákon č. 226/2003 Sb.**, kterým se mění zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- **zákon č. 277/2003 Sb.**, kterým se mění zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků), ve znění zákona č. 146/2002 Sb., zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Vstupem České republiky do Evropské unie byla převzata směrnice Rady ze dne 3. května 1988 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se bezpečnosti hraček. Výchozím bodem se stává (88/378/EHS) evropské direktivy, kterou se stanoví obecné a technické požadavky na hračky. Z ní vyplývá, že:

1. Tato směrnice se vztahuje na hračky. "Hračkou" se rozumí jakýkoli výrobek nebo materiál koncipovaný nebo jednoznačně určený ke hraní dětem mladším 14 let.

2. Ve směrnici Rady ze dne 3. května 1988 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se bezpečnosti hraček jsou také uvedeny výrobky, které se pro účely této směrnice za hračky nepovažují.

Právní a správní předpisy platné v různých členských státech, týkající se bezpečnostních charakteristik hraček, se liší oblastí působnosti i obsahem. Takové rozdíly mohou vést ke vzniku překážek obchodu a nerovných podmínek soutěže na vnitřním trhu, aniž by spotřebitelům na společném trhu, zejména dětem, nutně poskytovaly účinnou ochranu proti nebezpečím, která tyto výrobky představují. Měly být odstraněny překážky na vytvoření vnitřního trhu, na němž by se měly prodávat pouze výrobky dostatečně bezpečné. Za tímto účelem by uvádění na trh a volný pohyb hraček měly být upraveny jednotnými pravidly, která vycházejí z principů ochrany zdraví a bezpečnosti spotřebitele stanovených v usnesení Rady ze dne 23. června 1986 o budoucí orientaci politiky Evropského hospodářského společenství pro ochranu a podporu zájmů spotřebitele.

Pro usnadnění posuzování shody se základními požadavky jsou nezbytné harmonizované normy na evropské úrovni týkající se zejména konstrukce a chemického složení hraček, aby u výrobků, které jim odpovídají, bylo možné předpokládat, že splňují základní požadavky. Normy harmonizované na evropské úrovni vytvářejí soukromoprávní subjekty a jejich znění musí být nezávazná. Evropský výbor pro normalizaci (CEN) a Evropský výbor pro normalizaci v elektrotechnice (CENELEC) jsou uznány jako subjekty, jimž přísluší přijímání harmonizovaných norem podle obecných řídicích zásad pro spolupráci mezi komisí a těmito dvěma subjekty podepsaných dne 13. listopadu 1984. Pro účely této směrnice je harmonizovanou normou technická specifikace (evropská norma nebo harmonizační dokument) přijatá jedním nebo oběma uvedenými subjekty na základě pověření Komise v souladu se směrnicí Rady 83/189/EHS ze dne 28. března 1983 o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů, naposledy pozměněnou aktem o přistoupení Španělska a Portugalska, a na základě obecných řídicích zásad.

V souladu s usnesením Rady ze dne 7. května 1985 o novém přístupu k technické harmonizaci a normalizaci by měla spočívat harmonizace ve stanovení základních požadavků na bezpečnost, které mají všechny hračky splňovat, aby mohly být uvedeny na trh. S ohledem na velikost a mobilitu trhu s hračkami a rozmanitost dotyčných výrobků by měla být oblast působnosti této směrnice stanovena na základě dostatečně široké definice "hraček". Mělo být zřejmé, že některé výrobky nelze považovat za hračky ve smyslu této směrnice, protože buď nejsou ve skutečnosti určeny pro děti, nebo vyžadují dohled nebo zvláštní podmínky při použití. Hračky uvedené na trh by neměly ohrožovat bezpečnost a zdraví uživatelů ani třetích osob. Kritériem úrovně bezpečnosti hraček má být určené použití výrobku s přihlédnutím k předvídanému použití s ohledem na obvyklé chování dětí, které zpravidla nezachovávají opatrnost průměrného dospělého uživatele.

Při obchodování musí být vzata v úvahu úroveň bezpečnosti hračky a potřeba zachování této úrovně po celou předvídatelnou a běžnou dobu používání hračky. Dodržení základních požadavků lze považovat za záruku zachování zdraví a bezpečnosti uživatele. Všechny hračky uvedené na trh musí splňovat tyto požadavky a pokud tomu tak je, nesmí být kladeny žádné překážky jejich volnému pohybu. U hraček lze předpokládat, že splňují tyto základní požadavky, jsou-li v souladu s harmonizovanými normami. Jejich referenční čísla byla zveřejněna v Úředním věstníku Evropských společenství.

Hračky odpovídající vzoru schválenému příslušným schváleným subjektem lze rovněž považovat za vyhovující základním požadavkům. Tato shoda musí být certifikována připojením evropské značky. Musí být také stanoveny certifikační postupy, kterými schválené vnitrostátní subjekty schvalují vzory hraček, které nejsou v souladu s normami a vystavují certifikáty přezkoušení typu pro tyto vzory a pro hračky, které jsou v souladu s normami a jejichž vzor jim byl postoupen ke schválení.

Členskými státy, komisi a všem schváleným subjektům musí být poskytnuty odpovídající informace na různých stupních certifikačních a kontrolních postupů. Členské státy musí jmenovat subjekty nazývané "schválené subjekty", aby uplatňovaly systém zavedený pro hračky. O těchto subjektech musí být poskytnuty odpovídající informace a všechny tyto subjekty musí splňovat minimální kritéria pro jejich schválení. Mohou nastat případy, kdy hračka nesplňuje základní požadavky bezpečnosti. Pokud členský stát takovou skutečnost zjistí, musí

přijmout veškerá potřebná opatření ke stažení výrobků z trhu nebo k zákazu jejich uvádění na trh. Pro takové rozhodnutí musí být uveden důvod. Důvodem může být také nedostatek v harmonizovaných normách.

Komise má zajistit, aby ve všech oblastech, na které se vztahují základní požadavky, byly vytvořeny harmonizované evropské normy v dostatečném předstihu, aby členské státy mohly přijmout a zveřejnit nezbytná ustanovení do 1. července 1989. Vnitrostátní předpisy přijaté na základě této směrnice následně nabyly účinnosti dne 1. ledna 1990.

Je třeba stanovit vhodná opatření, která umožní zakročit proti každému, kdo nesprávně použije značku shody. Kontroly bezpečnosti hraček, které jsou již na trhu, musí být prováděny příslušnými subjekty členských států. U některých kategorií hraček, které jsou zvláště nebezpečné nebo které jsou určeny pro velmi malé děti, musí být kromě toho uvedena upozornění nebo bezpečnostní pravidla, která je nutno dodržovat při používání. Komise musí být pravidelně informována o činnostech, které podle této směrnice vykonávají schválené subjekty. Každý, komu jsou určena rozhodnutí učiněná na základě této směrnice, musí znát důvod takového rozhodnutí a opravné prostředky, které má k dispozici. Bylo také vzato v úvahu stanovisko Vědeckého poradního výboru při hodnocení toxicity a ekologické toxicity chemických sloučenin se zřetelem k nejvyšší přípustné zdravotní hodnotě biologické dostupnosti kovových sloučenin v hračkách pro děti.

6. 1. 1. Obecné informace k „hračkám“ podle Evropské Direktivy (88/378/EHS)

Článek 1

1. Tato směrnice se vztahuje na hračky. "Hračkou" se rozumí jakýkoli výrobek nebo materiál koncipovaný nebo jednoznačně určený ke hraní dětem mladším 14 let.
2. Co není považováno za hračky podle směrnice Rady je uvedeno v kapitole 6. 2. 2.

Článek 2

1. Hračky mohou být uvedeny na trh pouze tehdy, jestliže neohrožují bezpečnost nebo zdraví uživatelů nebo třetích osob při používání určeným způsobem nebo způsobem předvídatelným s ohledem na obvyklé chování dětí.

2. Za podmínek, za kterých se uvádí na trh, a se zřetelem na běžnou a předvídatelnou dobu používání musí hračka vyhovovat bezpečnostním a zdravotním podmínkám podle této směrnice.

3. Pro účely této směrnice zahrnuje výraz "uvedení na trh" jak prodej, tak bezplatnou distribuci.

Článek 3

Členské státy přijmou všechna nezbytná opatření, aby na trh nemohly být uvedeny hračky, které nesplňují základní požadavky na bezpečnost.

Článek 4

Členské státy nesmějí na svém území bránit uvádění na trh hraček, které vyhovují ustanovením této směrnice.

Článek 5

1. Členské státy jsou povinny předpokládat shodu se základními požadavky podle článku 3 u hraček nesoucích značku ES podle článku 11 (dále jen "značka ES"), která označuje shodu s příslušnými vnitrostátními normami, jimiž jsou převzaty harmonizované normy, jejichž referenční čísla byla zveřejněna v Úředním věstníku Evropských společenství. Členské státy musí zveřejnit referenční čísla těchto vnitrostátních norem.

2. Členské státy jsou povinny předpokládat u hraček, u kterých výrobce nepoužil normy podle odstavce 1 nebo je použil pouze částečně nebo pro které takové normy neexistují, že splňují základní požadavky uvedené v článku 3, jestliže po obdržení certifikátu ES přezkoušení typu byla jejich shoda se schváleným vzorem certifikována připojením značky ES.

Článek 6

1. Pokud má členský stát nebo Komise za to, že harmonizované normy zcela nesplňují základní požadavky podle článku 3, přednese věc stálému výboru zřízenému podle Směrnice 83/189/EHS (dále jen "výbor") a uvede své důvody.

Výbor neprodleně vyjádří své stanovisko.

Po obdržení stanoviska výboru oznámí Komise členským státům, zda příslušné normy nebo jejich části musí nebo nemusí být vyňaty ze zveřejnění.

2. Komise informuje příslušný evropský normalizační subjekt a v případě potřeby vydá nové normalizační pověření.

Článek 7

1. Zjistí-li členský stát, že hračky označené značkou ES a používané v souladu se svým určením nebo článkem 2 mohou ohrozit bezpečnost a/nebo zdraví spotřebitelů a/nebo třetích osob, přijme všechna nezbytná opatření ke stažení výrobků z trhu nebo k zákazu či omezení jejich uvádění na trh. Členský stát o tomto opatření neprodleně informuje Komisi s uvedením důvodů svého rozhodnutí a zejména se sdělením, zda je neshoda způsobena:

- a) „nesplněním základních požadavků uvedených v článku 3, jestliže hračka nevyhovuje normám,
- b) nesprávným použitím norem,
- c) nedostatky v normách.“

2. Komise co nejdříve zahájí konzultace s dotýcnými stranami. Jestliže Komise po těchto konzultacích zjistí, že opatření podle odstavce 1 jsou oprávněná, neprodleně o tom informuje členský stát, který opatření přijal, i ostatní členské státy. Jestliže rozhodnutí podle odstavce 1 vyplývá z nedostatků v normách a členský stát, který opatření přijal, na jejich zachování trvá, předloží Komisi po konzultacích s dotýcnými stranami tuto věc do dvou měsíců výboru a zahájí postup uvedený v článku 6.

3. Pokud je hračka, která nesplňuje požadavky, opatřena značkou ES, přijme příslušný členský stát nezbytná opatření a uvědomí o tom Komisi, která dále informuje ostatní členské státy.

Článek 8

1. a) Hračky vyrobené v souladu s harmonizovanými normami musí být před uvedením na trh opatřeny značkou ES, kterou výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce usazený ve Společenství potvrzuje, že hračky jsou v souladu s těmito normami.

b) Výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce usazený ve Společenství musí uchovávat pro potřeby inspekce k dispozici tyto informace:

- popis způsobů (např. protokol o zkoušce nebo technický doklad), jimiž výrobce zajišťuje shodu výroby s normami a případně dále: certifikát ES typu vystavený

schváleným subjektem; kopie dokumentů, které výrobce předložil schválenému subjektu; popis způsobů, jimiž výrobce zajišťuje shodu se schváleným vzorem,

- adresy míst výroby a skladování,

- podrobné informace týkající se konstrukce a výroby.

Jestliže ani výrobce ani jeho zplnomocněný zástupce není usazen ve Společenství, výše uvedená povinnost uchovávat k dispozici dokumentaci připadá osobě, která uvádí danou hračku na trh Společenství.

2. a) Hračky, které zcela nebo zčásti nevyhovují normám, musí být před uvedením na trh opatřeny značkou ES, kterou výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce usazený ve Společenství potvrzuje, že daná hračka odpovídá vzoru přezkoušenému postupem podle článku 10 a že podle prohlášení schváleného subjektu odpovídá základním požadavkům uvedeným v článku 3.

b) Výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce usazený ve Společenství musí uchovávat pro potřeby inspekce k dispozici tyto informace:

- podrobný popis výroby,
- popis způsobů (např. protokol o zkoušce nebo technický doklad), jimiž výrobce zajišťuje shodu se schváleným vzorem,
- adresy míst výroby a skladování,
- kopie dokumentů, které výrobce předložil schválenému subjektu v souladu s článkem 10 odstavec 2,
- certifikát o zkoušce vzorku nebo jeho ověřenou kopii.

Jestliže ani výrobce ani jeho zplnomocněný zástupce není usazen ve Společenství, výše uvedená povinnost uchovávat k dispozici dokumentaci připadá osobě, která uvádí danou hračku na trh Společenství.

3. Jestliže nejsou dodržena ustanovení odstavce 1 písmene b) a odstavce 2 písmene b), přijme příslušný členský stát opatření nezbytná k tomu, aby tyto povinnosti byly dodržovány.

Jestliže je nedodržení těchto povinností zřejmé, může členský stát od výrobce nebo jeho zplnomocněného zástupce usazeného ve Společenství požadovat, aby zejména na vlastní náklady a ve lhůtě stanovené schváleným subjektem nechal provést zkoušku k ověření souladu s harmonizovanými normami a základními požadavky na bezpečnost.

Článek 9

1. Každý členský stát oznámí Komisi schválené subjekty, které odpovídají za provádění ES přezkoušení typu podle článku 8 odstavce 2 a článku 10. Komise zveřejní pro informaci v Úředním věstníku Evropských společenství seznam těchto subjektů a jejich přidělených čísel a odpovídá za jeho aktualizaci.
2. Členský stát, který daný subjekt schválil, zruší své schválení, pokud zjistí, že subjekt nadále nesplňuje určitá kritéria. Neprodleně o tom uvědomí Komisi.

Článek 10

1. ES přezkoušení typu je postup, kterým schválený subjekt zjišťuje a osvědčuje, že vzor hračky splňuje základní požadavky podle článku 3.
2. Žádost o ES přezkoušení typu podává u schváleného subjektu výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce usazený ve Společenství.

Žádost musí obsahovat:

- popis hračky,
  - jméno a adresu výrobce nebo jeho zplnomocněného zástupce nebo zástupců a místo výroby hračky,
  - vyčerpávající údaje o výrobě a konstrukci spolu se vzorem hračky, která má být vyráběna.
3. Schválený subjekt provede ES přezkoušení typu níže popsáním způsobem:
    - přezkoumá dokumenty dodané žadatelem a posoudí, zda jsou v pořádku,
    - zkontroluje v souladu s článkem 2, zda hračka neohrozí bezpečnost nebo zdraví,
    - provede příslušné kontroly a zkoušky, pokud možno s použitím harmonizovaných norem s cílem ověřit, zda vzor splňuje základní požadavky podle článku 3,
    - může si vyžádat další vzorky.
  4. Jestliže vzor splňuje základní požadavky podle článku 3, vystaví schválený subjekt certifikát ES přezkoušení typu a oznámí tuto skutečnost žadateli. Tento certifikát musí obsahovat závěry přezkoušení, všechny související okolnosti a musí být doprovázen popisem a výkresy schválené hračky.
Komise, ostatní schválené subjekty a ostatní členské státy mohou na žádost obdržet kopii certifikátu a na základě odůvodněné žádosti kopii technické dokumentace a protokolů o provedených kontrolách a zkouškách.
  5. Schválený subjekt, který odmítne vystavit certifikát ES přezkoušení typu, musí o této skutečnosti a o důvodech odmítnutí informovat členský stát, kterým byl schválen, a Komisi.

Článek 11

1. Značkou ES podle článků 5, 7 a 8 a jménem nebo obchodním názvem nebo značkou a adresou výrobce nebo jeho zplnomocněného zástupce nebo dovozce do Společenství musí být opatřena zpravidla buď přímo hračka, nebo její obal viditelným, snadno čitelným a nesmazatelným způsobem. U malých hraček a u hraček skládajících se z malých částí lze těmito údaji opatřit stejným způsobem obal, štítek nebo prospekt. Jestliže těmito údaji není opatřena přímo hračka, musí být spotřebitel upozorněn na užitečnost jejich uchování.
2. Značka ES se skládá z iniciál "CE".
3. Musí být zakázáno opatřovat hračky značkami nebo nápisy, které by mohly být zaměněny se značkou ES.
4. Údaje podle odstavce 1 mohou být ve zkratkách za předpokladu, že tyto zkratky umožňují identifikaci výrobce, jeho zplnomocněného zástupce nebo dovozce do Společenství.
5. Členské státy mohou při uvádění hraček na trh vyžadovat, aby tato upozornění, nebo některá z nich, a dále informace podle odstavce 4 byly uvedeny v jejich úředním jazyce nebo jazycích.

Článek 12

1. Členské státy učiní nezbytná opatření, aby u hraček, které jsou na jejich trhu, byly prováděny namátkové kontroly k ověření shody s touto směrnicí.

Subjekt odpovídající za inspekci

- musí mít na požádání přístup na místo výroby nebo skladování a k informacím uvedeným v článku 8 odstavec 1 písmeno b) a odstavec 2 písmeno b),
- může požádat výrobce, jeho zplnomocněného zástupce nebo osobu odpovědnou za uvádění hračky na trh a usazenou ve Společenství o poskytnutí informací uvedených) v článku 8 odstavec 1 písmeno b) a odstavec 2 písmeno b) ve lhůtě stanovené členským státem,
- = může odebrat vzorek ke kontrole a přezkoušení.

2. Členské státy zašlou Komisi každé tři roky zprávu o používání této směrnice.
3. Členské státy a Komise přijmou nezbytná opatření k zachování důvěrnosti při předávání kopií zpráv o ES přezkoušení typu uvedeném v článku 10 odstavec 4.

Článek 13

Členské státy Komisi pravidelně informují o činnostech, které podle této směrnice vykonávají jimi schválené subjekty, aby Komise mohla dohlížet na správné a nediskriminační provádění inspekčních postupů.

Článek 14

Každé rozhodnutí přijaté na základě této směrnice, které stanoví omezení při uvádění hračky na trh, musí obsahovat přesné důvody, z nichž vychází. Při nejbližší příležitosti musí být toto rozhodnutí oznámeno straně, které se uvedená skutečnost týká, a současně musí být strana informována o opravných prostředcích dostupných v rámci právních předpisů platných v příslušném členském státě a o lhůtách pro možnost jejich uplatnění.

Článek 15

1. Členské státy do 30. června 1989 přijaly a zveřejnily předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí. Neprodleně o nich uvědomily Komisi. Tyto předpisy používají ode dne 1. ledna 1990.
2. Členské státy sdělí Komisi znění vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice.

Článek 16

Tato směrnice je určena členskými státy.

Zdroj: BANGEMANN, M. směrnice Rady 88/378/EHS ze dne 3. května 1988 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se bezpečnosti hraček. Official Journal L 187, 16/07/1988. P. 0001 - 0013

6. 2. Hygienické a bezpečnostní požadavky na hračky

Z legislativy vyplývají základní požadavky na bezpečnost hraček. Mezi nejčastěji zmiňované patří bezpečnost a hygiena. Protože každý výrobek a hračka prochází atestem, jde o problematiku významnou pro výrobce. K teoretickým východiskům ji začleňují pro udržení komplexního pohledu. Pro bližší informace odkazují na potřebnou vyhlášku, nařízení a zákony, uvedené v příloze. Specificky se směrnice Rady věnuje zvláštnímu nebezpečí, protože se dotýká zdraví a života dítěte.

Základní požadavky na bezpečnost hraček:

I. Obecné zásady

II. Za zvláštní nebezpečí jsou označovány následující parametry:

- Fyzikální a mechanické vlastnosti
- Zápalnost
- Chemické vlastnosti
- Elektrické vlastnosti
- Hygiena
- Radioaktivita

I. Obecné zásady

1. V souladu s požadavky článku 2 této směrnice musí být zajištěna ochrana uživatelů hraček a třetích osob před ohrožením zdraví a před nebezpečím úrazu za předpokladu, že hračky jsou používány určeným způsobem nebo způsobem předvídatelným s ohledem na obvyklé chování dětí. Tato nebezpečí mohou být taková, která:

a) souvisí s návrhem, konstrukcí nebo chemickým složením hračky;

b) vyplývají z použití hračky a nemohou být zcela vyloučena úpravou její konstrukce a chemického složení, aniž by se tím změnila její funkce nebo odstranily její základní vlastnosti.

2. a) Stupeň nebezpečí při používání hračky musí být přiměřený schopnosti zvládnout jej ze strany uživatele a případného dohledu. To platí zejména pro hračky, které jsou svou funkcí, rozměry a charakteristikami určeny pro děti mladší 36 měsíců.

b) K zachování této zásady musí být určen minimální věk uživatelů hračky a/nebo musí být v případě potřeby uvedeno, že hračka smí být používána pouze pod dohledem dospělých.

3. **Štítky na hračkách a/nebo jejich obalech a návody k použití k nim připojené musí plně a účinně upozorňovat uživatele nebo jejich dohled na nebezpečí, která z jejich použití vyplývají, a na způsoby, jak se těchto nebezpečí vyvarovat.**

II. Zvláštní nebezpečí

1. Fyzikální a mechanické vlastnosti

- a) Hračky a jejich součásti a u připevnitelných hraček jejich ukotvení musí mít požadovanou mechanickou pevnost, případně požadovanou odolnost, aby při použití odolaly namáhání a po případném zlomení nebo zdeformování nemohly přivodit úraz.
- b) Přístupné rohy, hrany, šňůry, kabely a upevňovací prvky hračky musí mít takový tvar a musí být vyrobeny takovým způsobem, aby při styku s nimi bylo nebezpečí úrazu co možná nejmenší.
- c) Hračky musí být konstruovány a vyrobeny tak, aby nebezpečí úrazu vlivem pohybu určitých částí bylo co možná nejmenší.
- d) Hračky a jejich části a všechny oddělitelné součásti hraček jednoznačně určených pro děti mladší 36 měsíců musí mít takové rozměry, aby nemohly být spolknuty a/nebo vdechnuty.
- e) Hračky, jejich součásti a obal, ve kterém jsou hračky a jejich součásti zabaleny pro maloobchod, musí být upraveny tak, aby bylo vyloučeno jakékoliv nebezpečí uškrcení nebo udušení.
- f) Hračky, které jsou určeny k použití v mělké vodě nebo jsou vhodné k tomu, aby dítě nesly na vodě nebo ho udržely nad vodou, musí být konstruovány a vyrobeny tak, aby nebezpečí ztráty této schopnosti plout a poskytnout dítěti oporu bylo při doporučeném způsobu použití co možná nejmenší.
- g) Hračky, do jejichž vnitřní části je přístup, a kde tak vzniká pro vstupujícího vnitřní uzavřený prostor, musí mít východ, který může osoba nacházející se uvnitř bez potíží zevnitř otevřít.
- h) Hračky, které uživatelům dodávají pohyblivost, musí být podle možnosti opatřeny brzdovým zařízením přizpůsobeným typu hračky a přiměřeným její pohybové energii. Toto zařízení musí být takové, aby je mohl uživatel ovládat lehce a bez nebezpečí pádu nebo jiných úrazů uživatele nebo třetí osoby.
- i) Tvar, konstrukce projektilů a kinetická energie, kterou tyto projektily mohou vyvinout při výstřelu z hračky, musí být takové, aby s ohledem na druh hračky nevzniklo neúnosně vysoké nebezpečí úrazu uživatele nebo třetí osoby.
- j) Hračky, které obsahují topné články, musí být vyrobeny tak, aby
- nejvyšší teplota, které dosahují všechny přístupné vnější plochy, nezpůsobila při dotyku popálení,

- kapaliny, páry a plyny v hračce nedosahovaly tak vysokých teplot nebo tlaků, které by při úniku, pokud je tento únik pro řádné fungování hračky nevyhnutelný, mohly vést k popálení, opaření nebo vyvolat nebezpečí jiného úrazu.

2. Zápalnost

1. Hračky se nesmějí stát v okolí dítěte nebezpečným hořlavým prvkem. Musí se skládat z materiálů, které:

a) se při přímém působení plamene nebo jiskry nebo jiného zdroje ohně nevznítí nebo,

b) nejsou náchylné ke vznícení (plamen uhasíná, jakmile se zdroj ohně oddálí) nebo,

c) po vznícení hoří pomalu a vedou pouze k pomalému rozšíření plamene nebo,

d) bez ohledu na chemické složení hračky zpomalí proces hoření.

Tyto hořlavé materiály nesmějí vytvářet nebezpečí vznícení jiných látek použitých v hračce.

2. Hračky, které vzhledem k vlastnostem nepostradatelným pro své použití obsahují nebezpečné látky nebo přípravky ve smyslu směrnice 67/548/EHS, zejména materiály a vybavení pro chemické pokusy, modelářství, modelování z plastu nebo keramiky, emailování, fotografické nebo podobné práce, nesmějí obsahovat žádné látky nebo přípravky, které by se mohly stát vznětlivými po úniku nebo hořlavých složek.

3. Hračky nesmějí být při použití nebo spotřebě podle článku 2 odstavec 1 směrnice výbušné a nesmějí obsahovat prvky nebo látky s nebezpečím výbuchu. Toto ustanovení se nevztahuje na kapsle pro hračky.

4. Hračky, zejména chemické hry a hračky, nesmějí obsahovat látky nebo přípravky, které mohou po smíchání explodovat:

- vlivem chemické reakce nebo zahřátí,

- smícháním s oxidačními látkami,

- které obsahují těkavé složky, u nichž dochází ve vzduchu ke vznícení a které mohou tvořit hořlavou nebo výbušnou směs par se vzduchem.

3. Chemické vlastnosti

1. Hračky musí být konstruovány a vyrobeny tak, aby při použití podle článku 2 odstavec 1 této směrnice nepředstavovaly nebezpečí pro zdraví, popř. nemohly vytvářet nebezpečí úrazu při požití, při vdechnutí nebo při styku s kůží, se sliznicí nebo při vniknutí do očí.

Hračky musí být v každém případě v souladu s příslušnými právními předpisy Společenství pro určité skupiny výrobků, nebo předpisům týkajících se zákazu, omezeného použití nebo označování určitých nebezpečných látek a přípravků.

2. Zejména z důvodu ochrany zdraví dětí při hraní s hračkou nesmí celková denní úroveň biologické dostupnosti dále uvedených látek přesáhnout následující

hodnoty:

antimon 0,2 g

arsen 0,1 g

baryum 25,0 g

kadmium 0,6 g

chrom 0,3 g

olovo 0,7 g

rtuť 0,5 g

selen 5,0 g

nebo jiné hodnoty, které mohou pro tyto nebo jiné látky stanovit právní předpisy Společenství na základě vědeckých poznatků.

Biologickou dostupností těchto látek se rozumí jejich rozpustná forma, která má toxikologickou významnost.

3. Hračky nesmějí obsahovat nebezpečné látky nebo přípravky ve smyslu směrnic 67/548/EHS a 88/379/EHS[9] v množstvích, která by mohla poškodit zdraví dětí, které si nimi hrají. V každém případě je přísně zakázáno přidávat k hračce nebezpečné látky nebo přípravky, jestliže by měly být používány jako takové při použití hračky.

Pokud je však určitý omezený počet látek nebo přípravků nezbytný pro funkci některých hraček, jako je tomu zejména u materiálů a vybavení pro chemické pokusy, sestavování modelů, modelování z plastu nebo z keramiky, smaltování, fotografování a podobných činností, je toto množství přípustné do maximální hodnoty koncentrace definované pro každou látku nebo přípravek na základě pověření uděleného Evropskému výboru pro normalizaci (CEN) postupem stanoveným výborem zřízeným směrnicí 83/189/EHS za předpokladu, že tyto látky a přípravky odpovídají klasifikačním pravidlům Společenství.

4. Elektrické vlastnosti

a) Elektrické hračky nesmějí být napájeny proudem o jmenovitém napětí vyšším než 24 V a žádná část hračky nesmí tuto hodnotu přesáhnout.

b) Části hraček, které jsou nebo mohou být ve styku se zdrojem elektrického proudu, který může způsobit úraz elektrickým proudem, např. elektrické šňůry a ostatní vodiče, jimiž se do těchto součástí proud přivádí, musí být dobře izolované a mechanicky chráněné, aby se předešlo tomuto nebezpečí.

c) Elektrické hračky musí být navrženy a konstruovány tak, aby při dosažení maximální teploty každého přístupného povrchu nemohla tato teplota při dotyku způsobit popáleniny.

5. Hygiena

Hračky musí být konstruovány a vyrobeny tak, aby splňovaly požadavky na hygienu a čistotu v zájmu zabránění nebezpečí infekce, onemocnění a znečištění.

6. Radioaktivita

Hračky nesmějí obsahovat radioaktivní prvky nebo látky v dávkách, které by mohly škodit dětskému zdraví. Platí směrnice Rady 80/836/Euratom.

6. 2. 1. Upozornění a bezpečnostní pravidla při používání hraček

Hračky musí být opatřeny dobře čitelným upozorněním, aby se snížila nebezpečí spojená s jejich používáním tak, jak je uvedeno v základních požadavcích, a to konkrétně:

1. Hračky, které nejsou určeny pro děti mladší 36 měsíců. Hračky, které by mohly být nebezpečné pro děti mladší 36 měsíců, musí být opatřeny upozorněním, například: "Nevhodné pro děti mladší 36 měsíců" nebo "Nevhodné pro děti mladší tří let", společně se stručnou informací o druhu nebezpečí, které toto omezení vyžaduje. Tato informace může být rovněž uvedena v návodu k použití.

Toto ustanovení se nevztahuje na hračky, které jsou pro svou funkci, rozměry, charakteristiky, vlastnosti nebo z jiných závažných důvodů zjevně nevhodné pro děti mladší 36 měsíců.

2. Klouzačky, zavěšené houpačky a kruhy, hrazdy, lana a podobné hračky upevněné na příčné nosníky. K těmto hračkám musí být připojen návod k použití se zdůrazněním potřeby pravidelné kontroly a údržby hlavních dílů (závěsy, upevňovací prvky, ukotvení atd.) a s upozorněním, že se hračka může zřítit nebo převrátit, pokud se tyto kontroly neprovádějí. Návod musí rovněž obsahovat pokyny ke správnému sestavení hračky s upozorněním na díly, jejichž nesprávné sestavení může způsobit ohrožení.

3. Funkční hračky nebo jejich obaly musí být opatřeny označením "Upozornění: používat pouze pod dohledem dospělých". Kromě toho musí být k těmto hračkám připojen návod obsahující pokyny k použití a bezpečnostní pravidla, která má uživatel dodržovat, s upozorněním, že nedodržení těchto pravidel může uživatele vystavit konkrétně uvedenému nebezpečí, které je obvykle spojeno s používáním přístroje nebo výrobku, jehož je hračka zmenšeným modelem nebo napodobeninou. Uvede se rovněž, že hračka má být uložena mimo dosah velmi malých dětí.

"**Funkčními hračkami**" se rozumějí hračky, které se používají stejným způsobem jako přístroje nebo zařízení určené pro dospělé a jsou často jejich zmenšeným modelem.

4. Hračky, které obsahují nebezpečné látky nebo přípravky, tzv. chemické hračky, aniž je dotčeno použití ustanovení směrnic Společenství týkajících se třídění, balení a označování nebezpečných látek nebo přípravků, musí být v návodech na použití hraček obsahujících nebezpečné látky nebo přípravky stručně a ve formě přizpůsobené typu hračky uvedena upozornění na jejich nebezpečný charakter a bezpečnostní pravidla, která musí uživatel dodržovat, aby byla vyloučena nebezpečí s nimi spojená. Musí být rovněž doporučena první pomoc, kterou je třeba poskytnout v případě vážného úrazu, k němuž může při použití hračky dojít. Musí být také uvedeno, že hračky musí být uloženy mimo dosah velmi malých dětí.

b) Kromě pokynů podle písmene a) musí být obal chemické hračky opatřen následujícím označením: "Upozornění: pouze pro děti starší 11 let. K použití pouze pod dohledem dospělých".

Za **chemické hračky** se považují zejména: chemické soupravy, plastové zalévací soupravy, miniaturní keramické dílny, smaltovací nebo fotografické a podobné hračky.

5. Brusle a skateboardy pro děti. Jestliže jsou tyto výrobky nabízeny k prodeji jako hračky, musí být opatřeny tímto označením: „Upozornění: je třeba používat ochranné prostředky". Kromě toho musí návody k použití obsahovat připomínku, že hračka vyžaduje velkou zručnost, a proto se musí používat opatrně, aby se tak předešlo pádům nebo nárazům způsobujícím zranění uživatele a třetích osob. Musí být rovněž uvedeny údaje o doporučených ochranných prostředcích (přilby, rukavice, chrániče kolen, chrániče loktů atd.).

6. Hračky určené k používání ve vodě. Hračky určené k používání ve vodě musí být opatřeny upozorněním: „Upozornění: Používat pouze ve vodě takové hloubky, kde dítě stačí, a pouze pod dohledem“.

6. 2. 2. Co není považováno za hračky podle směrnice Rady

Podle směrnice Rady 88/378/EHS ze dne 3. května 1988 nejsou za hračky považovány následující „předměty“:

1. Vánoční ozdoby
2. Modely originálních výrobků vyráběné ve zmenšeném měřítku a určené pro dospělé sběratele
3. Náčiní určené k hromadnému používání na hřištích
4. Sportovní potřeby
5. Vybavení pro vodní sporty pro použití v hluboké vodě
6. Folklórní a dekorativní panenky a ostatní podobné výrobky pro dospělé sběratele
7. "Profesionální" hračky instalované na veřejně přístupných místech (nákupní střediska, nádraží apod.)
8. Skládačky (puzzle) sestávající z více než 500 částí nebo bez obrázku určené pro odborníky
9. Vzduchové pušky a pistole
10. Ohňostrojné výrobky včetně kapslí
11. Praky a katapulty
12. Soupravy šipek s kovovými hroty
13. Elektrické trouby, žehličky a ostatní funkční výrobky pracující se jmenovitým napětím vyšším než 24 V
14. Výrobky s topnými články určené k didaktickým účelům pod dohledem dospělých
15. Vozidla se spalovacími motory
16. Parní stroje jako hračky
17. Jízdní kola určená pro sport nebo cestování na veřejných komunikacích
18. Videohry určené k připojení k televizním přijímačům se jmenovitým napětím vyšším než 24 V
19. Dětská šidítka

20. Věrné napodobeniny skutečných střelných zbraní

21. Módní dětská bižuterie

6. 3. Schvalovací procesy u hraček

U hračky existuje schvalovací proces. Výsledkem je certifikace a jedním z kritérií jsou hygienické požadavky na hračku.

Schvalovací procesy:

- I. Proces schvalování hračky
- II. Povinná certifikace
- III. Hygienické požadavky na hračky
- IV. Hygienické požadavky na složení hraček

I. Proces schvalování hračky:

Zkoušky: pod zkratkami ISO, ČSN EN, STN se skrývají určité zkoušky

Plošná hmotnost

- Výsekem ISO 3801, ČSN EN 12127 (80 0849), IWS TM 13
- výpočtem ze zjištěných rozměrů ČSN 80 0845, BS 2471,
- kusových pletených výrobků ČSN 80 0863, DIN 53 884

Tloušťka ČSN EN 71-1 (94 3095) čl. 8.26 - plastové fólie hraček

Pevnost a tažnost

- tkanin ČSN EN ISO 13934-1(80 0812), ISO 5081, BS 2576, ASTM D2262
- pletenin ČSN 80 0810

Pevnost v dalším trhání ČSN EN ISO 13937-2,3,4(80 0829)

Pružnost ČSN EN 71-1 (94 3095)

- čl.8.3 - kroutící moment
- čl.8.13- ohebnost drátů

Měření rozměrů hotových výrobků ČSN 80 7040, ČSN EN 13402-1(807035)

Hořlavost ČSN EN 72-2 (94 3095)

Zjišťování hodnoty pH vodného výluhu

- ČSN EN 1413
- ISO 3071:1980
- STN 80 0066

- STN EN 1413
- Vyhláška MZ ČR č. 84/2001 Sb. Příloha 10
- STN 80 0055 (4.6)
- STN 80 0054 (4.3)

Příprava výluhu pro stanovení obsahu kovů

- Vyhláška MZ ČR č. 84/2001 Sb., Příloha č. 8, 9, 10
- STN 80 0055 (4.4)
- STN 80 0054 (4.5)

Hygienické limity vyluhovacích zkoušek na textilní materiály použité při výrobě hraček

Zkouška odolnosti materiálu vůči působení potu a slin – tzn. barvené materiály a povrchové úpravy použité k výrobě hraček musí být odolné vůči působení zkušebních roztoků modelujících sliny a pot.

- Vyhláška MZ ČR č. 84/2001 Sb., Příloha č. 1
- STN 80 0055 (4.7)

Bezpečnost hraček: Část 3: migrace určitých prvků ČSN EN 71-3(94 3095):1996

Stanovení formaldehydu

- Část 1: Volný a hydrolyzovatelný formaldehyd
- Část 2 : Odštěpitelný formaldehyd (metoda absorpce vodní parou)
- Jap. metoda MITI 122:1972
- ČSN EN ISO 14184-1,2
- STN 80 0290
- GOST 25617-83
- Vyhláška MZ ČR č. 84/2001 Sb., Příloha 10,12
- STN 80 0055 (4.3)
- STN 80 0054 (4.4)

Důkaz primárních aromatických aminů-Chemické zkoušení pryže zdravotně nezávadné

- ČSN 62 1156
- Vyhláška MZ ČR č. 84/2001 Sb., Příloha č. 8,9,10,12

Na základě vystavených „Protokolů o zkouškách“ může být vydáno zmíněné prohlášení. Protokoly by měl mít k dispozici ten, kdo prohlášení vydal, aby je mohl předložit dozorujícímu orgánu jako podklad k vydanému prohlášení o hygienické nezávadnosti.

II. Povinná certifikace platná pro hračky a výrobky

Výrobce je povinen podle zákona č. 102/2001 Sb. v platném znění uvádět na trh jen bezpečné výrobky. Za bezpečný výrobek se považuje zejména výrobek splňující požadavky zvláštního právního předpisu, který přejímá právo Evropských společenství a kterým se stanoví požadavky na bezpečnost výrobku nebo na omezení rizik, která jsou s výrobkem při jeho užívání spojena. Tímto předpisem je v České republice zákon č. 22/1997 Sb. v platném znění.

Na základě zákona č. 22/1997 Sb. vláda svými nařízeními (v souladu se směrnicemi Evropských společenství) stanovuje technické požadavky pro jednotlivé skupiny výrobků.

Před uvedením stanoveného výrobku na trh musí být vydáno ES prohlášení o shodě a výrobek musí být označen značkou CE. Výrobce vydává ES prohlášení o shodě po úspěšném posouzení shody výrobku s požadavky technických předpisů. U výrobků s nízkým rizikem (stanoveno vždy příslušným nařízením vlády) provádí výrobce posouzení shody sám. Pro výrobky s vyšším rizikem musí při posuzování shody vyžádat spolupráci autorizované osoby.

III. Hygienické požadavky na hračky

Dozor nad plněním hygienických požadavků se provádí podle vyhlášky č. 84/2001 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky pro děti do tří let, v souladu se zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

Tato vyhláška stanoví hygienické požadavky na:

- a) hračky, které jsou určeny k tomu, aby je děti vkládaly do úst,
- b) hračky, které mohou při předvídatelném způsobu užívání přicházet do styku s potravinami a pokrmy,
- c) hračky pro děti ve věku do 3 let, které mohou být při předvídatelném způsobu užívání s ohledem na duševní a fyzické schopnosti dítěte vkládány do úst,
- d) ostatní výrobky pro děti ve věku do 3 let, které jsou takto výrobcem, dovozcem nebo osobou, která je uvádí do oběhu, označeny, nebo jsou k užívání dětmi ve

věku do 3 let zjevně určeny, s výjimkou hraček a potravin, (dále jen "výrobky pro děti").

IV. Hygienické požadavky na složení hraček a jejich značení

K výrobě hraček se smí použít pouze materiály a povrchové úpravy, které vyhovují hygienickým požadavkům stanoveným zvláštním právním předpisem. Hračky nesmějí obsahovat patogenní a podmíněně patogenní mikroorganismy. K výrobě hraček z měkčených plastů se nesmí použít organocínicí stabilizátory. K výrobě hraček, jejich barvení a dekoraci se nesmí použít azobarviva, jejichž rozkladem vznikají rizikové aromatické aminy.

Hračky uvedené, které jsou vyrobené z měkčeného plastu nesmějí obsahovat více než 0,1 procent (hmotnostních) jednoho nebo více esterů kyseliny ftalové, musí obsahovat na obalu, na visačce, nálepce nebo etiketě výrobku viditelné, snadno čitelné a nesmazatelné varování: "Varování - nekládat do úst na delší dobu, mohou se uvolňovat ftaláty nebezpečné pro zdraví dítěte".

Z materiálů hraček a z povrchových úprav se nesmí uvolňovat barviva ani optická zjasňovadla.

Hračky vyrobené z elastomerů musí vyhovovat hygienickým požadavkům pro složení (viz příloha č. 4)

Pro spotřebitele jsou důležitá bezpečnostní pravidla. Hračky musí být opatřeny dobře čitelným upozorněním, aby se snížila nebezpečí spojená s jejich používáním tak, jak je uvedeno v základních požadavcích.

7. Výrobek

Pomůcku může představovat i výrobek, který je legislativně ošetřen. Specificky se vyděluje skupina dětí do 3 let.

Pojem **výrobek** najdeme pouze ve Všeobecné encyklopedii z roku 1998, kde je tento pojem definován takto (1998, s. 609): "Výrobek je výsledek výroby jako souhrn všech ekonomických a technických aktivit.

7. 1. Legislativní zázemí výrobku

V legislativě je výrobek definován takto: „Na výrobky pro děti do 3 let se vztahují požadavky plynoucí z vyhlášky č. 84/2001 Sb. o hygienických požadavcích na výrobky pro děti do tří let. Tato vyhláška byla vydána v návaznosti na zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. K těmto výrobkům na všech úrovních obchodní činnosti mimo maloobchodního prodeje musí být přiloženo písemné prohlášení osvědčující, že výrobky splňují hygienické požadavky stanovené vyhláškou. Prohlášení je vydáno výrobcem nebo dovozcem (nebo osobou, která uvádí výrobek do oběhu), a to na základě posouzení výsledků zkoušek výrobků s hygienickými požadavky stanovenými zmíněnou vyhláškou.“ Dále jsou, podle §3 zákona č. 102/2001 Sb. ve znění z. č. 146/2002 Sb. a č. 227/2003 Sb., stanoveny obecné požadavky na bezpečnost výrobku.

Dozor nad plněním hygienických požadavků vyhlášky se provádí podle zákona č. 258/2000 Sb. orgány ochrany veřejného zdraví.

Výrobek (stejně jako mnohé hračky a pomůcky) musí také projít schvalovacím procesem:

- I. Obecné požadavky na bezpečnost výrobku
- II. Hygienické požadavky na výrobek
- III. Povinná certifikace (stejná jako u hraček → viz kapitola 6. 3. Schvalovací procesy u hraček)

7. 2. Obecné požadavky na bezpečnost výrobku

(§3 zákona č. 102/2001 Sb. ve znění z. č.146/2002 Sb. a č. 227/2003 Sb.)

Vzhledem k narůstajícímu počtu sankcí ze strany inspekčních orgánů je tato oblast zkoušení velmi aktuální, a proto je důležité vědět, jaké jsou obecné požadavky na bezpečnost výrobku.

Bezpečným výrobkem je výrobek, který za běžných nebo rozumně předvídatelných podmínek užití nepředstavuje po dobu stanovenou výrobcem nebo po dobu obvyklé použitelnosti nebezpečí, nebo jehož užití představuje pro spotřebitele vzhledem k bezpečnosti a ochraně zdraví pouze minimální nebezpečí při užívání výrobku.

Z hlediska rizika pro bezpečnost a ochranu zdraví spotřebitele vznikla tato kritéria:

- a) vlastnosti výrobku, jeho životnost, složení, způsob balení, poskytnutí návodu na jeho montáž a uvedení do provozu, dostupnost, obsah a srozumitelnost návodu, způsob užívání včetně vymezení prostředí užití, způsob označení, způsob provedení a označení výstrah, návod na údržbu a likvidaci, srozumitelnost a rozsah dalších údajů a informací poskytovaných výrobcem; údaje a informace musí být vždy uvedeny v českém jazyce,
- b) vliv na další výrobek, za předpokladu jeho užívání s dalším výrobkem,
- c) způsob předvádění výrobku,
- d) rizika pro spotřebitele, kteří mohou být ohroženi při užití výrobku, zejména děti a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace.

Za bezpečný výrobek se považuje výrobek splňující požadavky zvláštního právního předpisu, který přejímá právo Evropských společenství a kterým se stanoví požadavky na bezpečnost výrobku nebo na omezení rizik, která jsou s výrobkem při jeho užívání spojena. Jestliže však takovýto právní předpis stanoví pouze některá hlediska bezpečnosti, ostatní hlediska se posuzují podle tohoto zákona.

V případě, že neexistuje zvláštní právní předpis, který by přejímal právo Evropských společenství a který by stanovil požadavky na bezpečnost výrobku nebo na omezení rizik, která jsou s výrobkem při jeho užívání spojena a tyto požadavky nejsou upraveny právem Evropských společenství, za bezpečný se považuje výrobek, který je ve shodě s právním předpisem členského státu

Evropské unie, na jehož území je uveden na trh. Bezpečnost výrobku se posuzuje podle české technické normy, která přejímá příslušnou evropskou normu, na níž zveřejnila Komise Evropských společenství (dále jen "Komise") odkaz v Úředním věstníku Evropských společenství podle práva Evropských společenství a tento odkaz byl zveřejněn ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví.

Možnost dosažení vyšší úrovně bezpečností nebo dostupnosti jiných výrobků představujících nižší stupeň rizika není důvodem k tomu, aby byl výrobek považován za nebezpečný. Nebezpečným výrobkem je každý výrobek, který nevyhovuje požadavkům na bezpečný výrobek podle tohoto zákona.

Bezpečnost výrobku se posuzuje podle:

- a) české technické normy, která přejímá příslušnou evropskou normu,
- b) národní technické normy členského státu Evropské unie, ve kterém je výrobek uveden na trh,
- c) doporučení Komise stanovující pokyny pro posuzování bezpečnosti výrobku,
- d) pravidel správné praxe bezpečnosti výrobku uplatňovaných v příslušném oboru,
- e) stavu vědy a techniky,
- f) rozumného očekávání spotřebitele týkajícího se bezpečnosti.

7. 3. Hygienické požadavky na výrobky

Výrobky pro děti musí být vyrobeny tak, aby za obvyklých nebo předvídatelných podmínek používání byly zdravotně nezávadné, popřípadě nemohly způsobit žádné tělesné poškození při spolknutí a nedocházelo k přenosu jejich složek na kůži nebo sliznici v množství, které by mohlo poškodit zdraví dětí.

Výrobky pro děti nesmějí obsahovat patogenní a podmíněně patogenní mikroorganismy.

Výrobky pro děti mohou vykazovat pouze pach charakteristický pro daný materiál.

Výrobky pro děti nesmí mít dráždivé účinky na kůži nebo sliznici.

U výrobků pro děti vyrobených z více materiálů se hodnotí materiály, které za obvyklých nebo předvídatelných podmínek přichází do styku s kůží nebo sliznicí.

Výrobky pro děti, u nichž nelze vzhledem k jejich charakteru vyloučit styk s ústí, musí být odolné vůči působení roztoku modelujícího sliny.

Výrobky pro děti z plastu, elastomeru a s povrchovou úpravou musí být odolné vůči působení roztoku modelujícího pot.

7. 3. 1. Výrobky, které se používají v logopedické praxi

Výrobky byly vybrány z Vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 84/2001 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky pro děti do tří let.

Výrobky z plastů

Výrobky z měkčeného plastu, které jsou určeny k péči o děti a k tomu, aby je děti vkládaly do úst pro usnadnění spánku, odpočinku a krmení dětí nebo sání dětmi.

Výrobky, které mohou být při předvídatelném způsobu užívání s ohledem na duševní a fyzické schopnosti dítěte vkládány do úst.

Výrobky z plastu, s výjimkou výrobků, které jsou určeny k tomu, aby je děti vkládaly do úst, například savičky dětských šidítek, kousátka a chladící kroužky.

Výrobky z plastu, které jsou určeny k tomu, aby je děti vkládaly do úst,

Výrobky z textilií včetně netkaných textilií

Výrobky z textilií včetně netkaných textilií nesmí překročit hygienické limity.

Výrobky z přírodního materiálu

K výrobě výrobků, jakož i hraček pro děti smějí být použity přírodní materiály, jako je například korek nebo dřevo z buku, dubu, lípy, jasanu, topolu, břízy, olše, ořešáku, jabloně, švestky, hrušně, třešně, jedle, smrku, modřínu a borovice.

Přírodní materiály nesmějí vykazovat známky napadení škůdci nebo mikroorganismy, zejména mikroskopickými vláknitými houbami. Dřevo musí být bez kazů, zbytků kůry a výronů pryskyřic, s hladkým nepopraskaným povrchem.

8. Technické prostředky

V dnešní době se v logopedické praxi využívá také techniky. Technika v některých případech usnadňuje práci a někdy plní i funkci motivační. Technické prostředky se tak postupně v logopedické praxi rozšiřují (např. počítač – počítačové výukové programy, videokamera – pro zpětnou vazbu, diktafon, apod.). Problematika technických prostředků nebude podrobněji rozebrána, neboť sama o sobě je velmi rozsáhlá a není hlavním tématem mé diplomové práce.

Typy technických prostředků:

1. Auditivní technika (magnetofony, CD přehrávače,...)
2. Vizualní technika (zpětné projektory, diaprojektory,...)
3. Audiovizualní technika (videorekordéry, počítačové multimediální systémy, DVD přehrávače,...)
4. Technika řídicí a hodnotící (výukové počítačové systémy, PC,...)

9. Názorový postoj a současný stav v logopedické praxi

9. 1. Cíl šetření

V empirické části jsme se zaměřili nejen na zjištění využívání pomůcek v logopedické praxi, ale také na zmapování postoje logopedů k tomuto tématu. Rozdělení skupiny na dva soubory pomůže naznačit specifika v jednotlivých resortech.

Z centrálně formulovaných cílů se postupně vymezily dílčí úkoly:

1. Ekonomická stránka zabezpečení pomůcek
2. Frekvence využívání pomůcek
3. Nároky specialistů (logopedů) na pomůcky

9. 2. Použité metody, techniky a postupy

Pro získání potřebných informací k problematice a z hlediska časové náročnosti jsme zvolili techniku dotazovací. Míra získaných informací je závislá nejen na znalostech a kompetenci dotazovaného a na jeho ochotě odpovídat, ale i na způsobu kladení otázek a na formě odpovědi. Při kladení otázek nejde jen o to, aby otázky byly zaměřeny na získání co největšího množství informací, ale i to, aby byl navázán dobrý kontakt s dotazovaným. Je proto důležité vzbudit v tazateli důvěru, že jeho odpovědi nebude zneužito. Kvalita získaných odpovědí souvisí s postupem a způsobem kladení otázek. Přesnost odpovědi lze zvýšit uvedením několika možných alternativ odpovědi. Těmito pravidly jsme se řídili a vytvořili jsme dotazník. Dotazník obsahuje soustavu jednoznačně formulovaných otázek, na které respondenti odpovídali pevně stanovenými odpověďmi. Dotazovací technika neumožňuje dostat se hlouběji do problému, protože jsme převážně zvolili uzavřené odpovědi, ale s možností uvést jiný údaj, názor a možnosti označení více odpovědí. Pro zjištění hlubších informací jsme některé otázky koncipovali jako otevřené otázky, a to v úvodu a v závěru dotazníku. Výhodou dotazníku je hromadné zpracování, poměrně velká přesnost a menší časová náročnost. Předmětem analýzy se stávají odpovědi na pevně stanovené otázky a téma logopedické pomůcky pro logopedy v resortu zdravotnictví. Totéž platí i pro dotazníky určené logopedům z resortu školství.

9. 3. Harmonogram průzkumu

a) přípravná fáze

Vytvořili jsme dvě pracovní verze dotazníku. První verze dotazníku byli určeny logopedům z resortu zdravotnictví a druhá verze pro logopedy z oblasti resortu školství. Otázky pro oba resorty byly navrženy podle aktuálních témat v oblastech logopedie a liší se pouze úvodními otevřenými otázkami, ve kterých se zjišťují údaje o logopedovi a jeho praxi. V dotazníku určeném logopedům z resortu školství je přidána navíc jedna otázka z oblasti financování, neboť v této oblasti je viditelný rozdíl mezi resorty. Množství otázek v dotazníku bylo zvoleno podle problematiky tématu diplomové práce. V dotazníku jsme se snažili o vytvoření tématické návaznosti otázek. Sestupné řazení otázek nevypovídá o hledisku důležitosti. Tuto pracovní verzi jsem předala skupince logopedů a provedla předvýzkum. Po realizaci pretestu jsme tuto pracovní verzi dotazníku upravili a přeformulovali otázky a vytvořili jsme druhou pracovní verzi dotazníku, kterou jsme opět předložili k posouzení malé skupině logopedů.

b) realizační fáze

Konečnou verzi dotazníků jsme nakopírovali v dostatečném množství a rozdávali jsme je klinickým logopedům na konferenci, kterou pořádala Asociace klinických logopedů. Na výběr vyplněných dotazníků jsme si na konferenci také počkali. Ze 150 rozdaných dotazníků se vrátilo 74, což je 49% návratnost. Všechny vrácené dotazníky byly vyplněny správně, a tak mohly být všechny zpracovány. Dotazníky pro logopedy z resortu školství jsme opět rozdávali na konferenci, která byla pořádána Logopedickou společností Miloše Sováka. Ze 71 rozdaných dotazníků se vrátilo 39 dotazníků, což je 55% návratnost. Všechny dotazníky byly vyplněné správně, a tak byly zpracovány a vyhodnoceny.

c) vyhodnocovací fáze

Po nashromáždění výzkumného materiálu jsme získaný materiál utřídili, zpracovali, zhodnotili a vyvodili ze získaných údajů závěry. Pro zpracování kvantitativních údajů o souboru jsme použili matematických metod. Výsledky odpovědí jsme u všech otázek, kromě úvodních otázek, vždy převedli na procenta. Tyto kvantitativní údaje jsme zpracovali do tabulek a vytvořili jsme grafy v MS Excelu. Odpovědi v dotazníku nedávají přímou odpověď na položené otázky. Teoretickým promyšlením získaných údajů (analýzou) jsme hledali

vlastnosti zkoumaných jevů, jejich podstatu a zákonité souvislosti. Výsledky výzkumu jsme zaznamenali v písemné zprávě pod každou otázkou.

9. 4. Charakteristika souboru

Pro výzkumnou práci jsme v roce 2004 prostřednictvím dotazníků oslovili celkem 221 logopedů. Pro výzkum jsme zvolili dvě skupiny, logopedy z resortu zdravotnictví a logopedy z resortu školství. Údaje o souboru jsme zjistili z otevřených otázek v úvodu dotazníku.

Charakteristika souboru A, ve kterém byli tazatelé logopedi z resortu zdravotnictví (v tabulkách pod zkratkou Lz)

Logopedická péče je u nás poskytována v resortu zdravotnictví. Na konferenci pořádané Asociací klinických logopedů jsme v roce 2004 oslovili celkem 150 klinických logopedů, návratnost byla 55%. V úvodních otázkách jsem zjišťovali údaje o počtu let v logopedické praxi a také o průměrném počtu dětských klientů za rok. Kliničtí logopedi mají v průměru 14letou logopedickou praxi. Za 14 let logopedické praxe mají jistě bohaté zkušenosti s využíváním logopedických pomůcek v praxi. Průměrný počet dětských klientů za rok je 424. Výpočtem zjistíme, že každý den by mohli přibýt v průměru dva klienti. Musíme však také vzít v úvahu úbytek klientů, např. z důvodu ukončení logopedické terapie. Podle statistiky vydané Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR v publikaci Činnost zdravotnických zařízení ve vybraných oborech léčebně preventivní péče 2004, připadalo v průměru na 1 klinického logopeda 356 léčených osob. Republikový průměr převyšoval podobně jako v minulém roce - kraj Vysočina, který vykazoval 963 osob na 1 klinického logopeda.

Logoped v resortu zdravotnictví

Podle našich současných zákonů se v Česku stává klinickým logopedem absolvent vysokoškolského studia na pedagogické fakultě s různým zaměřením, ale se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie, následně pak s atestací z oboru. Klinický logoped je začleněn do zdravotnictví a je v úzké spolupráci s dalšími specialisty (pediatr, foniatr, dětský psychiatr, dětský neurolog atd.). Jako samostatný odborný pracovník se zabývá především diagnostikou a terapií vad a poruch řeči. Pracuje nejen v ambulanci klinické logopedie, ale také

na specializovaných pracovištích (foniatrie, neurologie, psychiatrie dětská i pro dospělé, rehabilitační zařízení aj.).

Zdroj: DVOŘÁK, J. *Logopedický slovník*. Žďár nad Sázavou: Logopaedia Clinica, 2001, s. 111. ISBN 80-902536-2-8.

Charakteristika souboru B, ve kterém byli tazatelé logopedi z resortu školství (v tabulkách pod zkratkou Lš)

Logopedická péče je u nás poskytována také v resortu školství, především na školách, v pedagogicko psychologických poradnách a ve speciálně pedagogických centrech. V roce 2004 jsme na konferenci, která byla pořádána Logopedickou společností Miloše Sováka, rozdali celkem 71 dotazníků, návratnost byla 49%. V úvodních otázkách jsme zjišťovali, ve kterém zařízení pracují a jakou kapacitu zařízení má. Analýzou získaných údajů od logopedů z resortu školství jsme zjistili, že dva logopedi pracují ve speciální „logopedické“ mateřské škole. Tři logopedi pracují ve speciálních mateřských školách jiného typu. První uvedená speciální mateřská škola byla pro zrakově postižené, druhou zmíněnou speciální mateřskou školou byla MŠ pro kombinované vady a autismus a třetí respondent napsal, že pracuje ve speciální mateřské škole, kde jsou děti s tělesným, mentálním, sluchovým, zrakovým postižením a s vadami řeči. V této otázce byla možnost – jiné, tzn. že mohl také každý respondent napsat, kde pracuje. Touto možností jsme chtěli zjistit podrobnější informace o skupině. Tuto možnost využilo jen 9 respondentů. Mezi 39 respondenty, kteří správně vyplnili dotazníky, byly dva logopedi z pedagogicko psychologické poradny a jeden logoped pracující na soukromé speciální škole, při speciálně pedagogickém centru. Tito logopedi se také zaměřují na logopedické asistenty v mateřských školách a na základních školách a vedou odborné semináře pro logopedické asistenty. Dva logopedi působí na I. stupni základní školy a ve specializované třídě na základní škole. Další logoped pracuje na zařízení, kde je zřízena dyslektická třída a třídy se vzdělávacím programem základní škola praktická. Mezi respondenty byl také logoped, který pracuje na základní škole praktické. Na základě těchto informací je patrné, jak široká je působnost logopeda v resortu školství.

Z údajů vyplynulo, že pouze jeden respondent pracuje v „logopedické třídě“ při běžné mateřské škole. „Logopedické třídy“ jsou termínem užívaným ve mezi logopedy a učiteli, podle vyhlášky č. 73/2005 se tyto třídy zřizují při kolektivní integraci a tento termín „logopedická třída“ vyhláška neuvádí.

Ve specializovaných i v běžných školách se pak učitel - logopedický asistent (tzv. "preventista") zabývá rozvojem komunikačních dovedností, podporou fyziologického vývoje řeči, prevencí a profylaxí vad a poruch řeči. Pět respondentů odpovědělo, že pracují jako logopedický asistent.

Mateřská škola s jednou třídou má nejméně 15 dětí, mateřská škola se dvěma a více třídami má nejméně v průměru 18 dětí ve třídě. Je-li v obci pouze jedna mateřská škola s jednou třídou, má nejméně 13 dětí, jediná mateřská škola v obci se dvěma a více třídami má nejméně v průměru 16 dětí ve třídě. Třída mateřské školy se naplňuje do počtu 24 dětí. Třída, ve které jsou zařazeny děti se zdravotním postižením, má nejméně 12 dětí a naplňuje se do počtu 19 dětí. Průměrná kapacita zařízení je 125 dětí. Tento údaj odpovídá průměrně 5 třídám mateřské školy, při naplnění jedné třídy do počtu 24 dětí.

Logoped v resortu školství

V pojetí školském je logopedie součástí vysokoškolského studia speciální pedagogiky. Speciální pedagog - logoped je učitel, specializovaný na výchovou a vzdělávání dětí (osob) s poruchami komunikace ve speciálních školských zařízeních.

Učitel (vychovatel) - logoped (tzv. "školní logoped") vede hodiny řečové výchovy (dříve individuální logopedické péče) na speciálních školách a školských zařízeních. Na základních školách jde o "vyučovací hodinu" nepovinného předmětu individuální logopedické péče.

Ve speciálně pedagogických centrech se speciální pedagog - logoped zabývá především diagnostickou činností pro školství a provádí logopedickou péči u dětí ve školských zařízeních.

Vytvářejí se však i "logopedické poradny" jako samostatná pracoviště ve školských zařízeních, placené školskými úřady. Tito "školští logopedové" provádějí stejnou práci jako klinický logoped. Jde o duplicit práce v resortu zdravotnictví a školství.

Zdroj: DVOŘÁK, J. Logopedický slovník. Žďár nad Sázavou: Logopaedia Clinica, 2001, s. 111. ISBN 80-902536-2-8.

Tato charakteristika práce logopeda v resortu školství, podle Dvořáka 2001, s. 111, není shodná s právními výklady podle Školského zákona 561/2004 ani podle Vyhlášky č. 72/2005. Školský zákon termíny „školní logoped, logopedické poradny“ neuvádí.

9. 5. Analýza dat

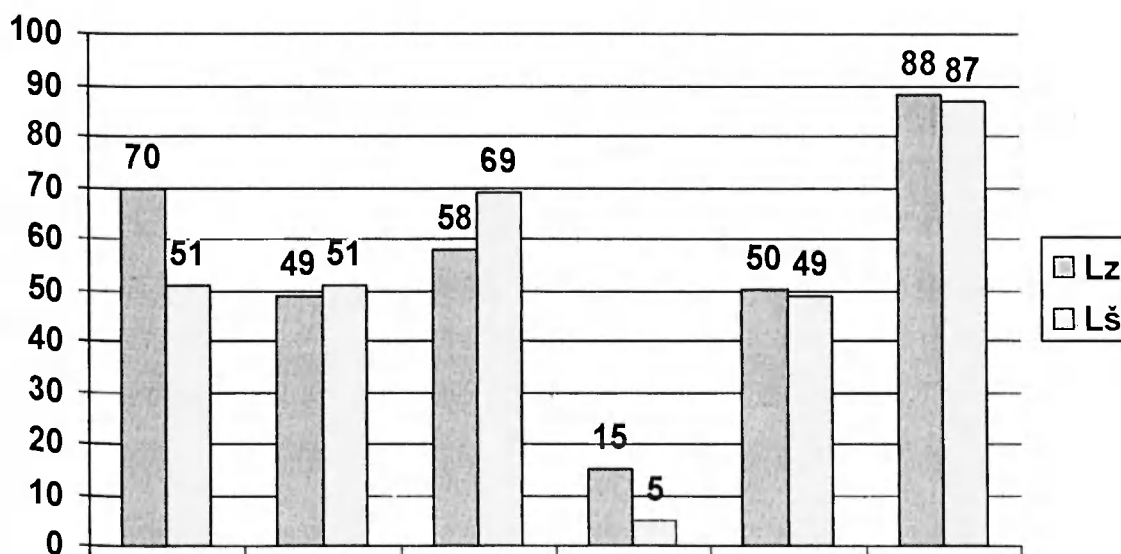
Získané údaje jsme analyzovali, přemýšleli jsme o získaných údajích a hledali jsme vlastnosti zkoumaných jevů, jejich podstatu a zákonité souvislosti. Pod každou otázkou je na základě výsledků odpovědí vypracovaná písemná zpráva.

Otázka č. 2: Kde získáváte informace o nových logopedických pomůckách?

Tabulka č. 13

Odpovědi	A	B	C	D	E	F
Druh odpovědi	Od kolegu	Internet	Casopisy	Jiné (uvedte)	Katalogy	Na konferencích, seminářích
Počet odpovědí v % Lz	70	49	58	15	50	88
Počet odpovědí v % Lš	51	51	69	5	49	87

Graf č. 1

Logopedi mohli vybírat z vícero variant – od kolegů, internet, časopisy, jiné, katalogy, na konferencích, seminářích. 59 logopedů ze 74 z resortu zdravotnictví označili nejvíce tyto dvě varianty – od kolegů a na konferencích, seminářích. 31 z 39 logopedů z resortu školství označili také nejvíce dvě varianty, ale – časopisy a na konferencích, seminářích. Z výsledků odpovědí vyplývá, že pro klinické a

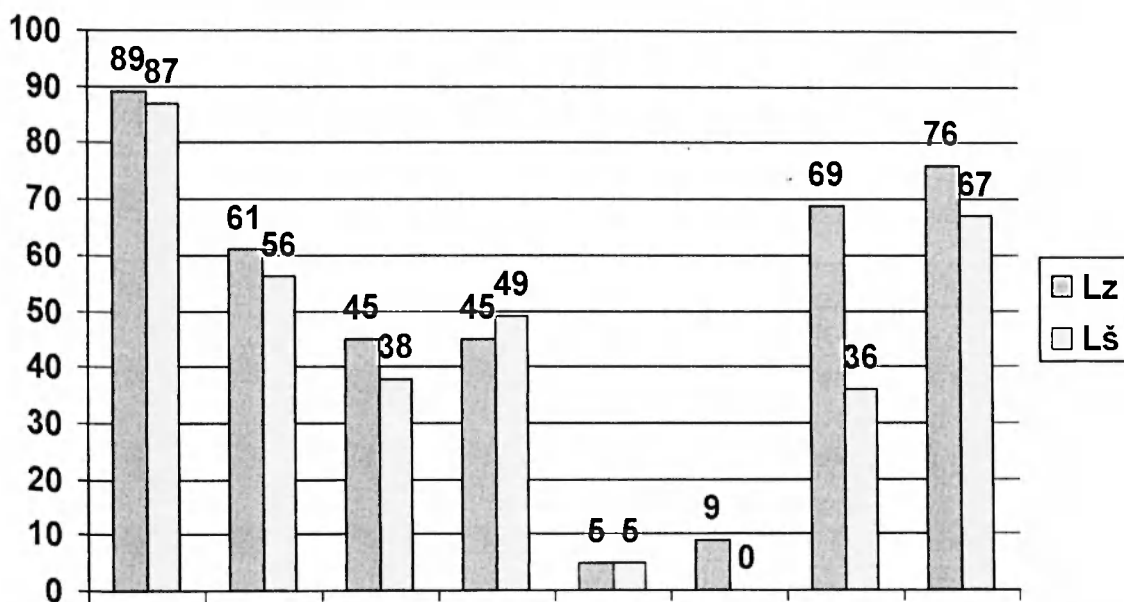
školní logopedy jsou konference a semináře pořádané Asociací klinických logopedů nebo Logopedickou společností Miloše Sováka a jiných důležité pro získávání nových informací o pomůckách. Na konferencích a seminářích se mimo jiné setkávají se svými kolegy z praxe, od kterých mohou navíc získat i informace o „nových“ pomůckách. Účast na konferencích a seminářích se v resortu školství řídí podle finančních prostředků na další vzdělávání pedagogických pracovníků. V resortu školství se finanční prostředky na další vzdělávání pedagogických pracovníků odvíjí od počtu dětí a žáků na zařízení, tj. 50Kč na dítě/žáka a další finanční prostředky může poskytnout zřizovatel škol nebo školského zařízení z provozních prostředků. Těchto finančních prostředků není dostatečné množství ani na potřebné vzdělávací akce. V resortu zdravotnictví logoped financuje sám sebe, podle svých finančních prostředků. Logopedi z resortu školství a zdravotnictví získávají také informace o pomůckách z časopisů (u logopedů z resortu školství o 11% více) a z nabídkových katalogů. V této oblasti musejí být logopedi sami iniciativní a oslovovat firmy nebo vydavatelství. Většinou se stávají pravidelnými odběrateli časopisů. Pokud si objednají některé pomůcky z katalogové nabídky, firmy je poté s novými nabídkami samy kontaktují. Využívání internetu se postupně stává stále aktuálnější, neboť nabízí rychlý způsob vyhledání informace o pomůcce a některé pomůcky lze přes internet objednat. Na internetu postupně vznikají nové internetové stránky s různými nabídkami pomůcek, hraček apod. Např. na internetových stránkách Asociace klinických logopedů (www.klinickalogopedie.cz) vznikl odkaz „Výrobci a prodejci pomůcek“, kde se může výrobce prezentovat a prostřednictvím tohoto odkazu může získat stálou klientelu zákazníků. V možnostech jiné někteří uvedli, že informace získávají také prostřednictvím televizních reklam, v běžných sítích obchodů nebo v knihkupectví nebo pořádáním výstav na školách.

Otázka č. 3: Kde nakupujete nové pomůcky?

Tabulka č. 14

Odpovědi	A	B	C	D
Druh odpovědi	Konference	Semináře	Výstavy	Katalogové nabídky
Počet odpovědi v % Lz	89	61	45	45
Počet odpovědi v % Lš	87	56	38	49
Odpovědi	E	F	G	H
Druh odpovědi	Jinde (uvedte)	V Zahraničí	V obchodě/ speciální	V obchodě běžném, náhodně
Počet odpovědi v % Lz	5	9	69	76
Počet odpovědi v % Lš	5	0	36	67

Graf č. 2

Jako nejvíce využívanou možností nákupu pomůcek se jeví konference. Je to efektivní způsob nákupu pomůcek, neboť se na konferenci zvoní různí zástupci a prodejci pomůcek. Na druhém místě je stále aktuální náhodný nákup pomůcky v obchodech, a to v běžných nebo speciálních. Speciálními obchody jsou myšleny např. obchody s dřevěnými hračkami nebo obchody s rehabilitačními pomůckami a dávají jim přednost především logopedi z resortu zdravotnictví, neboť s těmito druhy pomůcek často pracují. Odborné semináře jsou stejně jako konference pro nákup pomůcek efektivní. I tam se setkáme s nabídkami pomůcek. Poměrně vysoké zastoupení mají výstavy a opět katalogové nabídky. Výstavy mají své

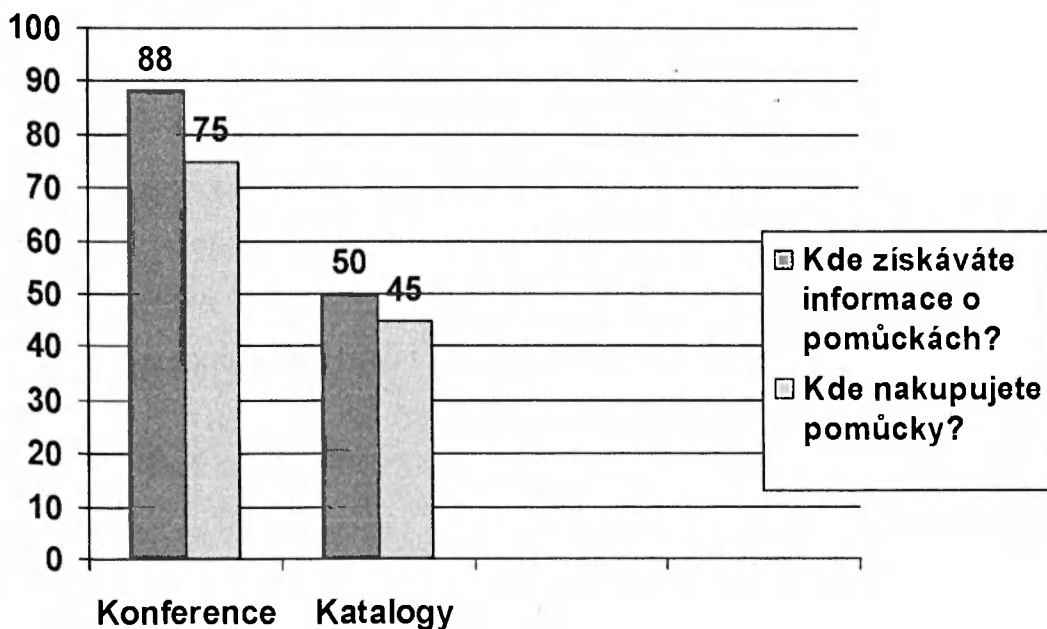
určité přednosti, ale z hlediska časového jsou náročné. Možnost objednávání pomůcek z nabídkových katalogů se rozšiřuje. Logopedům šetří čas a na větší objednávky mohou být stanoveny i množstevní slevy.

Porovnání otázky č. 2: Kde získáváte informace o nových logopedických pomůckách? a otázky č. 3: Kde nakupujete nové pomůcky?

Tabulka č. 15

Lz	Konference, semináře	Katalogové nabídky
Počet odpovědí v %, otázka č. 2	88	50
Počet odpovědí v %, otázka č. 3	75	45

Graf č. 3
Logopedi z resortu zdravotnictví

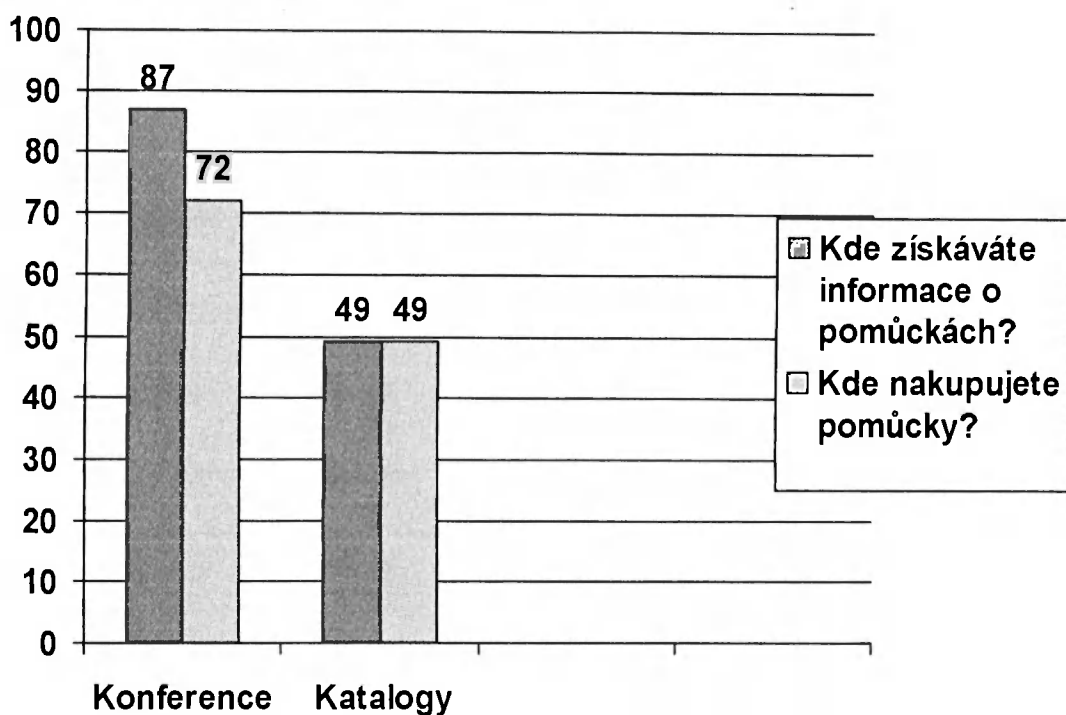

Tabulka č. 16

Lš	Konference, semináře	Katalogové nabídky
Počet odpovědí v %, otázka č. 2	87	49
Počet odpovědí v %, otázka č. 3	72	49

Graf č. 4

Logopedi z resortu školství

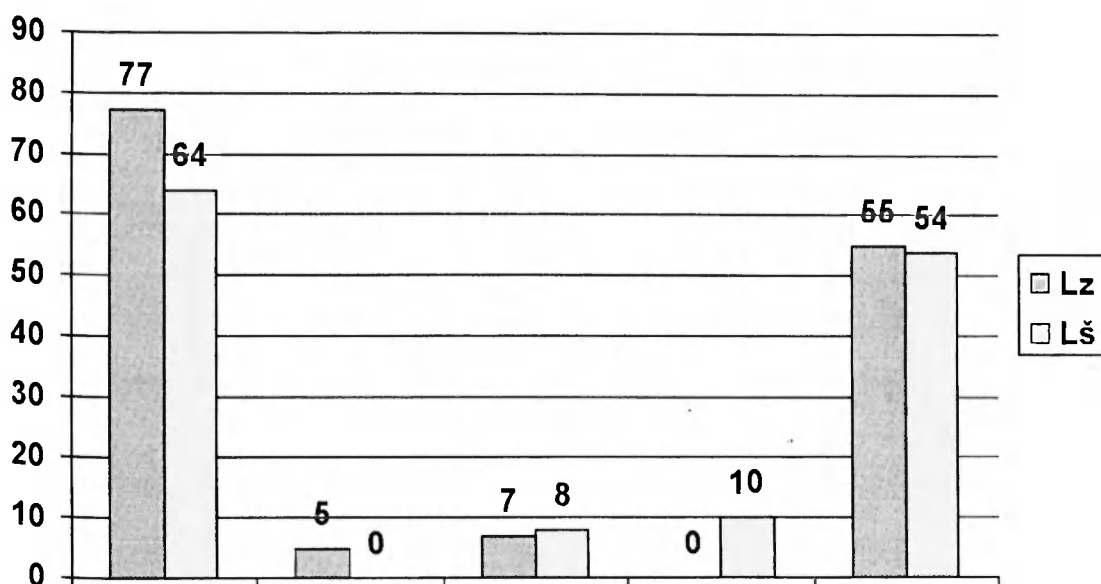
Z těchto údajů vyplývá, že se logopedi z obou resortů skutečně nejvíce zúčastňují konferencí a seminářů, kde získávají informace také o pomůckách a na základě získaných informací mohou některé pomůcky na konferencích a seminářích nakoupit, neboť se tam zvu různí zástupci firem. Další výrazná shoda je u katalogů (u obou skupin logopedů). Každá firma aktualizuje svůj katalog několikrát do roka. Prostřednictvím katalogů mohou logopedi získávat nové informace o pomůckách a také si je zakoupit, což tak činí.

Otázka č. 4: Jak často nakupujete nové pomůcky?

Tabulka č. 17

Odpovědi	A	B	C	D	E
Druh odpovědi	Dle potřeby	Měsíčně	Jednou za půl roku	Jednou za rok	Dle nabídky
Počet odpovědí v % Lz	77	5	7	0	55
Počet odpovědí v % Lš	64	0	8	10	54

Graf č. 5

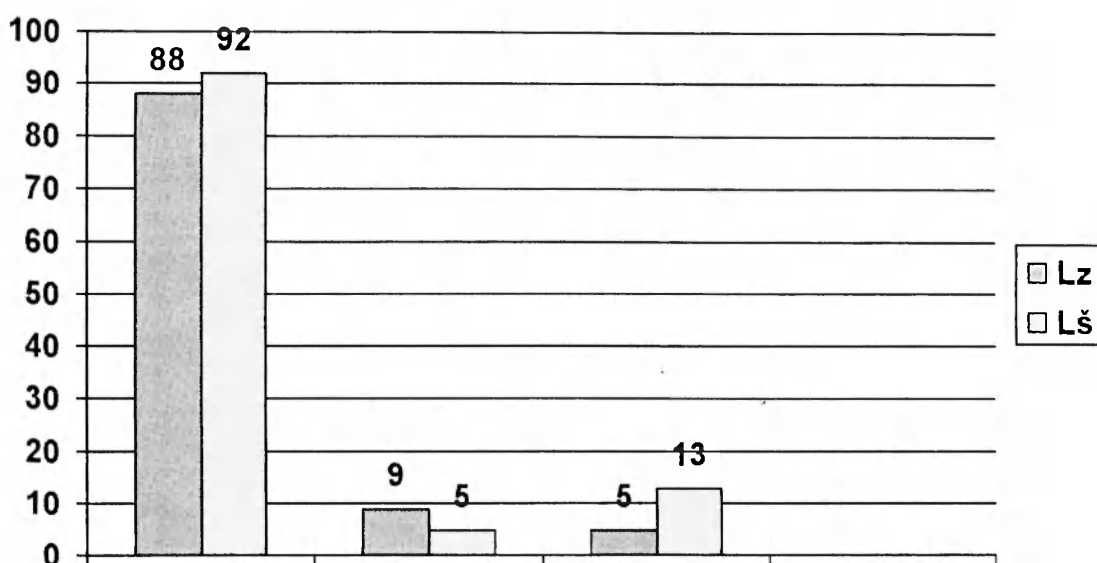
Kliničtí logopedi mohou pomůcky nakupovat kdykoliv, v průběhu roku, podle potřeby nebo podle nabídky. Rozhodující je ovšem finanční situace. Každý logoped má jistě vytvořený seznam kontaktů na výrobce nebo prodejce, aby v případě potřeby sehnali pomůcku v časovém předstihu. Je důležité vždy vědět, kde danou pomůcku koupit a sledovat, zda se ještě vyrábí. V resortu školství je to financování prostřednictvím státu, krajských úřadů, měst a obcí. Podrobněji se této problematice budu věnovat v otázce č. 11: *Kolik jste ochotni investovat ročně do logopedických pomůcek?*, která byla určena pouze logopedům z resortu školství.

Otázka č. 5: Než si koupíte logopedickou pomůcku a než ji použijete, přečtete si doporučení a pokyny na etiketě?

Tabulka č. 18

Odpovědi	A	B	C
Druh odpovědi	Ano	Ne	V případě doporučení od známé/známého nečtu
Počet odpovědí v % Lz	88	9	5
Počet odpovědí v % Lš	92	5	13

Graf č. 6

Doporučení a pokyny na etiketě čte v průměru 90% logopedů z resortu zdravotnictví a z resortu školství. Tento výsledek považuji za příznivý. Etiketa s doporučeními slouží k tomu, aby logoped vybral nejvhodnější pomůcku pro klienta a zároveň tím ochránil sebe před riziky spojené s používáním pomůcky a především ochránil klienta při používání pomůcky. Pokud budou logopedi nakupovat jen schválené pomůcky, hračky nebo výrobky, rizika se tak mohou minimalizovat. K tomuto tématu je, podle mého názoru, závažnější 13% výsledek u odpovědi typu c) v případě doporučení od známé/ho nečtu u logopedů z resortu školství. Na doporučení od známé/ho se podle mého názoru v dnešní době nemůžeme spolehnout, neboť je trh přesycen různými výrobky a často se stává, že většina z nich nemá na etiketě napsaná doporučení a tím pádem nejsou ani schválené. Takové výrobky by se v žádném případě neměli používat při terapii nebo při hře.

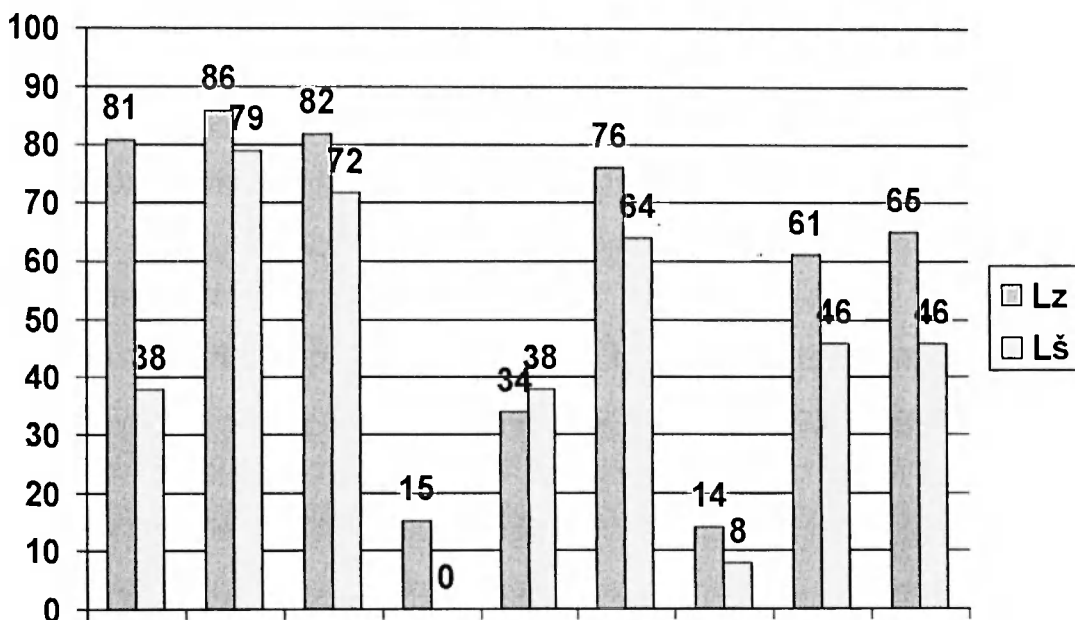

Otázka č. 6: Jaké druhy logopedických pomůcek používáte nejčastěji?

Tabulka č. 19

Odpovědi	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Druh odpovědi	Stimulační	Motivační	Didaktické	Derivační	Podpurné	Názorné	Registrační	Víceúčelové	Diagnostické
Počet odpovědí v % LZ	81	86	82	15	34	76	14	61	65
Počet odpovědí v % LŠ	38	79	72	0	38	64	8	46	46

Graf č. 7

Logopedi mohli opět vybírat z 9 variant - stimulační, motivační, didaktické, derivační, podpurné, názorné, registrační, víceúčelové, diagnostické pomůcky. V průměru 60 logopedů ze 74 z resortu zdravotnictví označili nejvíce tyto čtyři kombinace odpovědí - motivační, didaktické, stimulační a názorné pomůcky. V průměru 28 logopedů z 39 z resortu školství označili nejčastěji tyto varianty - motivační, didaktické a názorné pomůcky. Nejvýraznější rozdíl mezi resorty je u stimulačních pomůcek. Domnívám se, že by tento rozdíl mohl být způsobený určitým rozdílem v klientele. Logopedi z resortu zdravotnictví mají mezi svými klienty více zastoupeny děti se sluchovým postižením, děti s rozštěpy nebo s opožděným vývojem řeči. K terapii s těmito klienty je zapotřebí využívat právě

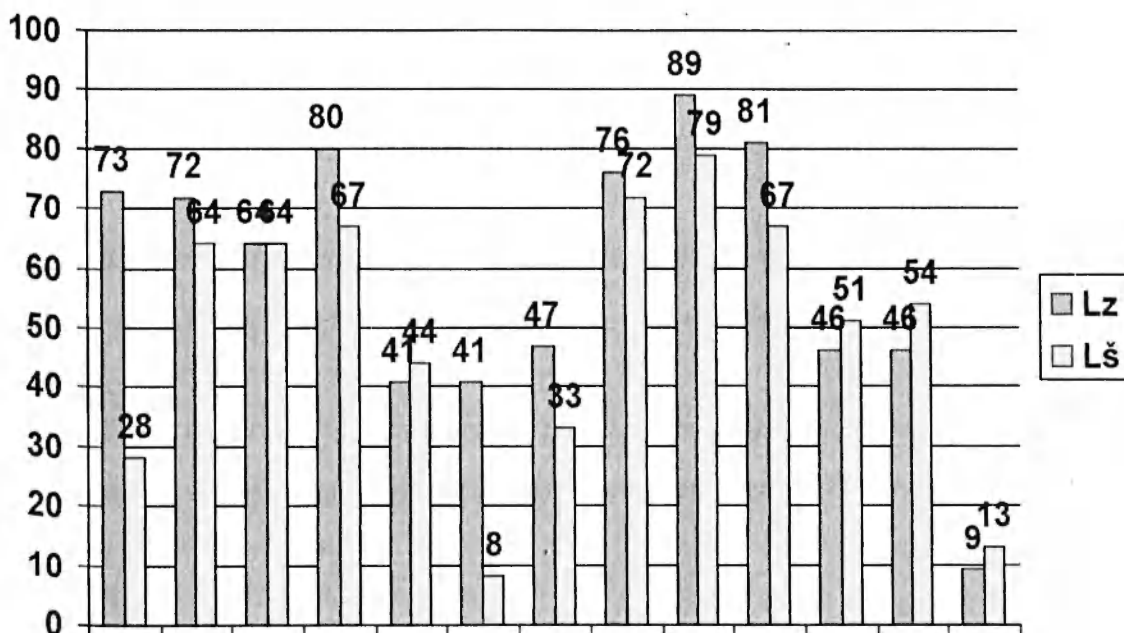
stimulační (převážně zvukové) pomůcky, které také podněcují klienta k napodobování. V průměru 83% logopedů z obou resortů používá pomůcky motivační. Pomůcky motivační umožní přeměnit terapii na hru a tak terapie probíhá pro klienta i logopeda v příjemné atmosféře. V průměru 77% logopedů z obou resortů používá didaktické pomůcky. Pomůcky didaktické se stávají nezbytnou součástí terapie, protože se v terapii převážně pracuje s obrázkovým materiálem. 76% logopedů z resortu zdravotnictví využívá pro práci s klientem názorné pomůcky. Logopedi z resortu školství využívají názorné pomůcky méně často (o 12%). V průměru kolem 60% mají diagnostické a víceúčelové pomůcky u logopedů v resortu zdravotnictví. Diagnostické pomůcky se používají pro stanovení diagnózy. Pro stanovení se používají standardizované testy, které jsou celkem dva – Žlab a Škodová. Nemusí se používat jen standardizované, ale ověřené testovací soubory. Diagnostické pomůcky u logopedů z resortu školství nemají až tak vysoké procentuelní zastoupení jako u logopedů z resortu zdravotnictví. Stejně procentuelní zastoupení mají i víceúčelové pomůcky. Na základě tohoto zjištění bychom mohli vznést připomínku, podle čeho ti ostatní diagnostikují. Špátle, sondy a jiné podpůrné pomůcky se podle výsledků nevyužívají tak často. Zda je tomu opravdu tak, zjistíme v následující otázce. V průměru pouze 15% mají pomůcky derivační a registrační u logopedů z resortu zdravotnictví. Registrační pomůcky jsou v podobě záznamů o průběhu terapie, a slouží především logopedovi. V tomto případě je potřeba souhlasu klienta (nejlépe podpis) o provedeném záznamu. Logoped tím chrání především sebe. Zřejmě z tohoto důvodu je logopedi z resortu školství označili jen 8%. Logopedi z resortu školství nepoužívají derivační pomůcky. Je pravděpodobné, že je nahradili nějakou jinou alternativou.

Otázka č. 7: Jaké pomůcky používáte nejčastěji?

Tabulka č. 20

Odpovědi	A	B	C	D	E	F	G
Druh odpovědi	Sondy a špátle	Knihy	Pracovní sešity	Logop. zrcadlo	Maňásky loutky	Diktafon	Počítač
Počet odpovědí v % Lz	73	72	64	80	41	41	47
Počet odpovědí v % Lš	28	64	64	67	44	8	33
Odpovědi	H	I	J	K	L	M	
Druh odpovědi	Pracovní listy	Sady jednotlivých obrázků	Námětové obrázky	Puzzle	Kostky	Jiné (uvedte)	
Počet odpovědí v % Lz	76	89	81	46	46	9	
Počet odpovědí v % Lš	72	79	67	51	54	13	

Graf č. 8

Při specifikaci jednotlivých pomůcek jsem zjistila následující informace. Ze 12 možných odpovědí bylo označeno nejvíce těchto 6 odpovědí – sady jednotlivých obrázků, námětové obrázky, pracovní listy, logopedické zrcadlo, sondy a špátle, knihy. V obou resortech logopedi nejčastěji používají sady jednotlivých obrázků a námětové obrázky. Dětská klientela na obrázky reaguje nejlépe. Tyto pomůcky jsou nejvděčnější a mají nejširší použití v terapii. Vysoké procento získaly pracovní

listy, které jsou námětově pro dětskou klientelu zajímavé a většinou si je dítě může podle svých představ vybarvit. Pracovní listy lze kopírovat. Pracovní sešity mají o 10% méně oproti pracovním listům. Je to zřejmě tím, že na trhu je ke koupi soubor Šimonových listů, který se celkem ve vysokém počtu objevuje v logopedických ambulancích. Pracovní sešity si mohou logopedi vytvářet spolu s klientem sami. Každý klient si nosí svůj sešit, do kterého se vlepují obrázky, texty, píšou se úkoly apod., a proto se takový sešit stává sešitem pracovním. Logopedické zrcadlo pro znázornění artikulačních pohybů a pro zrakovou kontrolu využívá o 13% více logopedů z resortu zdravotnictví. Mohlo by to být tím, že logopedi z resortu školství častěji pracují se skupinou dětí (např. při kolektivní logopedické péči nebo při řečové výchově). Velmi mě zaujal výsledek 73% pro sondy a špátle u logopedů z resortu zdravotnictví, neboť v předchozí otázce získaly podpůrné pomůcky 34% výsledek. Na základě analýzy předchozích odpovědí můžeme vyslovit domněnku, zda logopedi vědí, co do jednotlivých druhů pomůcek patří. Logopedi z resortu školství používají sondy a špátle mnohem méně, rozdíl je skoro 50%. Je možné, že je částečně nahradily jiné terapeutické možnosti, např. myofunkční terapie, která přináší příznivé výsledky. Tento rozdíl může být způsobený také tím, že mezi klientelou logopedů z resortu zdravotnictví se často vyskytují také postižení neurologická charakteru, a proto je při reedukaci zapotřebí využít sondy nebo špátle. V terapii mají svůj význam také knihy pro rozvoj slovní zásoby a pro porozumění textu nebo krátké příběhy pro automatizaci hlásek. V průměru 40% získaly v obou resortech odpovědi maňásci a loutky. Tyto pomůcky jsou především využívány k motivaci dítěte nebo při relaxační chvíli. Puzzle a kostky jsou v oblíbenosti přibližně na stejném místě jako maňásci a loutky. 30% rozdíl mezi resorty je v používání diktafonu. Mnohem více logopedů z resortu zdravotnictví používá diktafon. Diktafon je finančně snadno dostupná pomůcka a v logopedické praxi, se postupně začíná více využívat, např. pro porovnání zlepšení řečových dovedností klienta a také jako součást dokumentace. Počítač je finančně náročná pomůcka pro oba resorty. Logopedi využívají počítač především pro vlastní dokumentaci. Využívání počítačové techniky má stoupající tendenci, i díky výrobcům počítačového softwaru, kteří vytvářejí počítačové programy pro oblast logopedie a je proto pravděpodobné, že technika bude častěji využívána při terapii. Rozhodující jsou opět finance. V možnosti jiné logopedi z obou resortů psali, že často používají z přístrojů také rotavibrátor (podpůrné pomůcky) nebo

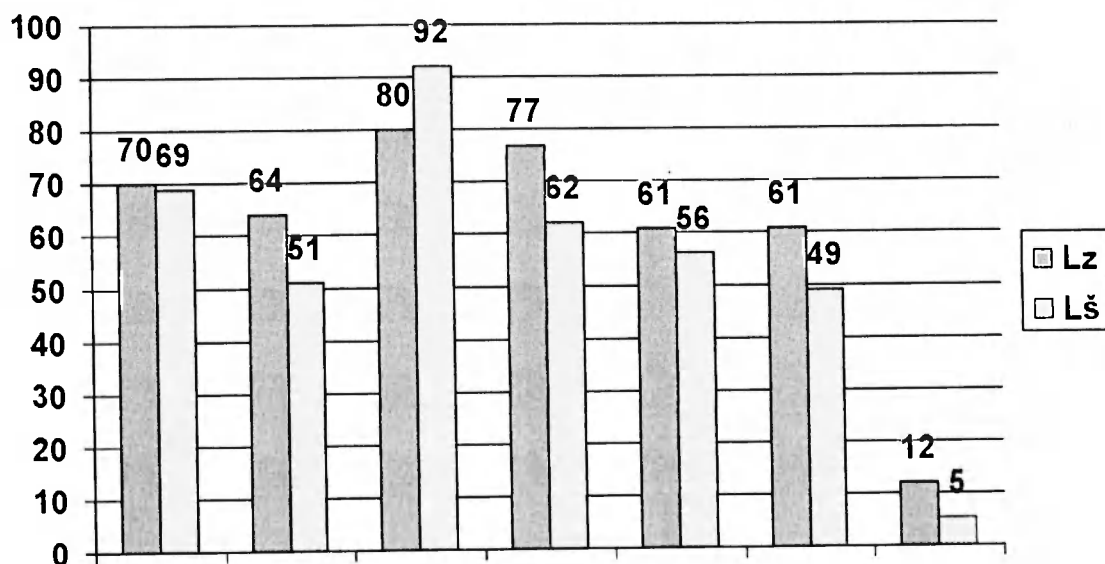
bzučák (stimulační pomůcky). Z pomocných materiálů jsou to pexesa, karty, lota, víceúčelové skládky a razítka.

Otázka č. 8 Jaké máte požadavky na logopedické pomůcky?

Tabulka č. 21

Odpovědi	A	B	C	D	E	F	G
Druh odpovědi	Kvalitní materiál	Bezpečnost	Účelnost	Variabilita	Estetičnost	Hygiena	Jiné (uvedte)
Počet odpovědí v % Lz	70	64	80	77	61	61	12
Počet odpovědí v % Lš	69	51	92	62	66	49	6

Graf č. 9

Logopedi mohli vybírat ze 7 variant. V průměru 43 logopedů z obou resortů označili shodně nejvíce tyto 3 varianty - účelnost, kvalitní materiál a variabilita. Nejvíce v průměru 86% byla označena varianta účelnost. Účelností pomůcky se rozumí, aby pomůcka splňovala to, co se od ní očekává, pro jakou činnost byla vytvořena. Přibližně 70% v obou resortech byly označeny požadavky - variabilita a kvalitní materiál. Nejméně byla označena varianta - hygiena a bezpečnost pomůcky, což je zarážející, když se jedná o pomůcky používané v praxi. Ale tato odpověď má přímou souvislost s otázkou č. 7: *Jaké pomůcky používáte nejčastěji?* V praxi se podle výsledků nejvíce používají sady jednotlivých obrázků, námětové obrázky, pracovní listy, tzn. materiálem je papír a na něj nejsou žádné zvláštní hygienické požadavky. Navíc je papír vděčnou, variabilní a účelovou

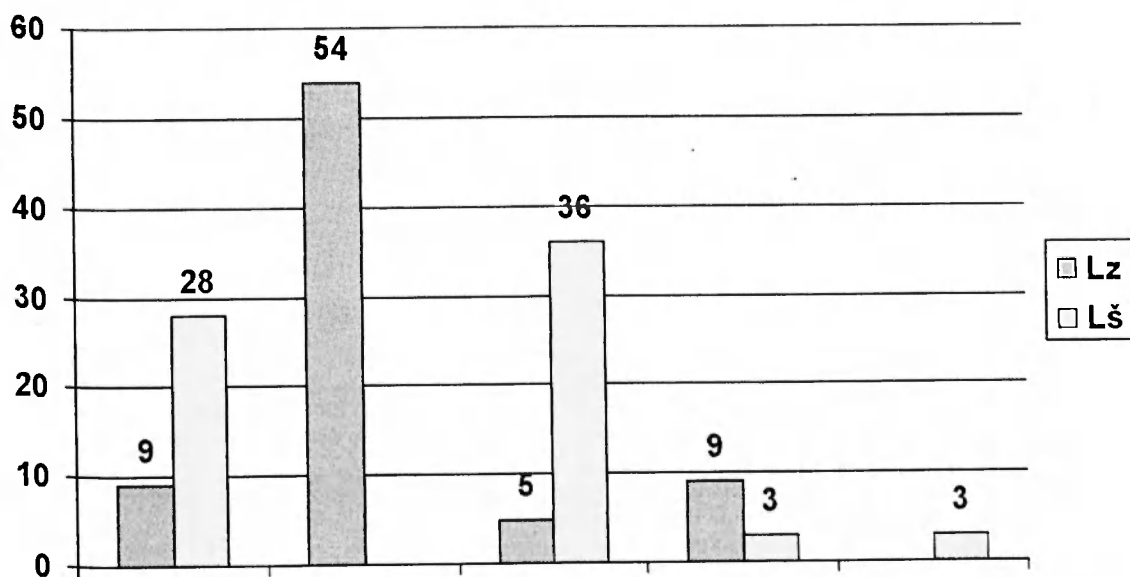
pomůckou. V jiných požadavcích byla zmiňována reálnost pomůcky, barevnost, možnost manipulace dítětem, odborné hledisko.

Otázka č. 9: Objem finančních prostředků vynakládaných na pořízení pomůcek je vzhledem k nákladům obecným zastoupen asi?

Tabulka č.22

Odpovědi	A	B Lz	C Lz a B Lš	D Lz a C Lš	D Lš
Druh odpovědi	Méně než 5%	Mezi 5-10%	Mezi 10 – 20%	Mezi 20-35%	Více než 35%
Počet odpovědí v % Lz	9	54	5	9	
Počet odpovědí v % Lš	28		36	3	3

Graf č. 10

V obou resortech jsou různé ekonomické podmínky. Obecnými náklady v resortu školství jsou myšleny konkrétně mzdy, odvody z mezd, příspěvek fondu kulturních a sociálních potřeb (FKSP), povinné úrazové pojištění, náklady na výuku plavání, prostředky na další vzdělávání pedagogických pracovníků, ochranné pomůcky a další. Vůči těmto obecným nákladům jsou finanční výdaje na pomůcky zastoupeny mezi 10 - 20%, ale také méně než 5%, podle typu zařízení. Z tohoto procentuelního zastoupení vyplývá, že z celkového objemu finančních prostředků určených na pomůcky se musí hradit veškeré pomůcky, logopedické pomůcky a pomůcky pro běžné vybavení zařízení a tím konkrétně na logopedii

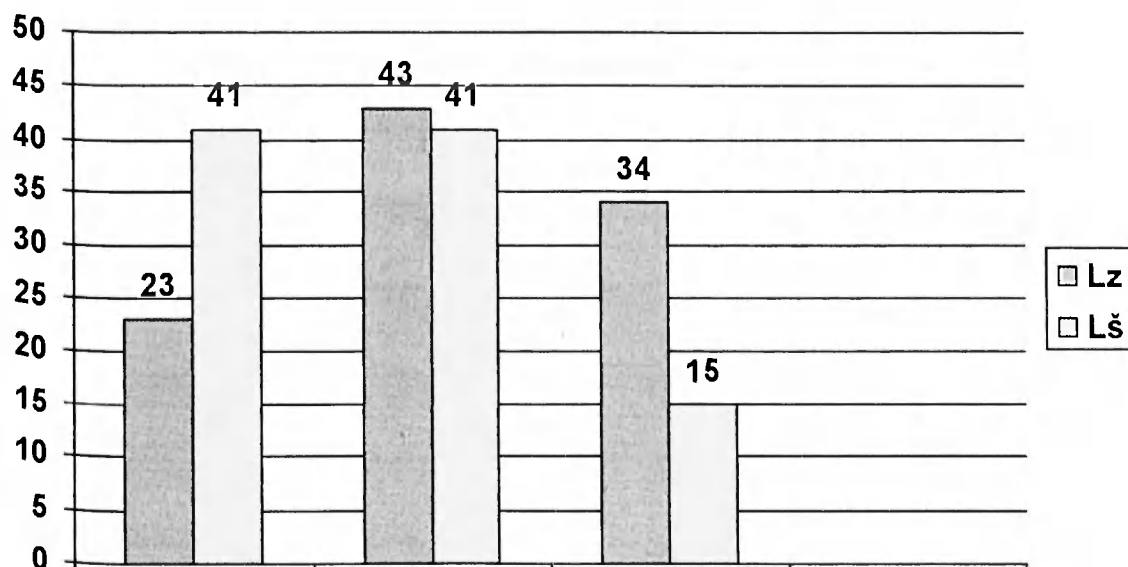
nezbývá mnoho financí, neboť speciální pomůcky bývají velmi drahé, takže logopedi často investují do pomůcek také vlastní finance. Vedení školského zařízení se musí rozhodovat, do jakých pomůcek je potřeba investovat. 54% logopedů z resortu zdravotnictví odpovědělo, že objem finančních prostředků vynakládaných na pořízení pomůcek je vzhledem k nákladům zastoupen mezi 5-10%. Znamená to, že logopedi z resortu zdravotnictví si finanční výdaje odečítají do nákladů, a tak si sami určují, jakou finanční částku z obecných nákladů využijí na nákup pomůcek. Investice do nákupu počítačů, počítačových programů nebo kopírovacích strojů se objem finančních prostředků vydávaných na pomůcky zvyšuje až na 20 – 35%.

Otázka č. 10: Kolik jste ochotni investovat jednorázově do logopedických pomůcek?

Tabulka č. 23

Odpověď	A	B	C
Druh odpověď	100 – 500Kč	500 – 1000Kč	Více, jak 1000Kč
Počet odpovědí v % LZ	23	43	34
Počet odpovědí v % LŠ	41	41	15

Graf č. 11

Pořízení pomůcky je vždy spojeno s finančními výdaji. Obě skupiny, asi 40% logopedů, se při jednorázové investici pohybují v rozmezí 500 – 1000Kč. Logopedi z resortu školství se drží spíše při dolní hranici investice, do 1000Kč, logopedi z resortu zdravotnictví se drží při horní hranici investice. Jsou ochotni jednorázově investovat více jak 1000Kč. Za cenu 500 – 1000Kč lze reálně pořídit nějakou

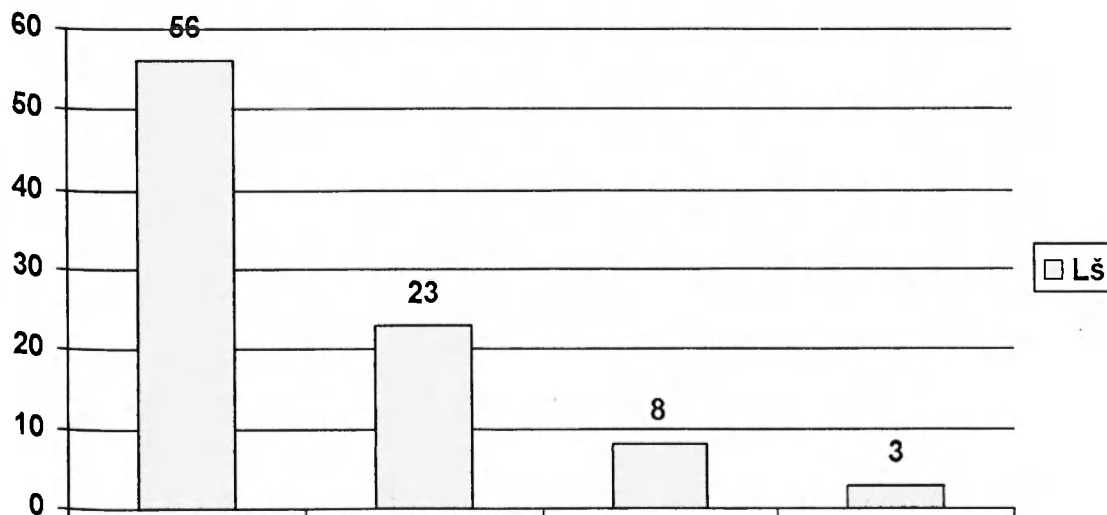
pomůcku, pomůcky. Do 500Kč lze sehnat „drobné“ pomůcky, převážně z papíru. Investice více, jak 1000Kč je investice do pořizování drahých přístrojů, pomůcek, počítačů nebo počítačových programů. Logoped se rozhoduje podle vlastní finanční situace nebo podle finanční situace zařízení. V dnešní době existuje možnost nákupu některých přístrojů na leasing, což si myslím, vzhledem k celkem vysokému procentuelnímu zastoupení u odpovědi více jak 1000Kč, že řada logopedů zvláště z resortu zdravotnictví využívá.

Otázka č. 11: Kolik jste ochotni investovat ročně do logopedických pomůcek? (pozn. tato otázka byla určena pouze pro logopedy z resortu školství)

Tabulka č. 24

Odpověď	A	B	C	D
Druh odpovědi	Asi 2 000Kč ročně	Asi 5 000Kč ročně	Mezi 5 000 až 10 000Kč ročně	Více než 10 000Kč ročně
Počet odpovědí v % Lš	56	23	8	3

Graf č. 12

Tato otázka úzce souvisí s otázkou č. 4: *Jak často nakupujete pomůcky?* Touto problematikou se nyní budeme podrobněji zabývat. Na tuto otázku lze pohlížet ze dvou pohledů. Z pohledu investice logopeda nebo z rozpočtu zařízení. Kolem 60% logopedů může z vlastních finančních prostředků ročně investovat do logopedických pomůcek kolem 2000Kč. Toto částka se tak zdá být reálná. Stát prostřednictvím ministerstva školství, krajských úřadů a pověřených obcí určuje

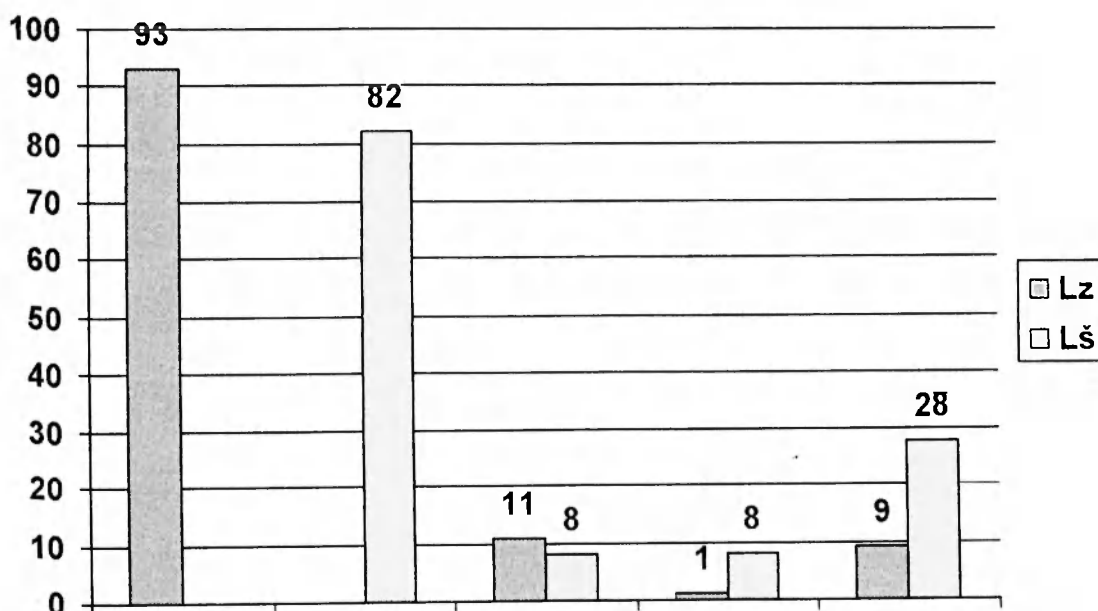
podle normativů rozpočet, ve kterém zohledňuje specifické potřeby školy a školských zařízení. Každá škola a školské zařízení dostane ze zákona ze státního rozpočtu určitou částku na jednoho klienta, žáka. Pokud je na škole nebo na školském zařízení integrované dítě s narušenou komunikační schopností, může si škola vyčíslit částku na potřebné pomůcky pro konkrétní dítě, žáka. Integraci upravuje „Směrnice MŠMT ČR k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení č.j. 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002.“ Tato směrnice upravuje i ekonomické zabezpečení, tj. poskytnutí finančních prostředků na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou žáka a zabezpečení jeho vzdělávacích potřeb. Finanční prostředky jsou určeny na mzdové prostředky pedagogů, na nákup speciálních učebnic, speciálních kompenzačních a učebních pomůcek, nebo jejich zapůjčení. Každý kraj má normativy, které si nastavuje podle finančních možností. Normativ je hodnota, která se pohybuje v penězích a je to určitá vypočtená částka na jednoho klienta. Normativy se liší podle typu zařízení. Každá škola nebo školské zařízení dostane rozpočet na celý rok s částkou určenou na pomůcky. Potřeby jsou vázané na učební materiál a na učební pomůcky. V resortu zdravotnictví platí pojišťovny pouze za terapeutické výkony, nepočítají se spotřebním materiálem nebo s náklady na pomůcky.

Otázka č. 12: Kdo se podílí na financování logopedických pomůcek?

Tabulka č. 25

Odpověď	A	A	B	C	D
Druh odpovědi	Jen logoped	Jen zařízení	Rodiče	Sponzoři	Jiné (uvedte)
Počet odpovědí v % Lz	93		11	1	9
Počet odpovědí v % Lš		82	8	8	28

Graf č. 13

Tato otázka navazuje na otázku č. 11: *Kolik jste ochotni investovat ročně do logopedických pomůcek?* Tato otázka byla určena pouze pro logopedy z resortu školství. Financování pomůcek je závislé na stanovené částce v rozpočtu a na rozhodnutí zařízení. V resortu školství bývá častým jevem tzv. sponzoring. Pokud nemají školy nebo školská zařízení dostatek financí nebo prostředky, je pro ně jednodušší oslovovat firmy a podniky o sponzorské dary ve formě pomůcek, materiálů nebo potravin. Sponzoři upřednostní školu nebo školské zařízení, před jednotlivci – logopedy. Často jsou sponzoři i rodiče dětí, žáků. V možnosti „jiné“ se nám 28% potvrdil 60% výsledek u odpovědi v předchozí otázce (a) asi 2000Kč). Logopedi z resortu školství psali, že oni sami se stávají sponzoři a podílí se na financování logopedických pomůcek. Z výsledků je také jasné, že logopedi z resortu zdravotnictví si pomůcku pořizují sami a sami si ji také hradí. Záleží ještě na tom, zda má klinický logoped soukromou praxi nebo pracuje pod zaměstnavatelem, vedoucím zdravotnického zařízení. Pak se na financování

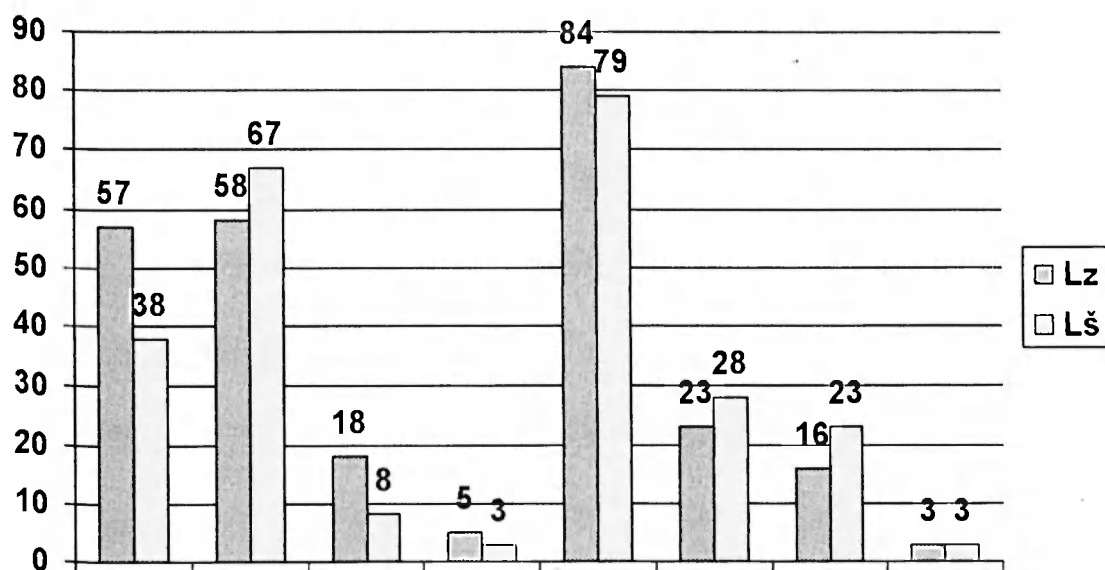
podílí především zaměstnavatel, který pořízení pomůcek musí schválit. Rodiče jsou někdy ochotni na doporučení logopeda nějakou pomůcku pro terapii koupit. Občas se také stane, že pokud je rodič spokojený s terapií, zakoupí dárek ve formě nějaké pomůcky.

Otázka č. 13: Z jakého materiálu máte nejčastěji logopedickou pomůcku?

Tabulka č. 26

Odpovědi	A	B	C	D	E	F	G	H
Druh odpovědi	Plast	Dřevo	Guma	Kov	Papír	Přírodní materiály	Textil	Jiné (uvedte)
Počet odpovědí v % LZ	57	58	18	5	84	23	16	3
Počet odpovědí v % LŠ	38	67	8	3	79	28	23	3

Graf č. 14

Při pořizování pomůcky si musí logoped uvědomit některé faktory, např. jaké využití bude mít pomůcka, trvanlivost materiálu, cena pomůcky, variabilita pomůcky, bezpečnost pomůcky apod. Nejoblíbenějším materiálem pro obě skupiny je pro svou všestrannost papír. Výsledek této otázky nám potvrdil platnost výsledných odpovědí v otázce č. 7: *Jaké pomůcky používáte nejčastěji?* a v otázce č. 8: *Jaké máte požadavky na logopedické pomůcky?* Dalšími materiály jsou nejčastěji dřevo a plast. Přibližně 60% logopedů z obou resortů používá materiál dřevo. Je to zřejmě proto, že logopedi používají při terapiích dřevěné

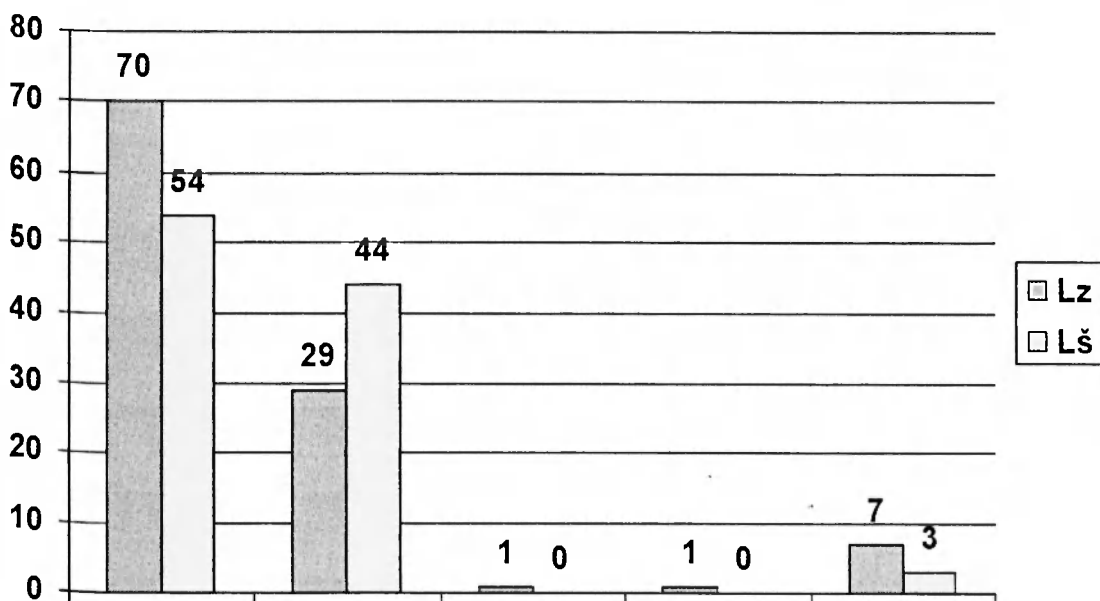
špátle a mají čím dál víc v oblibě dřevěné hračky, stavebnice apod., např. pro relaxační chvílky nebo pro rozvoj motoriky. Dřevěné hračky jsou variabilnější a ve většině případů splňují bezpečnostní a hygienické požadavky. Plastové pomůcky používají více logopedi z resortu zdravotnictví. 57% potvrzuje výsledek odpovědi z otázky č. 6: *Jaké druhy logopedických pomůcek používáte nejčastěji?* Z plastu se nejvíce vyrábějí hračky, stavebnice, hudební nástroje apod. Tyto pomůcky mají v terapii motivační a stimulační charakter. Přírodní materiály a textil využívají více logopedi z resortu školství. Tento materiál se hodí pro práci se skupinou, pro rozvoj motoriky, fantazie, apod. Pomůcky z gumy mají více logopedi z resortu zdravotnictví. Je to asi tím, že mnohem častěji používají gumové rukavice nebo gumové hračky pro malé děti. Z gumy jsou také vyrobeny různé hadičky, které jsou součástí přístrojů. Pomůckami z kovu mohou být různé typy sond nebo části přístrojů.

Otázka č. 14: Půjčujete logopedické pomůcky domů?

Tabulka č. 27

Odpovědi	A	B	C	D	E
Druh odpovědi	Ano	Ne	Ano, za poplatek	Ano, za zálohu	Jiné (uvedte)
Počet odpovědi v % Lz	70	29	1	1	7
Počet odpovědi v % Lš	54	44	0	0	3

Graf č. 15

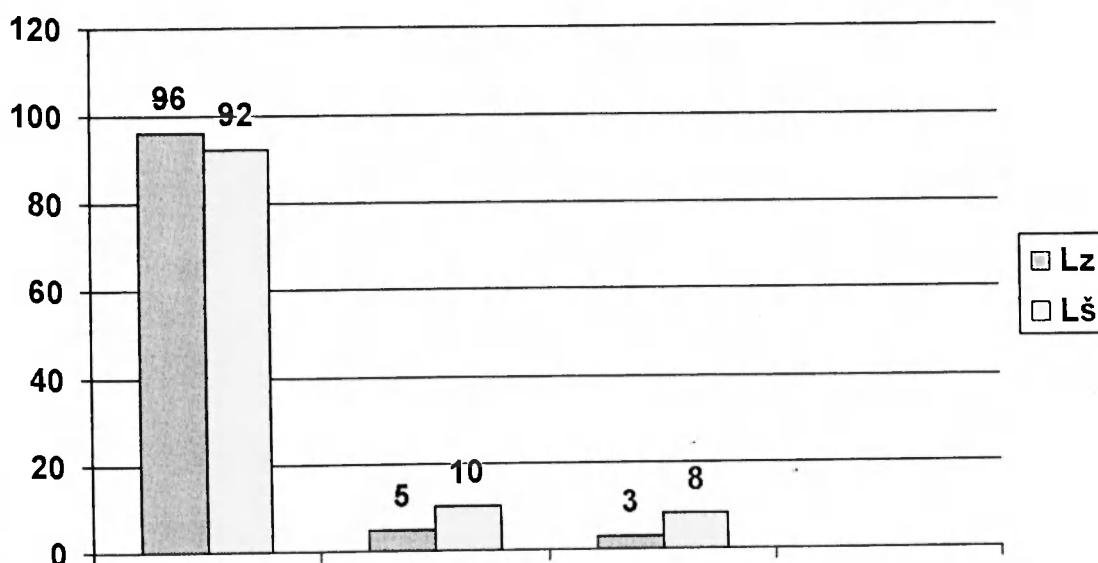
Z výsledků vyplývá, že se půjčování pomůcek domů praktikuje. Zřejmě to umožňuje dostatečné množství pomůcek, velká klientela a dostatek finančních prostředků. Často ale logopedi z obou skupin odpovídali, že půjčují na tzv. „dobré slovo“, s určitými riziky v návratnosti. Někteří se vyjádřili, že půjčují jen zcela výjimečně, protože se jim spousta pomůcek nevrátila nebo se vrátily ve stavu dále nepoužitelném. Zatím jsou logopedi důvěřiví a ochotni půjčovat pomůcky bez zálohy, zda to tak bude i nadále, je otázkou. U logopedů z resortu školství má odpověď „ne“ stoupající tendenci. Vycházíme z analýzy, z předchozích otázek. Je to způsobeno asi tím, že finanční prostředky v resortu školství nejsou dostačující a vysoké. Trvanlivost pomůcky je ovlivňována způsobem užívání, a proto si logopedi z resortu školství pomůcky začínají více hlídat a opatřovat, aby jim vydržely co nejdéle a sloužily většímu počtu klientů.

Otázka č. 15: Kopírujete dětem pracovní listy, obrázky, textový materiál, říkanky, apod.?

Tabulka č. 28

Odpovědi	A	B	C
Druh odpovědi	Ano	Ne	Ano, za poplatek
Počet odpovědi v % LZ	96	5	3
Počet odpovědi v % LŠ	92	10	8

Graf č. 16

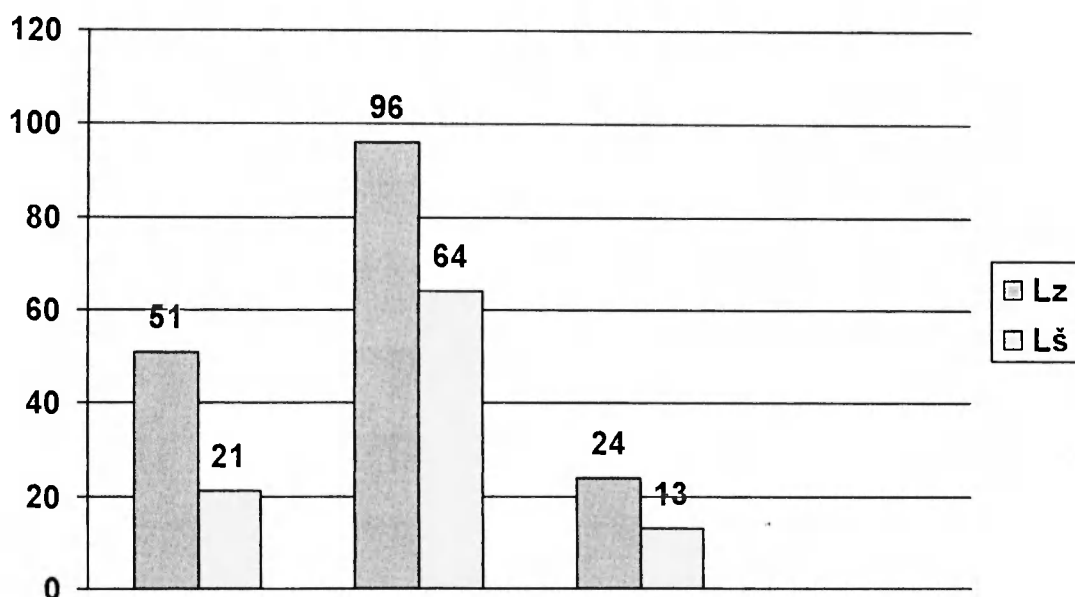
Technický prostředek – kopírovací stroj se stal nezbytnou součástí výbavy škol, školského i zdravotnického zařízení. Kopírovací stroj usnadňuje logopedům práci a hlavně je vynikajícím pomocníkem, protože se logoped může naplno věnovat terapii s klientem a nemusí si vyhrazovat čas na psaní úkolů. Proto může být pracovní sešit klienta pestrý a hlavně účelný. Opět se nám potvrdily výsledky z předchozích otázek, že papír je oblíbeným materiálem a pomůckou. 94% logopedů z obou resortů kopírují bezplatně. Otázkou je, jak dlouho to budou moci sami logopedi z resortu zdravotnictví nebo zařízení hradit a jak to bude v budoucnu s dodržováním autorských práv při kopírování.

Otázka č. 16: Jaké používáte pomůcky na jednorázové použití?

Tabulka č. 29

Odpovědi	A	B	C
Druh odpovědí	Sondy	Spátle	Jiné (uvedte)
Počet odpovědí v % Lz	51	96	24
Počet odpovědí v % Lš	21	64	13

Graf č. 17

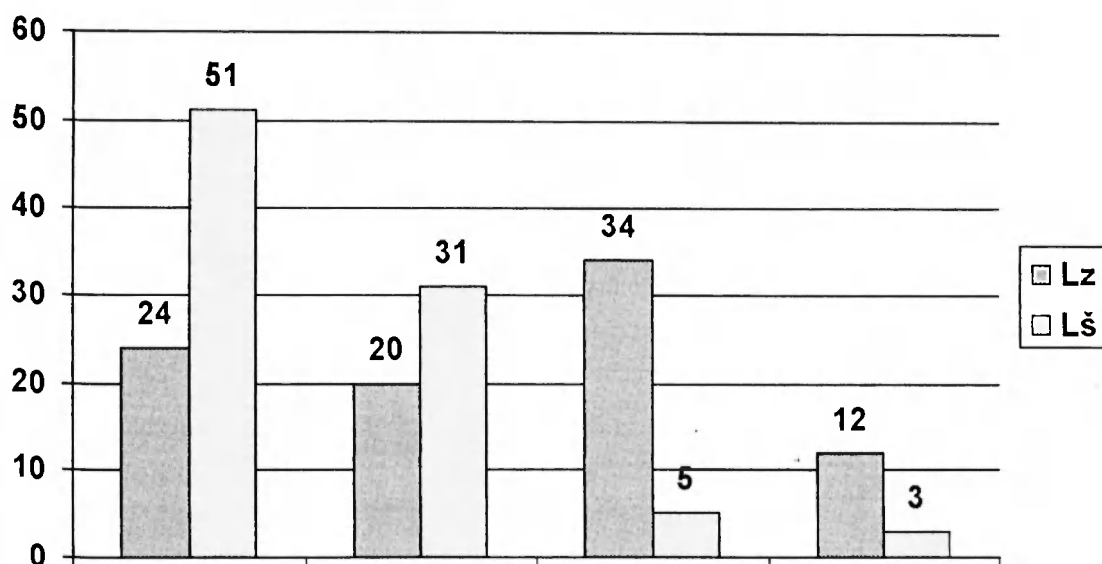
Nejvíce používanými pomůckami na jednorázové použití jsou dřevěné špátle. Z otázky č. 7: *Jaké pomůcky používáte nejčastěji?* jsme zjistili, že špátle patří se 73% mezi nejčastěji používané pomůcky v resortu zdravotnictví, proto i v této otázce získala odpověď špátle tak vysoké procento od logopedů z resortu zdravotnictví. V možnosti jiné uvedli logopedi z obou resortů, že používají také tyto pomůcky na jednorázové použití: párátko, slámky, špejle, potraviny např. bonbony pro potravinovou terapii, tampóny, buničtinové válečky, rukavice, kartáčky na zuby nebo hedvábný papír.

Otázka č. 17: Jak vysokou finanční částku jste již investovali do logopedických pomůcek?

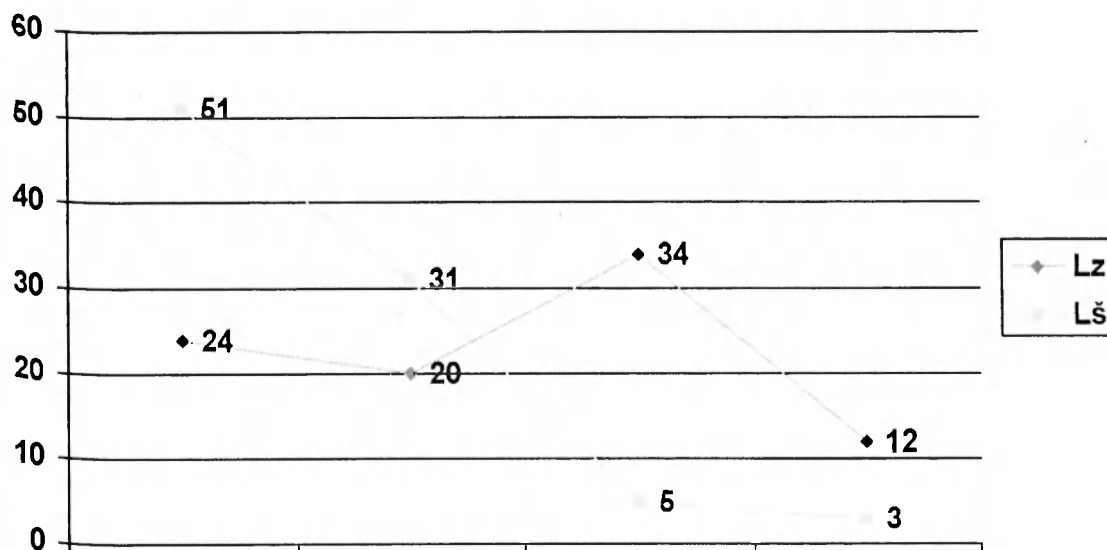
Tabulka č. 30

Odpovědi	A	B	C	D
Druh odpovědi	Do 10 000Kč	Do 20 000Kč	20 000 – 50 000Kč	50 000Kč a více
Počet odpovědi v % Lz	24	20	34	12
Počet odpovědi v % Lš	51	31	5	3

Graf č. 18

Graf č. 19

Investovaná částka do pomůcek u logopedů z resortu zdravotnictví má kolísavou tendenci (graf č.19). Ale až 34% klinických logopedů investovalo již

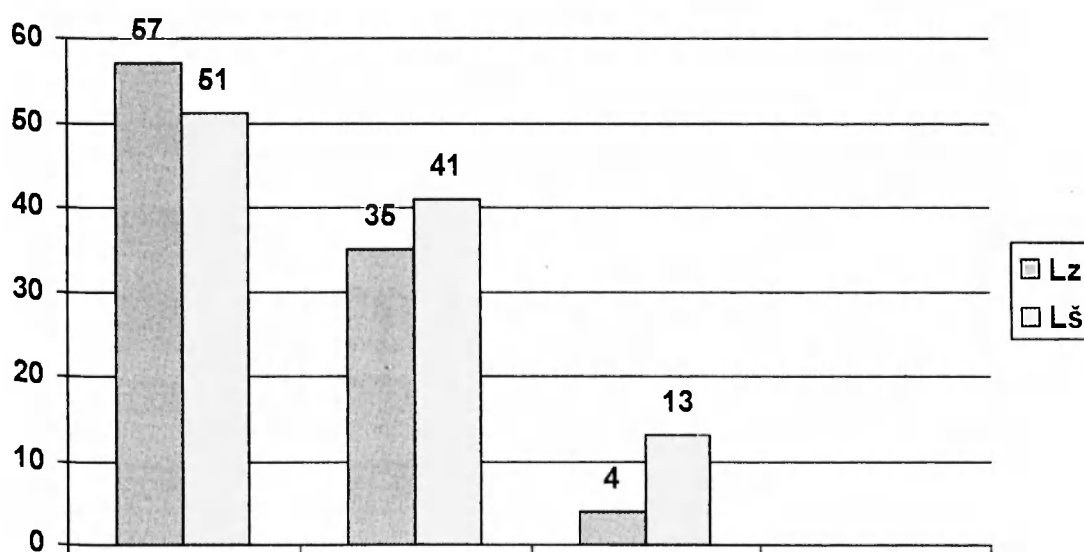
kolem 50 000Kč. Pokud tento údaj (20 000 – 50 000Kč) vztáhneme k průměrné délce logopedické praxe 14 let, vyjde nám při investici 20 000Kč průměrná částka 1 400Kč za rok. Domníváme se, že tato částka se týká především nákladů na spotřební materiál. Při investici 50 000Kč se průměrná částka pohybuje kolem 3 500Kč za rok. Tito logopedi investovali nejspíš do pomůcek trvanlivějšího charakteru. U logopedů z resortu školství si můžeme všimnout v grafu č. 19 klesající tendence v již investované částce do logopedických pomůcek. 50% logopedů z resortu školství již investovalo do pomůcek 10 000Kč a 30% logopedů již investovalo 20 000Kč. Z těchto údajů vyplývá, že se logoped z resortu zdravotnictví může sám o své investici rozhodovat, kdežto logoped z resortu školství je investicí do pomůcek vázán rozpočtem.

Otázka č. 18: Jsou informace o logopedických pomůckách lehce dostupné?

Tabulka č. 31

Odpovědi	A	B	C
Druh odpovědi	Ano, dostačující	Ne	Jiné (uvedte)
Počet odpovědí v % LZ	57	35	4
Počet odpovědí v % LŠ	51	41	13

Graf č. 20

Přes 50% logopedů z resortu školství a zdravotnictví se shodují na tom, že informace o pomůckách jsou dostačující. Má to jistě souvislost s konferencemi a odbornými semináři, které měly nejvyšší procentuelní výsledek v otázce č. 2: Kde

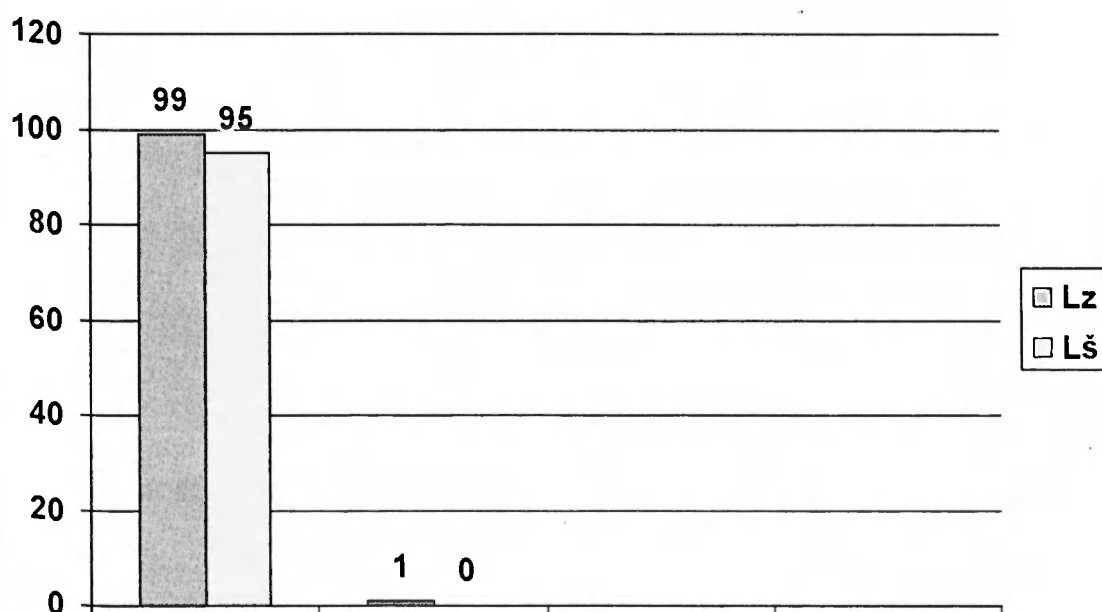
získáváte informace o nových logopedických pomůckách? Tam se právě logopedi dozvídají nové, aktuální informace o dostupných pomůckách a při té příležitosti si je tam mohou také rovnou nakoupit. Odpověď „ne“ má v této souvislosti opět stoupající tendenci, protože ne všichni se mohou pravidelně účastnit konferencí a seminářů nebo odebírat několik časopisů. Proto by na základě této odpovědi uvítaly oba resorty „Katalog dostupných logopedických pomůcek“.

Otázka č. 19: Uvítali byste „Katalog dostupných logopedických pomůcek“?

Tabulka č. 32

Odpovědi	A	B
Druh odpovědi	Ano	Ne
Počet odpovědi v % Lz	99	1
Počet odpovědi v % Lš	95	0

Graf č. 21

Přes 90% logopedů z obou resortů by uvítalo „Katalog dostupných logopedických pomůcek“. Otázkou je, kdo by se měl tvorbou katalogu zabývat, zda výrobci nebo logopedi. Domníváme se, že nejvýhodnější pro obě strany by byla spolupráce mezi výrobcí a logopedy.

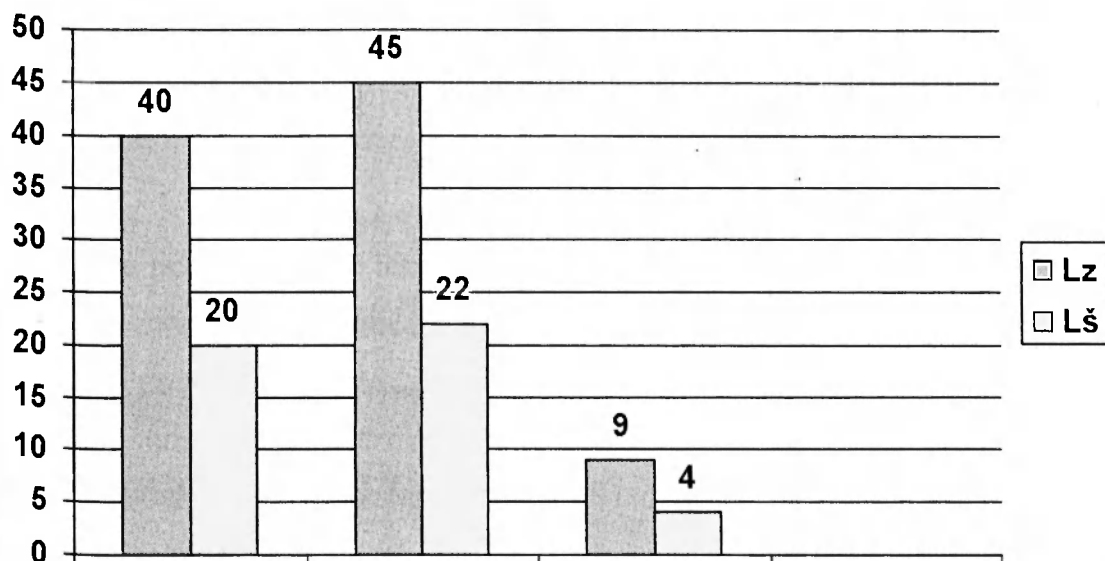
Otázka č. 20: Napište, které pomůcky používáte nejčastěji.

Pro zjištění hlubších informací o pomůckách, které logopedi používají nejčastěji, je tato otázka koncipována jako otevřená otázka. V průměru 76% logopedů z obou resortů tuto otázku vyplnilo. Logopedi vybírali z uvedených možností a připsali řadu dalších pomůcek.

Tabulka č. 33 Pevně stanovené odpovědi v otázce

Odpovědi	A	B	C
Druh odpovědi	Kostka: skládej, házej, povídej	Pexeso	Dřevěné logo
Počet odpovědi v % LZ	40	45	9
Počet odpovědi v % LŠ	20	22	4

Graf č. 22

Výsledek 45% dokazuje, že pexeso je jednou z nejvíce využívaných pomůcek v terapii. Mezi dětskou klientelou je stále oblíbené. V terapii má všestranné využití. Kostky jsou, podle našeho názoru, pro dětské klienty také oblíbenou pomůckou. Kostky: skládej, házej, povídej mohou být také všestranně využity např. pro hrubou a jemnou motoriku, pro fixaci hlásek, pro vyjadřovací obratnost, pro cvičení pozornosti apod.

Tabulka č. 34: Pomůcky, které logopedi z resortu zdravotnictví a z resortu školství sami napsali

Druh odpovědi	Pracovní sešity	Počítač	Obrázky	Rotavibrátor	Knihy	Lota	Kvarteta	Skládačky	Diktafon	Sondy a špátle
Počet odpovědí Lz	4	1	18	1	3	7	3	2	1	1
Počet odpovědí Lš	2	3	9	1	3	4	3			1

Druh odpovědi	Puzzle	Hračky (loutky a maňásci)	Metronom	Pracovní listy	Razítka	Domino	Bublifuk	Hudební nástroje
Počet odpovědí Lz	7	1	1	4	1	1	3	1
Počet odpovědí Lš	2	3		6		1		2

Tabulka č. 35: Pomůcky, které logopedi z resortu školství napsali navíc

Druh odpovědi	Stavebnice	Logico	Motanice
Počet odpovědí Lš	1	1	2

Některé pomůcky z této tabulky měly v otázce č. 7: *Jaké pomůcky používáte nejčastěji?* mnohem vyšší početní zastoupení. Z toho vyplývá, že logopedi raději zaškrtačí pevně stanovené odpovědi.

27 logopedů z obou resortů napsalo, že v terapii nejčastěji používají obrázky. Tento výsledek potvrzuje výsledky odpovědí u otázky č. 7: *Jaké pomůcky používáte nejčastěji?*, ve které se na prvních místech v používání pomůcky objevily právě sady jednotlivých obrázků a námětové obrázky. Velmi dobré výsledky mají opět pracovní listy a pracovní sešity. Logopedi v terapii používají také hry typu loto, kvarteto, domino a puzzle. Loto připomíná pexeso, je tvořeno obrázkovými kartami. Úkolem klienta je přiřazovat jednotlivé obrázky podle společného znaku, co k čemu logicky patří. Puzzle jsou v logopedické terapii určeny pro relaxační chvíle. Při práci s puzzlemi se cvičí mnoho smyslů a hlavně pozornost, ale převážně v domácím prostředí, neboť jsou časově náročné. Logopedi rádi v terapii používají hračky a hudební nástroje. Svě podstatné místo v terapii mají i sondy a špátle a technické přístroje v podobě počítače. V logopedické praxi se také často používají tyto dosud nezmiňované pomůcky: metronom pro rytmus, bublifuk na dechová cvičení, hračky pro motivaci a

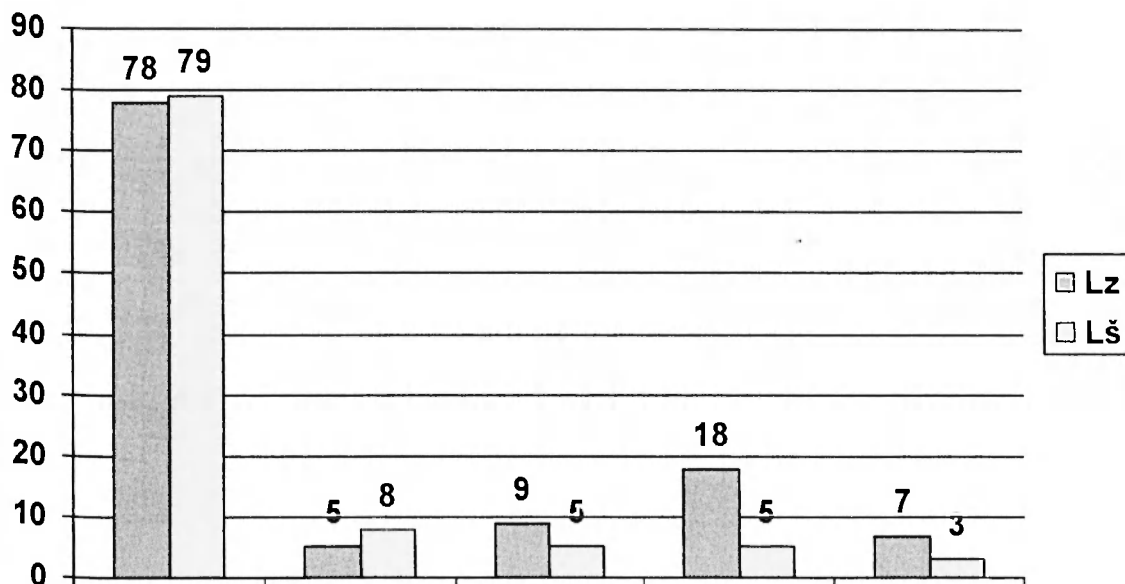
stimulaci, stavebnice pro rozvoj motoriky, Logico Piccolo pro předškolní přípravu a motanice pro rozvoj prostorové orientace a motoriky.

Otázka č. 21: Napište, zda si vyrábíte některé pomůcky sám/sama.

Tabulka č. 36

Odpověď	A	B	C	D	E
Druh odpovědi	Ano	Ne	Zadávám to rodičům	Ráda bych, ale nestíhám	Je to časový přepych
Počet odpovědí v % Lz	78	5	9	18	7
Počet odpovědí v % Lš	79	8	5	5	3

Graf č. 23

Skoro 80% logopedů z obou resortů odpovědělo, že si některé pomůcky vyrábí sami. To poukazuje na to, že na některé pomůcky jsou vysoké výrobní náklady a cena, za kterou se pak dají pořídit je příliš vysoká, a proto je většina logopedů nakupuje v menším množství. Na trhu je dostatek tzv. dovozových pomůcek, ale ty bývají velmi drahé.

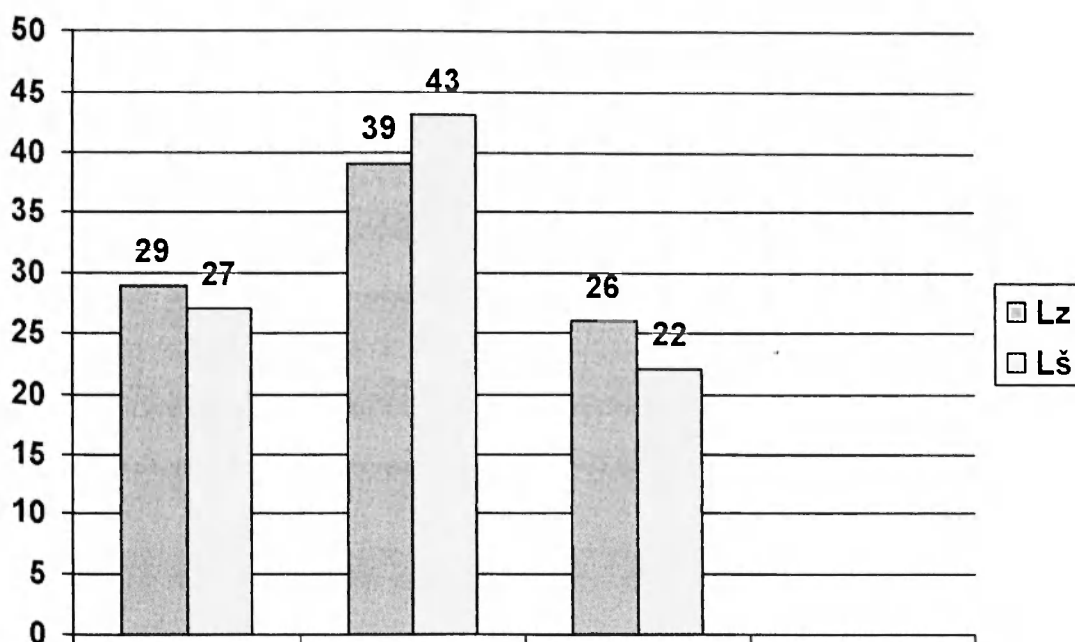
Otázka č. 22: Věnujete určitý čas údržbě pomůcek?

Pokud na tuto otázku odpověděli logopedi ano, což tak učinilo v průměru 97% logopedů z obou resortů, otázka pokračovala pevně stanovenými odpověďmi.

Tabulka č. 37

Odpovědi	A	B	C
Úruh odpovědi	Pravidelně	Občas	Jen u některých
Počet odpovědí v % Lz	29	39	26
Počet odpovědí v % Lš	27	43	22

Graf č. 24

Odpověď občas lze považovat za neutrální odpověď. Pod pojmem občas si můžeme představit jakékoliv časové rozmezí. Odpověď občas má určitě souvislost s tím, že nejčastěji používanou pomůckou je papír a pomůcky z papíru vyžadují jen občasnou kontrolu. Přibližně 30% logopedů z obou resortů odpovědělo, že se věnují údržbě pomůcek pravidelně. K pravidelným kontrolám je potřeba mít vypracovaný harmonogram, aby se přesně dodržovalo časové rozmezí mezi kontrolami. Tento harmonogram je potřebný dodržovat jen u některých pomůcek. Zřejmě proto má odpověď „jen u některých“ přibližně stejný výsledek jako odpověď pravidelně.

9. 5. 1. Diskuze

Na základě analýzy získaných údajů z dotazníků, jsme mohli dosáhnout splnění dílčích úkolů, uvedených na začátku empirické části.

1. Ekonomická stránka zabezpečení pomůcek:

Každý resort má různé ekonomické podmínky. Analýzou údajů jsme zjistili, že logopedi z resortu zdravotnictví jsou v koupi pomůcek „finančně nezávislí“, tzn. mohou o svých finančních investicích rozhodovat sami. Finanční prostředky získávají od zdravotních pojišťoven, podle množství ošetřených klientů. Zdravotní pojišťovny platí pouze za práci s klientem (výkony). Pojišťovny nepočítají s vyplácením financí na pomůcky nebo na spotřební materiál. Pokud chce logoped zakoupit nějakou pomůcku, kupuje si ji z finančních prostředků za výkony nebo si náklady spojené s pomůckami odečítá z celkových nákladů. Záleží také na tom, zda má logoped soukromou praxi – pak musí sám ze svých prostředků hradit veškeré náklady spojené s pomůckami. Pokud logoped pracuje na větším zdravotnickém zařízení, kde pracuje více logopedů společně, schvaluje nákup pomůcek zaměstnavatel, ale domníváme se, že tato zařízení mohou nakupovat i dražší pomůcky, přístroje, neboť se na koupi podílí několik logopedů. Pro nákup drahých pomůcek, přístrojů využívají logopedi čím dál častěji služby leasingových společností.

Logopedi z resortu školství jsou po finanční stránce plně závislí na rozpočtu. Ministerstvo školství, krajské úřady a pověřené obce určují podle normativů rozpočet pro školy a školská zařízení. V rozpočtu se zohledňují specifické potřeby školy a školského zařízení. Rozpočet se stanovuje také podle počtu žáků, klientů a navyšuje se podle počtu integrovaných dětí. Škola nebo školské zařízení dostane určitou finanční částku na pomůcky. Tato finanční částka musí pokrýt veškeré výdaje na pomůcky a to jsou v resortu školství pomůcky na běžné vybavení, učební pomůcky, učební materiály, logopedické pomůcky. Finanční částka z rozpočtu, určená na pomůcky, je stanovená na jeden školní rok. Vedení školy nebo školského zařízení se pak musí vždy správně rozhodnout, jaké pomůcky upřednostnit. Stává se, že na logopedické pomůcky nezbude mnoho finančních prostředků, a tak často logopedi investují ze svých finančních prostředků. V resortu školství bývá v dnešní době častým jevem oslovování sponzorů. Sponzoři spíše dají sponzorský dar škole nebo školskému zařízení, než jednotlivci – logopedu.

2. Frekvence užívání logopedických pomůcek:

Logopedi z obou resortů nejčastěji používají motivační a didaktické pomůcky. Motivační pomůcky umožní navázat spolupráci s klientem, umožní přeměnit terapii na hru a motivují klienta na terapii. Didaktické pomůcky se ukázaly jako nezbytná součást terapie. Jsou to především obrázky, pracovní listy, knihy, apod. Logopedi z resortu zdravotnictví upřednostňují stimulační pomůcky před názornými pomůckami. Stimulačními pomůckami (zvukovými) se stimuluje sluch. Je to zřejmě dáno klientelou, neboť logopedi z resortu zdravotnictví mají více klientů se sluchovým postižením. Logopedi z resortu školství používají méně názorné pomůcky, což je především logopedické zrcadlo. Logopedické zrcadlo je důležité pro zrakovou oporu při terapii a díky zrakové opoře se usnadňují a zrychlují nácviky.

Z konkrétního pohledu na pomůcky se nejvíce používají sady jednotlivých obrázků, námětové obrázky, pracovní listy, pracovní sešity. Špátle a sondy mají stále nezastupitelné místo v terapii. Často se používají také různé hudební nástroje, hračky a hry, např. pexeso, loto, kvarteto, domino nebo puzzle. Své místo v logopedické terapii postupně získávají také technické přístroje – kopírovací stroj nebo počítač a další.

3. Nároky specialistů (logopedů) na pomůcky:

Logopedi z obou resortů se shodli na tom, že pomůcka musí být účelná, tzn. splňovat to, co se od ní očekává, za jakým účelem byla vyrobena. Dalšími nároky na pomůcku je variabilita a kvalitní materiál. Tyto nároky na pomůcku mají přímou souvislost s nejčastěji používanými pomůckami v logopedické terapii. Tyto pomůcky jsou vyrobeny z papíru. Papír je stále nejoblíbenějším materiálem pro svou všestrannost a finanční dostupnost. Z těchto důvodů nekladou logopedi z obou resortů až takový důraz na hygienu a bezpečnost pomůcky. Při pořizování pomůcky by si měli logopedi z obou resortů uvědomit některé své nároky na pomůcku – účelnost pomůcky, trvanlivost materiálu, kvalita materiálu, bezpečnost materiálu (schválené materiály), vhodnost pomůcky z hlediska věku, variabilita, estetičnost pomůcky a cena pomůcky.

Názorové spektrum dotazovaných ukazuje, že nabyté znalosti jsou získány zkušeností. Proto se domníváme, že je nezbytné věnovat pozornost systematickému, cyklickému vzdělávání odborníků v dané oblasti. Zvolené metody

se ukázaly vhodné pro daný průzkum. Poskytly údaje objektivní i ex post facto (ostatní). Pro hodnotovou validitu by bylo potřebné rozšířit výzkumný vzorek (logopedů ve zdravotnictví je cca 350, pro logopedy ve školství neexistuje odhad).

10. Analýza didaktického materiálu k vybrané terapii

10. 1. Dyslalie

Pro analýzu aktuální stavu v oblasti didaktického zabezpečení v praxi jsme si zvolili logopedické pomůcky zaměřené na terapii zvukové stránky. Narušená výslovnost, patří mezi nejčastěji se vyskytující narušení komunikační schopnosti dětí předškolního věku. V analýze z oblasti didaktického zabezpečení v praxi jsme se zaměřili na logopedické pomůcky, které jsou určeny právě dětské klientele. Zdravotní statistikou bylo potvrzeno, že i za rok 2005 tvoří opět dětská populace největší část klientely. Viz tabulka z kapitoly 4. (Logopedické pomůcky).

Tabulka č. 38: Tabulka zdravotní statistiky

Rok	Počet pacientů	Věk do 18	Věk nad 18
2002	144 335	94%	6%
2003	148 589	94%	6%
2004	121 240	94%	6%
2005	160 770	93%	7%

Zdroj: Ustav zdravotních informací a statistiky CR, www.uzis.cz.

Vymezení pojmu dyslalie najdeme v odborných publikacích, které se zabývají touto problematikou.

V odborné publikaci Hlas, řeč, sluch z roku 1947 uvádí Hála – Sovák definici dyslalie: „Patlavostí nazýváme neschopnost užívat některých hlásek i hláskových skupin a nebo je tvořit.“ Po 15 letech v rozšířeném vydání této odborné publikace je tato definice upravená a doplněná. Po 41 letech je tato definice uvedena Salomonovou (2003, s. 328) v Klinické logopedii: „Dyslalie (patlavost) je neschopnost používat jednotlivé hlásky či skupiny v mluvené řeči podle stanovených ortoepických norem. Hláška je tvořena na nesprávném místě.“ Sovák (1974, s.92) již v 70. letech cítil nedostatečnost v pojetí s Hálou a definici upravil takto: „Nesprávná výslovnost se nazývá patlavost čili dyslalie. Může postihovat buď jednotlivé hlásky, nebo hláskové skupiny ve slabikách, popřípadě i ve slovech. Podle toho rozeznáváme patlavost hláskovou, slabikovou a slovní.“ Dvořák (2001, s. 55) v Logopedickém slovníku vymezuje termín dyslalie takto:

„Dyslalie, dyslalia, patlavost, psellismus – u nás vžitý termín pro souborné označení pro poruchy výslovnosti.“

Vývoj správné výslovnosti je odrazem správného vývoje centrálního nervového systému. Každé dítě je výjimečné, a proto i osvojování si správné výslovnosti probíhá individuálně. Některé děti se správnou výslovností naučí poměrně brzy a rychle a to i hlásky, které v jazyce jsou považovány za nejtěžší (r, ř). K tomu, aby je zvládly, musí mít dítě také dobré motorické schopnosti. Kutálková (2002, s. 44) říká: „Je však skupina dětí, jež na vývoj výslovnosti spotřebují plných sedm let; ta jsou uváděna jako období definitivní fixace základních mluvních návyků. Proto řada dětí začne používat tyto hlásky až během první třídy.“ Proto je zapotřebí s terapií pokračovat i ve školním věku.

Vývoj výslovnosti sykavek, zejména c, s, z, může podle mého názoru probíhat pomaleji (až do 6,5 let). Kutálková (2003, s.44) se k této problematice vyjadřuje takto: „Pro správný vývoj sykavek je nutná především dobrá schopnost sluchové diferenciaci, fonemický sluch. Sykavky bývají – až na občasné záměny a chyby v diferenciaci – obvykle v pořádku po 5 roce.“ Proto je v tomto případě důležitá prevence a včasný nácvik sluchového rozlišování.

V odborné literatuře se přesné vymezení věku, kdy má dítě ovládat správnou výslovnost určité hlásky, mírně různí. Podle mého názoru bychom měli tyto údaje brát jako orientační, neboť záleží na individuálním vývoji každého dítěte. Vývoj artikulace je přehledně zpracován v Klinické logopedii (2003, s. 334):

Od 1 do 2,5 let: **b, p, m, a, o, u, i, e**

j, d, t, n, l – artikulační postavení se upravuje po třetím roce věku dítěte a ovlivní vývoj hlásky r

od 2,5 do 3,5 let: **au, ou, v, f, h, ch, k, g**

od 3,5 a 4, 5 let: **bě, pě, mě, vě, d', t', ň**

od 4,5 do 5,5 let: **č, š, ž**

od 5,5 do 6,5 let: **c, s, z, r**

od 6,5 do 7 let: **ř a diferenciaci č, š, ž a c, s, z**

Tabulka byla sestavena Jurečkovou a Vysoudilovou, FN Ostrava 1970:

10. 2. Metody, postupy a přístupy v terapii dyslalie

Po stanovení diagnózy dyslalie připraví logoped terapeutický program. V terapii dyslalie se běžně používají nepřímé, přímé, substituční a mechanické metody pro nácvik správné výslovnosti. Metody, postupy a přístupy podřizujeme věku dítěte, individualitám dítěte a vadě.

Nepřímou metodou se vyvozují hlásky z onomatopoií. Krahulcová (2003, s. 23.) říká: „Základem vyvození hlásky jsou zejména přírodní zvuky nebo zvuky cíleně vytvořené a evokující zvuk vyvozované hlásky.“ S touto metodou je vhodné začít už od 1 roku věku dítěte.

Přímá a substituční metoda vyžaduje od dítěte spolupráci. Vhodný věk pro tyto metody by měl být po čtvrtém roce věku dítěte. Charvátová-Kopicová (2002, s. 1) říká: „Řeč se u dítěte vyvíjí postupně a jednotlivá stádia řečového vývoje nelze přeskokovat či násilně urychlovat. Do čtyř let se u dítěte rozšiřuje především slovní zásoba, rozvíjí se větná stavba, zlepšuje se vyjadřovací obratnost. V této době není vhodné dítě v řeči opravovat, nesprávná výslovnost některých hlásek je v tomto věku zcela přirozená. Kolem čtvrtého roku by mělo dítě zvládnout artikulačně jednoduché hlásky (např. M, P, B, V, F...) a hlásky Ď, Ť, Ň a K. Často zůstává nesprávná výslovnost hlásek C, S, Z, Č, Š, Ž, L, R, Ř, nebo některých z nich.“ Dítě ve čtyřech letech rozumí 1500-2000 slovům, používá 800-1500 slov, vypráví příběhy, vede dlouhé konverzace apod. *podrobnější přehled v příloze č. 7.* Od toho věku se výrazně rozvíjí slovní zásoba. Z toho vyplývá, že čím dříve (po čtvrtém roce) se s terapií začne, tím snáze a rychleji se nesprávná výslovnost odstraní.

O přímých metodách Krahulcová (2003, s. 23) říká: „Jedná se o cílené využití napodobovacích mechanismů na podkladě zrakového a sluchového vnímání, kdy je systematicky podpořeno vnímání pohybu a polohy mluvního orgánu a posílena sluchová identifikace a vnímání zvuku vyvozované hlásky.“ U substituční metody se vyvozuje hláska z takové hlásky, která je podobná místem tvoření. Krahulcová říká: „Metoda je doporučována zejména v případech existujícího patologického mechanismu artikulace hlásky.“

Každý logoped si sám podle individuality dítěte stanovuje návštěvy. Frekvence návštěv záleží na rozsahu vady výslovnosti, na věku dítěte a na schopnosti dítěte spolupracovat s logopedem. Jistě by bylo optimální navštěvovat logopeda jedenkrát do týdne, ale většinou se u vady výslovnosti logoped navštěvuje jednou za 2 - 3 týdny. Logoped by měl vždy připravit dítěti "domácí cvičení", podle kterých

by mělo dítě doma procvičovat. Při každé terapii by měl být účasten i jeden z rodičů, který si všechna cvičení vyzkouší přímo v poradně pod dohledem logopeda. Účast jednoho z rodičů je důležitá, aby s dítětem doma necvičili nesprávně. Dítě by mělo potom „domácí cvičení“ s rodiči procvičovat pravidelně každý den. Dobu cvičení volíme podle individuálních možností dítěte.

Prognóza vad výslovností závisí na více faktorech, proto nelze jednoznačně říci, jak dlouho bude nácvik a návštěvy u logopeda trvat. Pro příznivou prognózu je důležitá nejen motivace dítěte, ale také rodičů. Pokud se rodič nebude svému dítěti věnovat, a to především v domácím prostředí, terapie se o delší dobu prodlouží. S úspěšností terapie také úzce souvisí vhodný výběr pomůcek. Potvrdilo se nám, že pomůcky mají své nezastupitelné místo v diagnostice a reedukaci. Zároveň by měla mít pomůcka charakter motivační, aby byla terapie pro dítě zábavou a ne nemilou povinností.

Analýzou dat z kapitoly 9. 5. jsme zjistili, že nejvíce používanými pomůckami jsou sady jednotlivých obrázků, námětové obrázky a pracovní listy. Všechny tyto pomůcky jsou vyrobeny z nejoblíbenějšího materiálu, z papíru. Také na základě těchto skutečností jsme vybírali okruh logopedických pomůcek, které se nejčastěji objevují a používají na logopedických pracovištích k odstraňování nesprávné výslovnosti.

V následující analýze jsme se zaměřili na několik kritérií. U kritéria „rozsah pomůcek“ jsme museli (u některých pomůcek) hlásky dohledat, a proto nemusí být výčet hlásek úplný. Dohledaný „rozsah hlásek“ je pak uveden ve sloupci Šifferová. Různými způsoby jsme kontaktovali výrobce, popř. distributory, ale nikdo z nich se neozval.

Nejdříve představujeme přehled vybraných pomůcek, poté bude každá logopedická pomůcka zvlášť vyhodnocena.

11. Didaktický materiál k vybrané terapii

1. Logopedické kostky I
2. Logopedické kostky II
3. Mini Dida
4. Obrázkové lotto
5. Logo loto
6. Pexeso Logohrátky
7. Pexeso Logos
8. Logopedické omalovánky
9. Omalovánka Logohrátky
10. Logopedické omalovánky „Už to umím říct, mami!“
11. Logopedické omalovánky
12. Barevná písmena
13. Šimonovy pracovní listy
14. Nebojme se hlásky R
15. Zlomíš si jazýček?
16. Logopedie v praxi
17. Rozumíš mi?
18. Obrázková škola řeči
19. Brousek pro tvůj jazýček
20. Říkáme si s dětmi (Logopedické hříčky)
21. Obrázkové testy pro vyšetřování řeči

1. Logopedické kostky

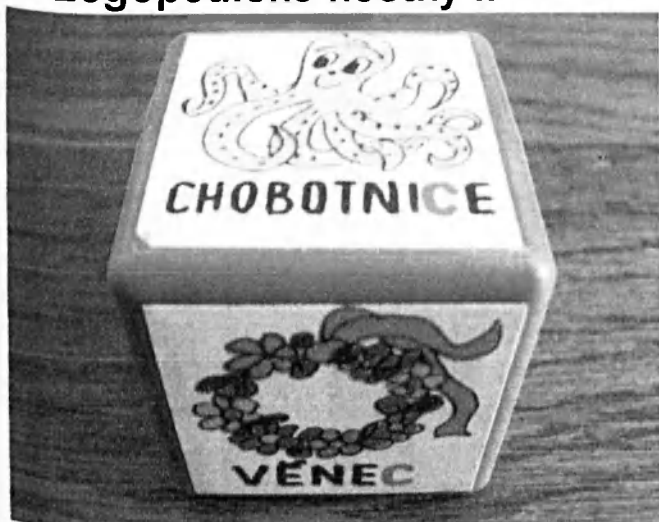
<p>Uhel pohledu podle distributora „Nestronic, s.r.o“</p>	<p>Uhel pohledu podle Sifferové (2006)</p>
<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Celkem 240 kostek, které jsou pružně spojeny ve dvojicích. Hra je především určena pro procvičování správné výslovnosti ve všech hláskových skupinách. Slouží však i rozvoji poznání jazykové i matematické dovednosti. Zároveň děti procvičují analýzu i syntézu jednotlivých obrázků, jejich správné složení. Otáčením kostek procvičují jemnou motoriku.</p>	<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Kostka je vyrobena ze dřeva. Obrázky jsou barevné. Pod každým obrázkem je název se zvýrazněnou procvičovanou hláskou. Tyto kostky mají obrázky v průměru o 3 cm větší než následující logopedické kostky, proto jsou obrázky čitelnější. Bílý podklad zvýrazní samotný obrázek. <i>Konstrukční řešení pomůcky umožňuje další využití.</i></p>
<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Dětem ve věku 2 - 7 let. Pro logopedy a logopedické asistenty, učitelkám mateřských škol, žákům 1. ročníku základních škol, žákům zvláštních škol, vychovatelům nejmladších žáků v družinách, rodičům, kteří chtějí pomocí hry rozvíjet slovní zásobu svých dětí, řeč i souvislé vyjadřování.</p>	<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Pro věk 2 - 3 roky – zbytečné nápisy, které zmenšují rozměr obrázku, věkové vymezení shledávám spíše 4 – 7 let.</p>
	<p>Pomůcka je určena k:</p>

	Reedukaci, stimulaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Pomůcka obsahuje podstatná jména a slovesa s procvičovanou hláskou.
	Lingvistická úroveň: Slova
	Rozsah hlásek: Všechny souhlásky
	Variabilita pomůcky: Ano
Využití pomůcky: - procvičování fonemického sluchu a určování hlásek na začátku a na konci slova - rozklad slov na slabiky, hledání jednoslabičných, dvouslabičných slov - rozvíjení souvislého vyjadřování - utvoř větu na daný obrázek - vymysli rým - kočička/babička, řepa/Pepa, míč/bič - najdi jiný výraz pro dané slovo na obrázku bába - babička - stará paní - stařenka míč - míček - balon - vybírej kostky a povídej příběh, pohádku, co jsme dělali na prázdninách, práce na zahrádce	Využití pomůcky: Pomůcka slouží pro rozvoj jazykových dovedností. Využití v oblasti sluchové percepce (analýza a syntéza) vyžaduje dle mého názoru velmi kreativní a tvůrčí přístup logopeda. Pomocí hry rozvíjí tato pomůcka slovní zásobu a řeč. Manipulací s kostkami procvičují jemnou motoriku. Půlené obrázky umožňují stimulaci zrakového vnímání v raném období.
	Rozměr pomůcky: Kostka o rozměru 5 x 5 cm Tloušťka: 3, 4 cm Rozměr obrázku: 4, 4 x 5 cm

	Materiál pomůcky: Dřevo a papír
	Možnost kopírování: Ne
Prodávající: Nestronic s.r.o.	
	Rok výroby: Není k dispozici

2. Logopedické kostky II

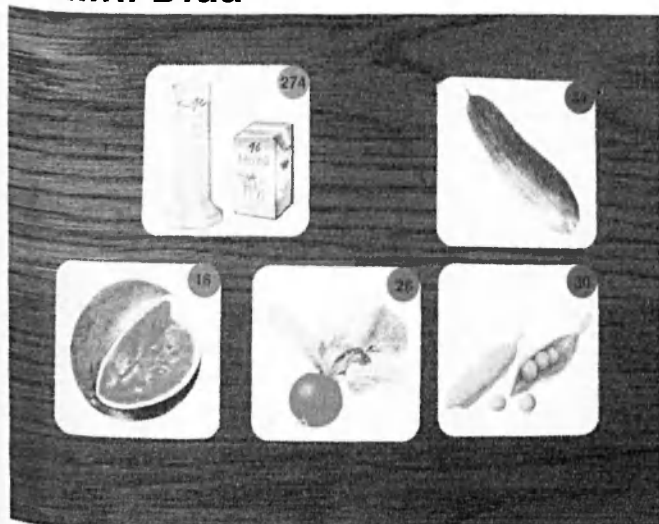

Uhel pohledu podle distributora „Nestronic, s.r.o.“	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: „Logopedické kostky“ - hra obsahuje 176 kostek s obrázky, které jsou barevně odlišeny podle jednotlivých hláskových skupin. Dítě s nimi může házet, otáčet, skládat a při tom vyslovovat daná slova, později věty, nebo příběhy. Takto pracujeme se všemi kostkami a hláskovými skupinami, které je potřeba procvičovat. S kostkami mohou pracovat i děti, které ještě neumí číst. Orientují se podle obrázků a barevného odlišení	Identifikace pomůcky: Na každé straně kostky je barevný obrázek s jednoduchými tématy. Pod každým obrázkem je název, ve kterém je zvýrazněná procvičovaná hláska. Samotný obrázek má o něco menší rozměr než samotná kostka. Obrázek je sice výrazný, ale malý a na delší vzdálenost obtížněji čitelný. <i>Jde o moderní modifikaci předcházející pomůcky, porovnání ukazuje odlišnost v materiálu, konstrukčním řešení a menším počtu kostek (z 240 na 176).</i>

hláskových skupin.	
Pomůcka je určena: Dětem ve věku 2 - 7 let. Pro logopedy a logopedické asistenty, učitelkám mateřských škol, žákům 1. ročníku základních škol, žákům zvláštních škol, vychovatelům nejmladších žáků v družinách, rodičům, kteří chtějí pomocí hry rozvíjet slovní zásobu svých dětí, řeč i souvislé vyjadřování	Pomůcka je určena: Pro věk 2 - 3 roky – zbytečné nápisy, které zmenšují rozměr obrázku, věkové vymezení shledávám spíše 4 – 7 let.
	Pomůcka je určena k: Reedukaci, stimulaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Pomůcka obsahuje podstatná jména a slovesa s procvičovanou hláskou.
	Lingvistická úroveň: Slova
	Rozsah hlásek: Všechny souhlásky
	Variabilita pomůcky: Ano
Využití pomůcky: Pomocí hry rozvíjí tato pomůcka slovní zásobu, řeč i souvislé vyjadřování.	Využití pomůcky: Rozvíjí fonemický sluch. Umožňuje hledání jednoslabičných, dvouslabičných slov. Hledání jiného výrazu pro dané slovo na obrázku. Cvičí se také jemná motorika a prostorová orientace.
	Rozměr pomůcky: Kostka o rozměru 4 x 4 cm Rozměr obrázku:

	3, 3 x 3, 3 cm
	Materiál pomůcky: Plast a papír
	Možnost kopírování: Ne
Prodávající: Nestronic s.r.o.	
	Rok výroby: Není k dispozici

3. Mini Dida

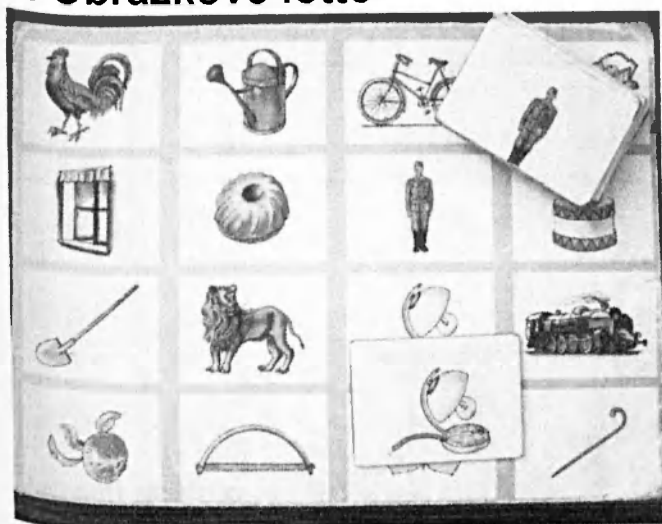

Uhel pohledu podle autora není k dispozici.	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
	Identifikace pomůcky: „Mini Dida“ je soubor tématických obrázků na jednotlivých kartách. Témata jsou rozlišena čísly a barvou v pravém horním rohu karty. Obrázky na kartách jsou barevné a obrázky odpovídají reálným věcem ze současné doby. Obrázky na kartách jsou díky velikosti karty a využití celého prostoru na kartě dobře čitelné a srozumitelné, ale pouze v případě některých okruhů,

	<p>např. téma zvířata a mláďata svým způsobem zobrazení ztěžuje dětem identifikaci. Ke každému obrázku je možno přiřazovat kartu s názvem. Písmo na kartě je tučné, výrazné a tím dobře čitelné.</p>
	<p>Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 9 let. Své uplatnění najde „Mini Dida“ také v terapii s dospělými po cévních mozkových příhodách. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k: Reedukaci, stimulaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti: Barevné obrázky</p>
	<p>Odbornost pomůcky: Pomůcka obsahuje pouze podstatná jména s procvičovanou hláskou.</p>
	<p>Lingvistická úroveň: Slova</p>
	<p>Rozsah hlásek: Samohlásky a souhlásky</p>
	<p>Variabilita pomůcky: Ano</p>
	<p>Využití pomůcky: Pro rozvoj slovní zásoby, řeči a souvislého vyjadřování.</p>
	<p>Rozměr karty s obrázkem: 7,5 x 7,5 cm Tloušťka: 0,6 cm Rozměr příkladací karty: 7,5 x 2,5 cm</p>

	Výška písma: 1,3 cm
	Materiál pomůcky: Měkký karton
	Možnost kopírování: Ne
Vydavatel: KOUDELKA, M. <i>Mini Dida</i> . Olomouc: A.B. DIDA.	
	Rok výroby: Není k dispozici

4. Obrázkové lotto

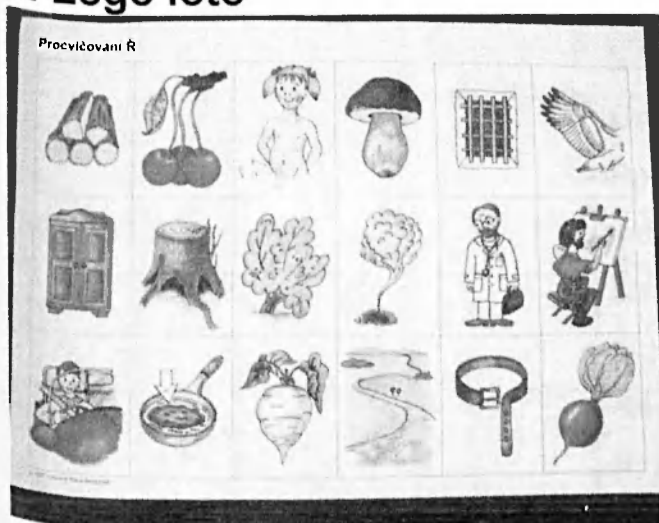

Úhel pohledu podle Filčíkové–Herfortové(1955)	Úhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: I málomluvné dítě se rozhoví, vidí-li pěkný, zejména barevný obrázek. Jmenuje, co na obrázku vidí. Při tom musí užít slova, v němž se vyskytuje některá z hlásek, které při výslovnosti dělají největší potíže. Výběr obrázků není nahodilý; názvy jsou voleny od nejlehčích hláskových skupin	Identifikace pomůcky: Pomůcka „Obrázkové lotto“ se skládá z několika samostatných desek s obrázky. Na jedné desce se nachází 16 obrázků. Obrázky jsou různorodé. Jedna deska obrázků je vždy věnována procvičování určité hlásky, popř. hlásek. Na desku s obrázky se přiřazují stejné obrázky, které jsou na malých kartách.

<p>k nejtěžším, ve slovech nejjednoduchých se obtížnější hlásky nevyskytují vůbec.</p>	<p>Obrázky jsou barevné a jednoduché, ale rozměrově malé, neboť nejsou namalovány přes celou plochu karty. Podklad není bílý, proto nejsou obrázky tak výrazné. Tato pomůcka je vyrobena ze silného kartonu. Hlásky jsou procvičovány ve všech pozicích – na začátku, uprostřed a na konci slova.</p>
<p>Pomůcka je určena: Lotto je určeno zejména pro mateřské školy.</p>	<p>Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k: Reedukaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti: Barevné obrázky</p>
	<p>Odbornost pomůcky: Pomůcka obsahuje podstatná jména s procvičovanou hláskou.</p>
	<p>Lingvistická úroveň: Slova</p>
<p>Rozsah hlásek: K, L, Ď, Ť, Ň, S, C, Z, Š, Č, Ž, R, Ř, S-Š, C-Č, Z-Ž</p>	
	<p>Variabilita pomůcky: Ano</p>
<p>Využití pomůcky: Pro rozšíření slovní zásoby, cvičí se stavba vět, ale i samostatné vyprávění.</p>	<p>Využití pomůcky: Pro rozvoj zrakové diferenciaci a prostorové orientace a logického myšlení. Rozvoj řeči, vět a souvislého vyjadřování. Cvičí se také jemná motorika.</p>
	<p>Rozměry pomůcky: Pracovní deska o rozměru 25 x 18 cm a</p>

	karty k přikládání o rozměru 6,5 x 4 cm Tloušťka desky: 1,1 cm Tloušťka karty k přikládání: 0,3 cm Rozměr obrázku na pracovní desce: 5,5 x 4 cm
	Materiál pomůcky: Tvrdý karton
	Možnost kopírování: Ne
Autor pomůcky: FILCÍKOVÁ – HERFORTOVÁ, V. <i>Obrázkové lotto.</i> Praha: SPN, Praha, 1955.	
Rok výroby: 1955	

5. Logo lotto

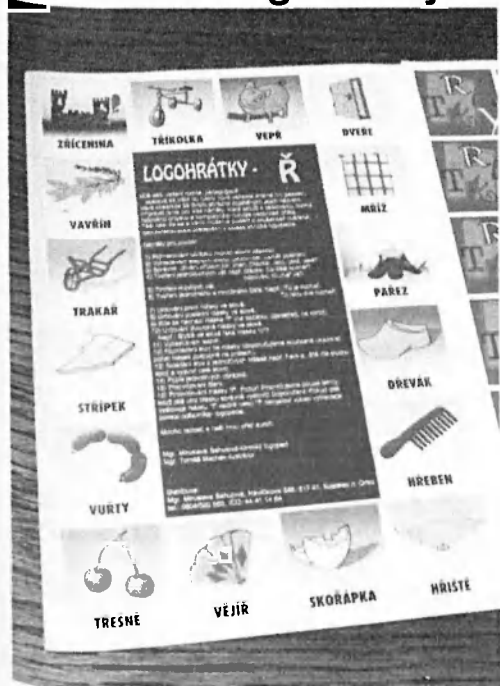
Úhel pohledu podle autora není k dispozici	Úhel pohledu podle Šifferové (2006)
	Identifikace pomůcky: Novodobé „obrázkové lotto“. Pomůcka se skládá ze souboru několika obrázkových karet (celkem 12) podle jednotlivých hlásek. Na jednom listu se

	<p>nachází 18 obrázků. Obrázky jsou barevné a tématicky jednoduché. Vzhledem k tomu, že jsou obrázky namalované přes celou plochu karty, jsou dobře čitelné, viditelné a srozumitelné. K obrázkům na listě se přiřazují stejné obrázky. Na každé kartě je na zadní straně vytištěný název obrázku. Procvičovaná hláska je zvýrazněna tučně.</p>
	<p>Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k: Reedukaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti: Barevné obrázky</p>
	<p>Odbornost pomůcky: Pomůcka obsahuje pouze podstatná jména s procvičovanou hláskou.</p>
	<p>Lingvistická úroveň: Slova</p>
	<p>Rozsah hlásek: R, Ř, C, S, Z, Č, Š, Ž, L, ĎŤŇ, CSZČŠŽ</p>
	<p>Variabilita pomůcek: Ano</p>
	<p>Využití pomůcky: Pro rozvoj zrakové diferenciaci, prostorové orientace a logického myšlení. Rozvoj řeči, vět a souvislého vyjadřování – tvoření vět nebo krátkých příběhů. Cvičí se také jemná motorika.</p>

	Rozměr pomůcky: Pracovní deska formát A4, 30 x 21 cm, rozměr karty k přikládání 4,5 x 6 cm Rozměr obrázku na příkládací kartě: 4,5 x 6 cm
	Materiál pomůcky: Papír – čtvrtka Možnost kopírování: Ne
Vydavatel pomůcky: Adicom CZ. Logo loto. Praha.	
	Rok výroby: Není k dispozici

6. Pexeso Logohrátky

Uhel pohledu podle Sahulové Identifikace pomůcky: Pexeso „Logohrátky“ obsahuje 32 dvojic obrázků doplněných jejich názvem. Slouží k celkovému rozvoji řečového projevu s komplexního	Uhel pohledu podle Sifferové (2006) Identifikace pomůcky: Pexesa jsou zaměřena na jednotlivé hlásky. Obrázky jsou ručně malované, pestře barevné a v trojrozměrném prostoru. Každý obrázek má barvené a
--	---

rozvoje osobnosti dítěte.	vystínované pozadí, čímž obrázek působí až přehnaně barevně, ale pestrost má také svou nezastupitelnou funkci při terapii. Obrázek na hrací kartě je zmenšený v průměru o 2 cm na každé straně, protože pod každým obrázkem je navíc název.
	Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.
	Pomůcka je určena k: Reedukaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Pexeso obsahuje pouze podstatná jména s procvičovanou hláskou.
	Lingvistická úroveň: Slova
	Rozsah hlásek: R, Ř
	Variabilita pomůcky: Ano, vyplývá z toho, že je to pexeso
Využití pomůcky: Rozvoj slovní zásoby. Pozornost, paměť a postřeh. Rozklad a sklad slov na hlásky. Tvorba jednoduchých a složitých vět. Tvoření jednotného a množného čísla. Určování první a poslední hlásky ve slově. Popis obrázků, procvičování čtení a hlásky.	
	Rožměř pomůcky: Hrací karta má rožměř 5 x 5 cm

	Rozměr obrázku: 3 x 3 cm
	Materiál pomůcky: Křídový papír Tloušťka: 0, 2 cm
	Možnost kopírování: Ne
Autor pomůcky: SAHULOVÁ, M. <i>Pexeso Logohrátky.</i> Kostelec.	
	Rok vydání: Není k dispozici

7. Pexeso Logos

Uhel pohledu podle Vránové	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: Pexeso je určeno dětem, které potřebují rozvíjet řeč, mluvní pohotovost a fixovat správnou výslovnost.	Identifikace pomůcky: Pexeso „Logos“ obsahuje také 32 dvojic obrázků. Pod jednotlivým obrázkem není název. Každý obrázek má své číslo, v levém horním rohu. Podle čísel jsou pak zvlášť seřazena slova k obrázkům. Ke každému slovu jsou navíc přiřazeny příkladové věty. Pexesa jsou zaměřena na jednotlivé hlásky.

	Obrázky jsou ručně malované a na rozdíl od předchozího pexesa jsou v pastelových barvách s pozadím v neutrální barvě. Obrázky jsou nakresleny přes celou plochu hrací karty, čímž jsou dobře viditelné a čitelné.
	Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.
	Pomůcka je určena k: Reedukaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Pexeso obsahuje podstatná jména s procvičovanou hláskou a slovesa.
	Lingvistická úroveň: Slova
	Rozsah hlásek: C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř, L, ĎŤŇ, DTN, SLOVESA
	Variabilita pomůcek: Ano, vyplývá z toho, že je to pexeso
	Využití pomůcky: Rozvíjí řeč, mluvní pohotovost a fixuje správnou výslovnost.
	Rozměr pomůcky: Obrázek má rozměr 5 x 5 cm Tloušťka: 0, 2 cm Rozměr obrázku: 4, 4 cm

	Materiál pomůcky: Křídový papír
	Možnost kopírování: Ne
Autor pomůcky: VRÁNOVÁ, M. <i>Pexeso Logos</i> . Praha: IQ 147, 1997.	
Rok vydání: 1997	

Následující pomůcky jsou pracovními sešity nebo listy. Tyto pomůcky umožňují jinou manipulaci než předchozí pomůcky.

8. Logopedické omalovánky

Uhel pohledu podle Pumprly	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: „Logopedické omalovánky“ jsou pomůckou především pro nácvik a upevnění správné výslovnosti hlásky. Využití omalovánek je široké: u patlavosti, opožděného vývoje řeči, u kóktavosti i ztráty řeči.	Identifikace pomůcky: „Logopedické omalovánky“ jsou jednotlivé sešity zaměřené na určitou oblast hlásek. Tvoří sadu pracovních sešitů. Omalovánky obsahují v průměru 67 obrázků, 153 slov a 72 vět. Omalovánky obsahují tématicky

	<p>jednoduché černobílé obrázky. Obrázky mají rozměr buď 12, 8 x 13 cm anebo 6,4 x 6,3 cm. Každý obrázek je orámovaný a samotným obrázkem je vyplněný celý prostor. Vymalovávání obrázků umožňuje aktivní zapojení dítěte. Pod každým obrázkem (nebo obrázky) jsou nabízena vhodná slova k vymýšlení vět nebo slovních spojení. Některé typy vět jsou také uvedeny. Tato pomůcka také umožňuje vpisování vlastních slov nebo vět.</p>
<p>Pomůcka je určena: Jsou určeny pro děti od 4 let, s tím, že jejich použití se dohodne s logopedem.</p>	<p>Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče. <i>Považují využití pomůcky pro terapii koktavosti či afázie za vysoce diskutabilní.</i></p>
	<p>Pomůcka je určena k: Reedukaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti: Černobílé obrázky</p>
	<p>Odbornost pomůcky: Pracovní sešit obsahuje převážně podstatná jména s procvičovanou hláskou. Jednoduché věty se pak skládají z ostatních slovních druhů s procvičovanou hláskou.</p>
	<p>Lingvistická úroveň: Slova, věty</p>
<p>Rozsah hlásek: L, R, Ř, C-S-Z, Č-Š-Ž, ŤĎŇ</p>	
	<p>Variabilita pomůcky:</p>

	Ne
Využití pomůcky: Pojmenování obrázků, tvoření jednoduchých a složitějších vět. Rozhovor a vyprávění o obrázcích. Hry s obrázky a slovy. Vymalovávání a popis obrázků.	Využití pomůcky: Rozvoj jemné motoriky - vymalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Dále rozvíjí řeč, slovní zásobu a souvislé vyjadřování. Slouží především pro nácvik a upevnění správné výslovnosti.
	Rozměr pomůcky: Formát A5, 21 x 15 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ano
Vydavatel pomůcky: PUMPRLA, R. <i>Logopedické omalovánky</i> . Logos.	
	Rok vydání: Není k dispozici

9. Omalovánka Logohrátky

Uhel pohledu podle Sahulové Identifikace pomůcky: Jsou určeny k procvičování a upevňování již vyvozené hlásky „Ř“.	Uhel pohledu podle Sifferové (2006) Identifikace pomůcky: „Omalovánka Logohrátky“ je pracovní sešit . Každý pracovní sešit je
--	--

	<p>věnovaný jednotlivým hláskám.</p> <p>Omalovánka je součástí řady logohrátky, obrázky v ní jsou shodné s obrázky v pexesu. Tato omalovánka obsahuje pouze říkanky, v průměru asi 13 říkanek. Ke každé říkance je tématický obrázek, který je černobílý, což umožňuje obrázky vymalovat. Obrázky k říkankám jsou vždy namalovány přes celý list papíru.</p>
	<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Dětem ve věku 4 – 7 let.</p> <p>Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k:</p> <p>Reedukaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti:</p> <p>Černobílé obrázky</p>
	<p>Odbornost pomůcky:</p> <p>Říkanky obsahují všechny slovní druhy se zaměřením na procvičovanou hlásku.</p>
	<p>Lingvistická úroveň:</p> <p>Text</p>
	<p>Rozsah hlásek:</p> <p>R, Ř</p>
	<p>Variabilita pomůcky:</p> <p>Neshledávám</p>
<p>Využití pomůcky:</p> <p>Rozvoj jemné motoriky – vymalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy.</p>	<p>Využití pomůcky:</p> <p>Rozvíjí slovní obratnosti, tempa, rytmu a melodie řeči.</p>
	<p>Rozměr pomůcky:</p> <p>20 x 15 cm</p>

	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ano
Autor pomůcky: SAHULOVÁ, M. <i>Omalovánka</i> <i>Logohrátky</i> . Kostelec.	
	Rok vydání: Není k dispozici

10. Logopedické omalovánky „Už to umím říct, mami!“

Uhel pohledu podle autora	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: Vymalováváním obrázků se cvičí výslovnost hlásek d, t, ň, l, c, s, z, č, š, ž, r, ř ve slovech, ve větách a říkankách.	Identifikace pomůcky: Logopedické omalovánky „Už to umím říct, mami!“ je pracovní sešit . Jedné hlásce je věnováno v průměru 6 stránek. První stránka obsahuje soubor náhodně umístěných obrázků na stránce, slova k obrázkům jsou umístěna v jedné řadě. Na druhé stránce jsou obrázky a slova uspořádány lineárně. Na třetí stránce se nachází „dějový“ obrázek s říkankou. Čtvrtá stránka je věnována grafomotorice. Linie obrázků jsou

výrazné a silné. Obrázky jsou černobílé, jednoduché, hezké a přizpůsobené chápání dítěte předškolního věku. Obrázky ke slovům jsou sestaveny do řady, což umožňuje dobrou orientaci. Rozměr těchto obrázků je přibližně 5 x 5 cm. V pracovním sešitě najdeme také obrázky větších rozměrů. Tento soubor obsahuje především slova pro fixaci hlásky. Věty si musí každý vymýšlet sám podle „dějových“ obrázků. Na závěr každé hlásky je cvičení na rozvoj grafomotoriky. Díky tomu, že soubor nabízí různorodé úkoly pro nácvik a fixaci hlásek v jednom pracovním sešitě, shledávám tento soubor jako zajímavý a pro dítě velmi motivační a zábavný. *Fotografie pracovních listů v příloze č. 9.*

Pomůcka je určena:

Dětem ve věku 4 – 7 let.
Mohou s ní pracovat logopedi,
pedagogové a samozřejmě rodiče.

Pomůcka je určena k:

Reedukaci

Kritérium barevnosti:

Černobílé obrázky

Odbornost pomůcky:

V této pomůcce obsahově převažují především podstatná jména a slovesa s procvičovanou hláskou. V krátkých jednoduchých větách a říkankách jsou zastoupeny ostatní slovní druhy, také s procvičovanou hláskou.

	Lingvistická úroveň: Slova, věty, text
Rozsah hlásek: Ď, ť, ň, l, c, s, z, č, š, ž, r, ř, csz- čšž	
	Variabilita pomůcek: Ano
	Využití pomůcky: Rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky - vymalovávání obrázků a domalovávání obrazců. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Slouží především k procvičování a upevňování hlásky. Rozvíjí slovní zásobu, slovní obratnost a slovní vyjadřování.
	Rozměr pomůcky: 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír Možnost kopírování: Ano
Vydavatel pomůcky: GILOVÁ, M. <i>Už to umím říct, mami!</i> Praha: Pansofia, 1996. ISBN 8085804- 72-7	
Rok vydání: 1996	

11. Logopedické omalovánky

Uhel pohledu podle vydavatele (1999)

Identifikace pomůcky:

Logopedické omalovánky jsou určeny ke cvičení výslovnosti hlásek Ď, Ť, Ň, L, C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř ve slovech a říkankách.

Uhel pohledu podle Šifferové (2006)

Identifikace pomůcky:

Tento pracovní sešit také obsahuje vybrané hlásky. Jedné hlásce jsou věnovány v průměru 2 stránky. Pracovní sešit obsahuje slova pro fixování hlásky a říkanku. Linie obrázků nejsou tak výrazné jako v předchozím pracovním sešitě. Obrázky ke slovům jsou umístěny na ploše neuspořádaně, zejména v kombinaci s nabízenou slovní oporou v dolní části. Některé obrázky nepovažuji za příliš zdařilé, některé působí nejednoznačné. Obrázky mají různou velikost. K říkankám jsou namalovány dějové obrázky. Některé činnosti na dějových obrázcích nejsou opět jednoznačné. Materiál – papír, který byl použit, je žlutý, pravděpodobně recyklovaný, což způsobí, že

	vymalované obrázky nebudou tak kontrastní. Papír je navíc velmi jemný, takže se může snadno při vymalovávání obrázků protrhnout.
	Pomůcka je určena: Dětem ve věku 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.
	Pomůcka je určena k: Reedukaci
	Kritérium barevnosti: Černobílé obrázky
	Odbornost pomůcky: V tomto pracovním sešitě převažují podstatná jména s procvičovanou hláskou. Říkanky k jednotlivým hláskám obsahují všechny slovní druhy zaměřené na procvičování hlásek.
	Lingvistická úroveň: Slova, text
Rozsah hlásek: Ď, ť, ň, l, c, s, z, č, š, ž, r, ř, CSZ- ČŠŽ	Variabilita pomůcek: Obtížně shledávám
	Využití pomůcky: Rozvoj jemné motoriky - vymalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Slouží k procvičování a upevňování hlásky. Rozvíjí slovní zásobu a slovní obratnost.
	Rozměr pomůcky: Formát sešitu A4, 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír (pravděpodobně recyklovaný)

	Možnost kopírování: Ano
Vydavatel pomůcky: Praha. Eucalypt Vimperk, 1999.	
Rok vydání: 1999	

12. Barevná písmena

Uhel pohledu podle Pávkové (1990)	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: Logopedické pomůcka pro cvičení artikulační obratnosti.	Identifikace pomůcky: Tento pracovní sešit neobsahuje všechny hlásky. Ačkoliv má být tento sešit pracovním, je již zčásti vybarvený. Na jedné stránce v pracovním sešitě je velký počet různých obrázků i dějových obrázků. Obrázky jsou malé a celkově působí stránka velmi neupraveně až zmateně. Sešit také obsahuje grafomotorická cvičení, ale tato cvičení jsou určena pro již zdatného školáka. Pracovní sešit obsahuje tzv. obrázkové čtení. Tento pracovní sešit bude dobře sloužit školákům, kteří již zvládají

	vybarvování malých ploch. <i>Tuto pomůcku můžeme používat spíše jako doplňující materiál.</i>
	Pomůcka je určena: Dětem ve věku 5 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.
	Pomůcka je určena k: Reedukaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Pracovní sešit obsahuje především podstatná jména, dále přídavná jména a slovesa s procvičovanou hláskou. V obrázkovém čtení se vyskytují všechny slovní druhy.
	Lingvistická úroveň: Slova, věty
Rozsah hlásek: Č, Š, Ž, L, S, Z, R, Ř, C	
	Variabilita pomůcky: Neshledávám
	Využití pomůcky: Rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky - vymalovávání obrázků a domalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Slouží jako doplňující materiál v upevňování hlásky.
	Rozměr pomůcky: Pracovní sešit A4, 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování:

	Ne
Autor pomůcky: PÁVKOVÁ, B.; VELKOVÁ I. <i>Barevná písmena</i> . Praha: Albatros, 1990.	
Rok vydání: 1990	

13. Šimonovy pracovní listy

Uhel pohledu podle	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
<p>Identifikace pomůcky: Soubor zajímavých logopedických cvičení a her pomůže dětem předškolního věku i malým školákům. Tato cvičení jsou vhodná i pro zdokonalování řeči žáků s vadami řeči a sluchu. Logopedické texty a nápady pro práci s jednotlivými pracovními listy jsou uvedeny na jejich rubu. První část souboru obsahuje 22 pracovních listů k 11 hláskám. Některé listy jsou zaměřeny na hlásky artikulačně jednoduché (M, P, B, V, F), jiné na artikulačně náročnější (C, S, Z, Č, Š, Ž). Druhá část souboru obsahuje hlásky</p>	<p>Identifikace pomůcky: Název jednoznačně vyjadřuje k čemu bude publikace sloužit. „Šimonových pracovních listů“ bylo zatím vydáno celkem 12. Každý „Šimon“ se zaměřuje na jednotlivé oblasti logopedické prevence a terapie. Publikace je velmi praktická, neboť nechybí úvodní slovo a náměty, jak s pracovními listy pracovat. Na jednotlivém listu je vždy napsaný postup a náměty k obrázkům. Náměty pro práci s dítětem jsou inspirující a jsou v dostatečném množství. Jednotlivé obrázky jsou orámovány jednoduchými a zároveň výraznými liniemi, proto</p>

<p>artikulačně jednoduché (J, H, CH, K, Ď, Ť, Ň, D, T, N), jiné na artikulačně náročnější (L, R, Ř).</p>	<p>mohou být vystřiženy a využity k různým hrám. Obrázky jsou ve všech „Šimonech“ černobílé. Úkoly jsou interaktivní a zábavné.</p>
	<p>Pomůcka je určena: Dětem od 4 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k: Reedukaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti: Černobílé obrázky</p>
	<p>Odbornost pomůcky: Šimonovy pracovní listy jsou založeny především na podstatných jménech s procvičovanou hláskou. Ostatní slovní druhy se postupně rozvíjí ve slovních spojeních nebo ve větách.</p>
	<p>Lingvistická úroveň: Slova, věty</p>
<p>Rozsah hlásek: M, P, B, V, F, C, S, Z, Č, Š, Ž J, H, CH, K, D, T, N, L, R, Ř</p>	
	<p>Variabilita pomůcky: Ano</p>
<p>Využití pomůcky: Rozvoj slovní zásoby, a zlepšovat vyjadřovací obratnosti. Současně přispěje k rozvoji sluchového vnímání, zrakové orientace, sluchové a zrakové paměti. Při vybarvování, vystřihování a skládání obrázků se zlepšuje i motorika rukou.</p>	<p>Využití pomůcky: Rozvoj obratnosti mluvidel, rozvoj jemné motoriky, grafomotoriky. Pozornosti a logického myšlení. Rozvoj zrakové diferenciacie. Rozvíjí všechny dovednosti, které jsou součástí logopedické prevence.</p>
	<p>Rožměř pomůcky:</p>

	Pracovní listy A4, rozměr 30 x 21 cm Rozměr obrázků: Jednotlivé obrázky: 6 x 5 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ano
Autor pomůcky: CHARVÁTOVÁ-KOPICOVÁ, V. <i>Šimonovy pracovní listy 6 Logopedická cvičení I.</i> Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-716-7. CHARVÁTOVÁ-KOPICOVÁ, V. <i>Šimonovy pracovní listy 7 Logopedická cvičení II.</i> Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-717-7.	
Rok vydání: 1997	

Pozn. Přehled všech „Simonových pracovních listů“ je v příloze č. 8

14. Nebojme se hlásky R

Uhel pohledu podle Vaňátkové, Malé a Mladé (1995)	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: Texty vznikly na základě potřeby,	Identifikace pomůcky: Pracovní sešit „Nebojme se hlásky R“

<p>kteřou ukázala dlouholetá praxe logopedického pracovníka ve školství. Cílem bylo vytvořit texty tematicky i obsahově vhodné nejen pro děti předškolního věku, u kterých jsou tyto dovednosti důležité ke zvládnutí nároků kladených první třídou ZŠ, ale i pro děti věku školního, kde hrají nemeňší důležitost.</p>	<p>obsahuje cvičné logopedické texty doplněné obrázkovým materiálem. Celý pracovní sešit je věnovaný pouze hlásce R. Má celkem 40 stránek. Je zpracovaný velmi přehledně s metodickým poučením v úvodu. V úvodu pracovního sešitu seznamují autorky také rodiče s problematikou hlásky R. Při nácviķu hlásky R se postupuje od souhláskových skupin. Každá dvojstránka obsahuje určitou souhláskovou skupinu, dále slova na danou souhláskovou skupinu, věty a řikanky. Každá souhlásková skupina je doplněna obrázkovým materiálem – dějovým obrázkem. Dějový obrázek koresponduje s danými slovy a větami. Obrázky jsou černobílé, přes celou stránku. Dějové obrázky jsou pěkné a srozumitelné. Tento pracovní sešit všestranně rozvíjí komunikační dovednosti dítěte.</p>
<p>Pomůcka je určena: Dětem ve věku 5 – 6 let. Děti s ní mohou pracovat pod vedením logopedického pracovníka. Materiál má sloužit nejen odborníkům, ale i rodičům pro domácí přípravu.</p>	<p>Pomůcka je určena: Dětem do věku 8 let.</p>
	<p>Pomůcka je určena k: Reedukaci</p>
	<p>Kritérium barevnosti: Černobílé obrázky</p>

	Odbornost pomůcky: Pracovní sešit obsahuje podstatná jména s procvičovanou hláskou. Ve větách a říkankách jsou obsaženy ostatní slovní druhy s procvičovanou hláskou.
	Lingvistická úroveň: Slova, věty, text
Rozsah hlásek: R	
	Variabilita pomůcky: Ne
	Využití pomůcky: Nácvik, procvičování a upevňování hlásky R. Rozvoj jemné motoriky - vymalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Rozvíjí slovní zásobu, slovní vyjadřování a slovní obratnost. Rozvoj pozornosti a zrakové diference.
	Rozměr pomůcky: Formát A4, 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ano
Autor pomůcky: VAŠÁTKOVÁ, A.; MALÁ, R.; MLADÁ, P. <i>Nebojme se hlásky R</i> . Lysá nad Labem: Hodek – DTP Studio, 1995.	
Rok vydání: 1995	

15. Zlomíš si jazýček?

Uhel pohledu podle vydavatele	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
<p>Identifikace pomůcky: Dětem k rozvíjení řeči.</p>	<p>Identifikace pomůcky: Pracovní sešit „Zlomíš si jazýček?“ obsahuje 24 hlásek. Tento pracovní sešit je určen především předškolákům a školákům. Sešit nabízí dětem úkoly k vypracování, převážně vybarvování. Často se objevují také cvičení se slovy – slabikování, první hláska ve slově a poslední slabika ve slově. Pracovní sešit obsahuje dostatek jednoduchých textů, doplněných řadou obrázků. Obrázky jsou uspořádány nerovnoměrně a mají různé velikosti. Za ocenění stojí dostatek tzv. „obrázkového čtení“, díky kterému se rozvíjí jazykový cit dítěte.</p>
	<p>Pomůcka je určena: Dětem 5 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k:</p>

	Reedukaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Pracovní sešit nejvíce obsahuje citoslovce – onomatopoeie a podstatná jména s procvičovanou hláskou, dále přídavná jména a slovesa s procvičovanou hláskou. V obrázkovém čtení se vyskytují všechny slovní druhy.
	Lingvistická úroveň: Slova, věty
Rozsah hlásek: M, B, P, N, D, T, J, F, V, K, L, H, CH, Ď, Ť, Ň, Č, Š, Ž, C, S, Z, R, Ř	
	Variabilita pomůcky: Neshledávám
	Využití pomůcky: Procvičování a upevňování jednotlivých hlásek. Rozvoj jemné motoriky - vymalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Rozvíjí slovní zásobu, slovní vyjadřování a slovní obratnost. Rozvíjí jazykový cit a trénuje rozklad slova na slabiky a hlásky.
	Rozměr pomůcky: Formát A4, o rozměrech 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ne
Vydavatel pomůcky: Pansofia.	
	Rok vydání:

16. Logopedie v praxi

Uhel pohledu podle Peroutkové, Svobodové (1995)	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Tento „obrázkový pracovní sešit“ navazuje bezprostředně na titul „Logopedie v praxi“ – metodická příručka a tvoří s ní nedílný obsahově – metodický celek. Na jednotlivých stránkách přináší obrazový materiál řazený podle hlásek.</p> <p>Na jednotlivých stranách jsou uvedeny další konkrétní otázky nebo úkoly vztahující se bezprostředně k daným obrázkům.</p>	<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Jedná se o kombinaci malého sešitu obsahujícího slova, věty a texty k jednotlivým hláskám a pracovního sešitu. Obrázky na jednotlivých stránkách jsou uspořádány přehledně. Obrázky jsou černobílé, jednoduché, srozumitelné a dobře čitelné. Ke každému obrázku je přiřazen název. Obrázky mají různé velikosti.</p>
	<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Dětem od 4 – 7 let.</p> <p>Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
	<p>Pomůcka je určena k:</p> <p>Reedukaci</p>
	<p>Kritérium pomůcky:</p> <p>Černobílé obrázky</p>

	Odbornost pomůcky: Nejvíce jsou zastoupena citoslovce (onomatopoeie) a podstatná jména.
	Lingvistická úroveň: Slova, věty a text
Rozsah hlásek: P, B, M, F, V, J, D, T, N, Ď, Ť, Ň, L, K, G, CH, H, C, S, Z, Č, Š, Ž, CSZ-ČŠŽ, R, Ř	
	Variabilita pomůcky: Ne
Využití pomůcky: Pojmenovávání jednotlivých obrázků, k vyslovování hlásek, skupin hlásek a slov.	Využití pomůcky: Rozvoj jemné motoriky - vymalovávání obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Rozvíjí slovní zásobu, slovní vyjadřování a slovní obratnost.
	Rozměr pomůcky: Formát A4, 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ano
Autor: PEROUTKOVÁ, J., SVOBODOVÁ, O. <i>Logopedie v praxi</i> . Praha: Septima, 1995. ISBN 80-7216-734-2.	
Rok vydání: 1995	

17. Rozumíš mi?

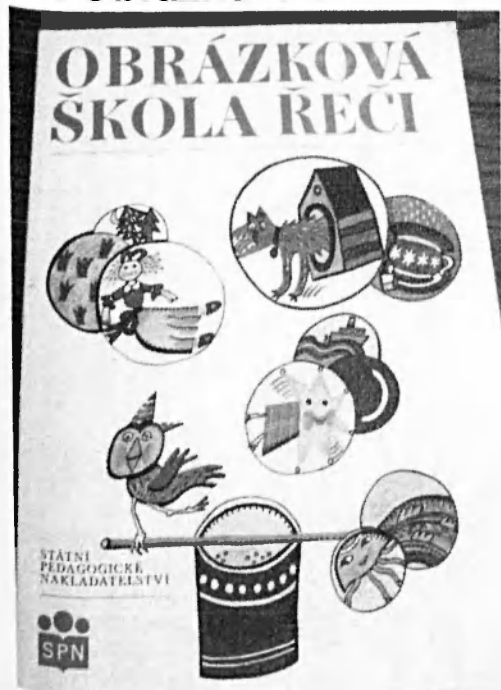

Úhel pohledu podle Fialové	Úhel pohledu podle Sifferové (2006)
<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Tato publikace by měla napomáhat při odstraňování vad výslovnosti jednotlivých hlásek. Grafické cvičení je vhodné spojovat s říkankou. Na grafomotorické cviky je vhodné použít přiloženou folii.</p>	<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Pracovní sešit je zpracovaný přehledně. Pro lepší orientaci v pracovním sešitě jsou jednotlivé hlásky barevně označeny a to vždy v pravém rohu stránky. Publikace obsahuje vyvození hlásky a cvičení pro upevňování hlásek. Kniha je rozdělena do 27 kapitol. „Kapitoly“ postupují od hlásek artikulačně jednoduchých až po hlásky artikulačně náročnější. Pro zpestření obsahuje každá kapitola úkoly pro děti. Děti dokreslují, hledají a spojují. Cvičné hlásky jsou ve slovech i v textu barevně zvýrazněny. Kniha je celá ilustrována barevnými obrázky. Všechny obrázky jsou vybarvené a dobře srozumitelné. Rozměry obrázků jsou různé, od malých po velké. Obrázky jsou na stránkách uspořádány nerovnoměrně. Publikace</p>

	není vhodná ke kopírování. V knize najdeme postupy, které vyvolávají diskusi. Pro laika považují tuto publikaci za nevhodnou.
	Pomůcka je určena: Dětem ve věku 5 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.
	Pomůcka je určena k: Reedukaci
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky
	Odbornost pomůcky: V knize najdeme v hojném zastoupení citoslovce – onomatopoeie a podstatná jména s procvičovanou hláskou. Ve slovních spojeních, větách a říkankách jsou obsaženy ostatní slovní druhy.
	Lingvistická úroveň: Slova, věty, text
Rozsah hlásek: P, B, M, F, V, T, D, N, Ť, Ď, Ň, J, Ě, K, G, H, CH, L, C, S, Z, Č, Š, Ž, OU, R, Ř	
	Variabilita pomůcky: Neshledávám
	Využití pomůcky: Rozvoj jemné motoriky - vymalovávání obrázků a dokreslování obrázků. Rozvoj fantazie a citu pro barvy. Slouží k procvičování a upevňování hlásky. Rozvíjí slovní zásobu a slovní obratnost.
	Rozměr pomůcky: Formát A4, 30 x 21 cm

	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ne
Autor pomůcky: FIALOVÁ, I. <i>Rozumíš mí?</i> Praha: Blug. ISBN 80-85635-81-X.	
	Rok vydání: Není k dispozici od vydavatele. Rok 2002 zjištěn dle: http://www.kfbz.cz/novinky/novinky_naucna_0303.htm

18. Obrázková škola řeči

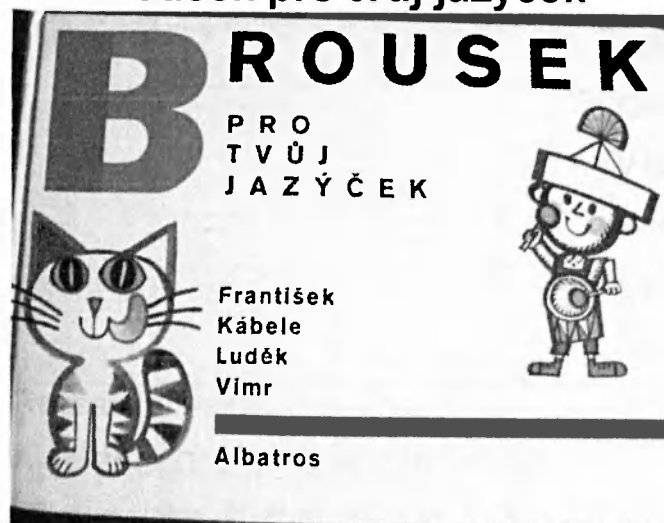

Uhel pohledu podle Kábeleho, Pávkové (1996)	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
Identifikace pomůcky: Publikace je určena dětem s méně obratným jazýčkem. Na průpravných cvičeních se rozpovídají a potom si ze	Identifikace pomůcky: Kniha „Obrázková škola řeči“ obsahuje průpravná cvičení k jednotlivým hláskám, informuje o funkci a použití

<p>zajímavých obrázků vyberou ty, na kterých je hláska, kterou až dosud říkaly nesprávně nebo vůbec ne.</p> <p>Jednotlivé hlásky a průpravná cvičení se nacvičují v pořadí podle obtížnosti tvoření hlásek.</p>	<p>říkanky v rozvíjení řeči. Nechybí metodický návod k využití obrázků a typy her. Na dalších stránkách jsou říkanky k procvičování hlásek. <i>Uvedené říkanky v této publikaci byly vydány samostatně v publikaci „Brousek pro tvůj jazýček“.</i> Jednotlivé pracovní listy obsahují slova a obrázky k procvičované hlásce. Obrázky jsou barevné, celkem čitelné, ale obtížněji srozumitelné a tématicky nejednoznačné. Některé obrázky nelze jasně definovat. Definici obrázku umožní slova, která jsou ke každému obrázku uvedena. Obrázky jsou orámovány, proto mohou být eventuelně vystřiženy. Prostor pro obrázky na jednotlivé „kartě“ je 5,8 x 3,9 cm. Tento prostor je většinou obrázkem vyplněný. Říkanky jsou doprovázeny také obrázky. Obrázky k říkankám jsou na ploše umístěny nerovnoměrně, mají různou velikost a zabírají největší část z celkové plochy jednoho listu papíru.</p>
	<p>Pomůcka je určena: Dětem 3 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
<p>Pomůcka je určena k: Prevenci, reedukaci</p>	
	<p>Kritérium barevnosti: Barevné obrázky</p>

	Odbornost pomůcky: Kniha obsahuje citoslovce – onomatopoeie a podstatná jména s procvičovanou hláskou. V říkankách jsou obsaženy všechny slovní druhy.
	Lingvistická úroveň: Slova, text
Rozsah hlásek: M, B, P, N, D, T, F, V, K, L, J, CH, H, Ď Ť, Ň, C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř	
	Variabilita pomůcky: Neshledávám
	Využití pomůcky: Procvičování a upevňování jednotlivých hlásek. Rozvoj slovní zásoby a slovní obratnosti. Řikanky rozvíjí paměť, pozornost a sluchovou pozornost, především fonemický sluch. Jsou důležité pro rozvoj vnímání rytmu. Tyto říkanky napomáhají správné výslovnosti.
	Rozměr pomůcky: Formát A4, 30 x 21 cm Rozměr jednotlivého obrázku: 5,8 x 3,9 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ne
Autor pomůcky: KÁBELE, F.; PÁVKOVÁ, B. <i>Obrázková škola řeči</i> . Praha: SPN, 1996. ISBN 80-04-26649-5.	
Rok vydání:	

19. Brousek pro tvůj jazýček

Úhel pohledu vydavatele	Úhel pohledu podle Sifferové (2006)
<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Populární knížka říkanek určená především rodičům a dětem. Říkaneky jsou vhodné zvláště pro menší děti, které si potřebují „obrousit jazýček“ a rozcvičit ho na průpravných hláskách, aby se postupně naučily správně vyslovovat i ostatní, těžší hlásky. Jsou zde říkaneky na všechny hlásky, na všechna písmena abecedy. Je to vhodný doplněk k logopedickým cvičením. Díky své velké oblibě tato kniha vychází v Albatrosu již po několikáté.</p>	<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Obrázky v knize jsou dostatečně velké, barevné a tématicky odpovídají obsahu říkanek.</p>
<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Dětem od 3 let.</p>	<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Dětem od 3 – 7 let. Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
<p>Pomůcka je určena k:</p> <p>Prevenici a jako doplněk k logopedickým</p>	<p>Pomůcka je určena k:</p> <p>K reedukaci za určitých podmínek.</p>

cvičením.	
	Kritérium barevnosti: Barevné obrázky jsou součástí publikace, ale nejsou nezbytně nutné.
	Odbornost pomůcky: V říkankách jsou zastoupeny všechny slovní druhy na procvičovanou hlásku.
	Lingvistická úroveň: Text
Rozsah hlásek: A, B, C, Č, D, E, F, G, H, CH, I, J, K, L, M, N, O, P, R, Ř, S, Š, T, U, V, Z, Ž	
	Variabilita pomůcky: Neshledávám
	Využití pomůcky: Říkanky rozvíjí paměť, pozornost a sluchovou pozornost, především fonemický sluch. Jsou důležité pro rozvoj vnímání rytmu. Tyto říkanky napomáhají správné výslovnosti.
	Rozměr pomůcky: Formát A4, 30 x 21 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ne
Autor pomůcky: KÁBELE F.; VIMR, L. <i>Brousek pro tvůj jazýček</i> . Praha. Albatros, 1988. (5. vydání)	
Rok vydání: 1988	

20. Říkáme si s dětmi (Logopedické hříčky)

Uhel pohledu podle Synka (1998)	Uhel pohledu podle Sifferové (2006)
<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>Tato pomůcka seznamuje rodiče a pedagogy s výchovou jazyka a řeči u malých dětí. V knížce jsou zastoupeny čtyři skupiny říkanek a veršované. Verše podněcují dobrou výslovnost a trénují také sluchovou pozornost. Děti se zároveň s verši učí jednoduché kresby. Verše jsou spojované s jednoduchými řízenými pohyby rukou, nohou i celého těla dítěte. Navíc se trénuje i obratnost prstů – tzv. hry s prsty.</p>	<p>Identifikace pomůcky:</p> <p>V pomůcce jsou obsaženy „obrázkové postupy“ k namalování obrázků podle říkanek. Jednotlivé obrázky (postupy) mají rozměr v průměru 2 x 2 cm. Tyto postupy v knize jsou určeny především pedagogům, logopedům a rodičům.</p> <p><i>Dítě by mělo obrázek malovat na větší formát papíru pod odborným vedením.</i></p>
	<p>Pomůcka je určena:</p> <p>Dětem 3 – 7 let.</p> <p>Mohou s ní pracovat logopedi, pedagogové a samozřejmě rodiče.</p>
<p>Pomůcka je určena k:</p> <p>Prevenci a jako doplněk k logopedickým cvičením.</p>	<p>Pomůcka je určena k:</p> <p>Reedukaci za určitých podmínek.</p>

	Kritérium barevnosti: Černobílé obrázky
	Odbornost pomůcky: Publikace obsahuje všechny slovní druhy.
	Lingvistická úroveň: Text
Rozsah hlásek: A, B, C, D, F, H, CH, J, K, L, M, N, O, P, Ř, S, Š, T, Ť, U, V, Z, Ž	
Variabilita pomůcky: Ano, je stanovena autorem.	
	Využití pomůcky: Řídky rozvíjí paměť, pozornost a sluchovou pozornost, především fonemický sluch. Jsou důležité pro rozvoj vnímání rytmu. Tyto řídky napomáhají nejen správné výslovnosti, ale také podněcují pohyb a učí děti jednoduchým kresbám.
	Rozměr pomůcky: 20 x 14 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ano
Autor pomůcky: SYNEK, F. <i>Říkáme si s dětmi</i> (Logopedické hříčky). Praha: Archart, 1998.	
Rok vydání: 1998	

21. Obrázkové testy pro vyšetřování řeči

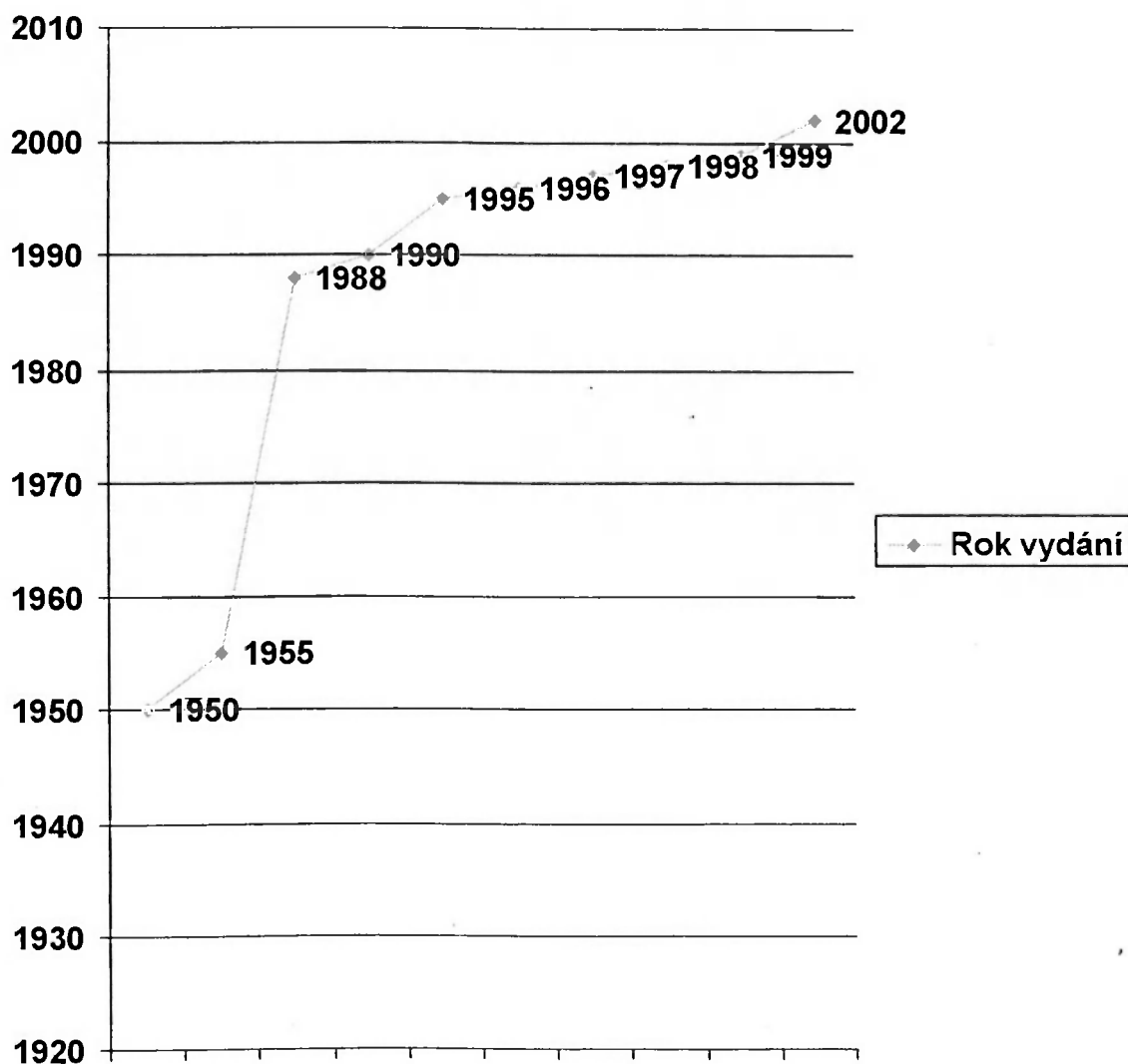

<p>Úhel pohledu podle Truhlářové není k dispozici</p>	<p>Úhel pohledu podle Šifferové (2006)</p>
	<p>Identifikace pomůcky: Pomůcka „Obrázkové testy k vyšetřování řeči“ obsahuje 28 pracovních listů s obrázky a 10 pracovních listů s dějovými obrázky. Na jednotlivém listu jsou nakresleny v průměru 2 – 3 obrázky pro určitou hlásku ve všech pozicích. V celém souboru jsou nakresleny jednoduché obrázky v pastelově oranžové barvě. Vzhledem k počtu obrázku na jednotlivém listu, jsou obrázky dostatečně velké, dobře srozumitelné a systematicky uspořádané.</p>
	<p>Pomůcka je určena: Dětem od 4 – 7 let. Pracují s ní především logopedi.</p>
	<p>Pomůcka je určena k: Diagnostice</p>

	Kritérium pomůcky: Jednobarevné obrázky
	Odbornost pomůcky: Podstatná jména
	Lingvistická úroveň: Slova
Rozsah hlásek: T, I O U, B, M, F, V, T, D, N, C, S, SZ, Č, Š, Ž, CSZ, ČŠŽ, S-Č, S-Š, Č-C, ĎŤŇ, J, K, G, CH, H	
	Variabilita pomůcky: Jednoznačně zaměřena
	Využití pomůcky: Slouží k diagnostice výslovnosti jednotlivých hlásek.
	Rozměr pomůcky: 25 x 18 cm
	Materiál pomůcky: Papír
	Možnost kopírování: Ne
Autor: TRUHLÁŘOVÁ, M. <i>Obrázkové testy pro vyšetřování řeči.</i> Státní zdravotnické nakladatelství.	
	Rok vydání: Není k dispozici Odhadují 50. léta.

Roky vydání byly zjištěny u 12 pomůcek z 21. Pro lepší orientaci a přehlednost jsme vytvořili *graf č. 25* - tzv. časovou osu, ze které vyplývá, že od roku 1995 až do roku 1999 byla každoročně vydána alespoň jedna pomůcka. Za absenci ve vydávání pomůcek můžeme považovat období mezi lety 1955 – 1988. Vzhledem k tomu, že ostatní didaktický materiál nemá uvedený rok vydání, není tato časová osa plně vypovídající.

Graf. 25

11. 1. Analýza dat

Porovnání didaktického materiálu podle určitých kritérií je uvedeno v tabulce č. 39. Na následujících stránkách budeme jednotlivá kritéria analyzovat.

Didaktický materiál je v tabulce označen pořadovým číslem.

1. Logopedické kostky I
2. Logopedické kostky II
3. Mini Dida
4. Obrázkové lotto
5. Logo loto
6. Pexeso Logohrátky
7. Pexeso Logos
8. Logopedické omalovánky
9. Omalovánka Logohrátky
10. Logopedické omalovánky „Už to umím říct, mami!“
11. Logopedické omalovánky
12. Barevná písmena
13. Šimonovy pracovní listy
14. Nebojme se hlásky R
15. Zlomiš si jazýček?
16. Logopedie v praxi
17. Rozumíš mi?
18. Obrázková škola řeči
19. Brousek pro tvůj jazýček
20. Říkáme si s dětmi (Logopedické hříčky)
21. Obrázkové testy pro vyšetřování řeči

Tabulka č. 39: Porovnání didaktického materiálu podle určitých kritérií

Pomůcky	Identifikace pomůcky	Pomůcka je určena (věk)	Pomůcka je určena k	Kritérium barevnosti	Odbornost pomůcky	Lingvistická úroveň	Rozsah hlásek	Variabilita	Rozměr pomůcky (cm)	Materiál pomůcky	Možnost kopírování
1.	Kostky	2 – 7	Reedukaci Stimulaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	VŠECHNY SOUHLÁSKY	Ano	4 x 4	Plast	Ne
2.	Kostky	2 – 7	Reedukaci Stimulaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	VŠECHNY SOUHLÁSKY	Ano	5 x 5	Dřevo	Ne
3.	Karty	4 – 7	Reedukaci Stimulaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	SOUHLÁSKY A SAMOHLÁSKY	Ano	7,5 x 7,5	Papír	Ne
4.	Karty	4 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	K, L, Ď, Ť, Ň, S, C, Z, Š, Č, Ž, R, Ř, S-Š, C-Č, Z-Ž	Ano	6,5 x 4	Papír	Ne
5.	Karty	4 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	R, Ř, C, S, Z, Č, Š, Ž, ĎŤŇ, CSZ-ČŠŽ	Ano	4,5 x 6	Papír	Ne
6.	Karty	4 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	R, R	Ano	5 x 5	Papír	Ne
7.	Karty	4 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Slovesa	Slova	C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř, L, ĎŤŇ, DTN, SLOVESA	Ano	5 x 5	Papír	Ne
8.	Pracovní sešit	4 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty	L, R, Ř, C-S-Z, Č-Š-Ž, ĎŤŇ	Ne	21 x 15	Papír	Ano
9.	Pracovní sešit	4 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Text	R, R	Neshledávám	20 x 15	Papír	Ano
10.	Pracovní sešit	4 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty Text	Ď, Ť, Ň, L, C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř, CSZ-ČŠŽ	Ano	30 x 21	Papír	Ano
11.	Pracovní sešit	4 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Text	Ď, Ť, Ň, L, C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř, CSZ-ČŠŽ	Obtížně shledávám	30 x 21	Papír	Ano
12.	Pracovní sešit	5 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty	Č, Š, Ž, L, S, Z, R, Ř, C	Neshledávám	30 x 21	Papír	Ne
13.	Pracovní sešit	4 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Slova	M, P, B, V, F, C, S, Z, C, S, Z, J, H, CH, K, D, T, N, L, R, Ř	Ano	30 x 21	Papír	Ano
14.	Pracovní sešit	5 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty Text	R	Ne	30 x 21	Papír	Ano
15.	Pracovní sešit	5 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty	M, B, P, N, D, T, J, F, V, K, L, H, CH, Ď, Ť, Ň, Č, Š, Ž, C, S, Z, R, Ř	Neshledávám	30 x 21	Papír	Ne
16.	Pracovní sešit	4 – 7	Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty Text	P, B, M, F, V, J, D, T, N, D, Ť, Ň, L, K, G, CH, H, C, S, Z, Č, Š, Ž, CSZ-ČŠŽ, R, Ř	Ne	30 x 21	Papír	Ano
17.	Pracovní sešit	5 – 7	Reedukaci	Barevné obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Věty Text	P, B, M, F, V, T, D, N, T, D, N, J, Ě, K, G, H, CH, L, C, S, Z, Č, Š, Ž, OU, R, Ř	Neshledávám	30 x 21	Papír	Ne
18.	Kniha	3 – 7	Prevenci Reedukaci	Barevné obrázky	Všechny slovní druhy	Slova Text	M, B, P, N, D, T, F, V, K, L, J, CH, H, Ď, Ť, Ň, C, S, Z, Č, Š, Ž, R, Ř	Ne	30 x 21	Papír	Ne
19.	Kniha	4 – 7	Prevenci Reedukaci	Barevné obrázky	Všechny slovní druhy	Text	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, CH, I, J, K, L, M, N, O, P, R, Ř, S, Š, T, U, V, Z, Ž	Neshledávám	24 x 17	Papír	Ne
20.	Kniha	4 – 7	Prevenci Reedukaci	Cernobílé obrázky	Všechny slovní druhy	Text	A, B, C, D, F, H, CH, J, K, L, M, N, O, P, Ř, S, Š, T, Ť, U, V, Z, Ž	Ano	20 x 14	Papír	Ano
21.	Pracovní listy	4 – 7	Diagnostice	Barevné obrázky	Podstatná jména	Slova	T, I, O, U, B, M, F, V, T, D, N, C, S, SZ, Č, Š, Ž, CSZ, ČŠŽ, S-Č, S-Š, Č-C, ĎŤŇ, J, K, G, CH, H	Ne	25 x 18	Papír	Ne

Pracovní sešity, popř. listy jsou skutečně nejobvyklejšími logopedickými pomůckami, se kterými se setkáváme na logopedických pracovištích. Pracovní sešity jsou pro dětskou klientelu zajímavé, zábavné a srozumitelné. Pro odborníka nebo pro rodiče jsou pracovní sešity zároveň praktické. V jednom pracovním sešitě najdeme v průměru 10 hlásek, proto můžeme používat a čerpat z jednoho pracovního sešitu. Pracovní sešity obsahují různá cvičení se zaměřením na jednotlivé hlásky. Některé pracovní sešity propojují procvičování hlásek s grafomotorickými cvičeními. Další výhodou těchto sešitů je, že výrobním materiálem těchto pomůcek je papír. Toto zjištění nám opět potvrzuje výsledky z dotazníkového šetření, otázky č. 7: *Jaké pomůcky používáte nejčastěji?* I v této analýze jsem zjistili, že papír má nejvyšší a to 90% zastoupení. Dalšími materiály byly plast a dřevo. S papírem je spojena možnost kopírování pracovních listů. 8 pomůcek z 21 umožňuje kopírování. Tyto pomůcky jsou této možnosti přizpůsobeny a to tím, že obrázky k úkolům jsou černobílé. Velmi dobře lze kopírovat pracovní listy z pracovních sešitů. Ne každý pracovní sešit je této možnosti přizpůsoben. Z ekonomického hlediska je tato varianta pro klienta výhodnější, neboť si nemusí kupovat každý pracovní sešit, který se na trhu objeví nebo který zrovna logoped na svém pracovišti používá k reedukaci dyslalií. Vystává opět otázka, jak to bude v budoucnu s dodržováním autorských práv při kopírování.

Nejobvyklejším rozměrem pomůcek je rozměr 30 x 21 cm, tzn. formát A4. Na jednom listu formátu A4 bude více zobrazení, což nemusí být pro děti s narušenou koncentrací pozornosti dobré. Tento formát ale umožňuje dobrou manipulaci s pomůckou, dítě se učí listovat, pokud se jedná o pracovní sešit a vyhledávat cvičení a úkoly v pracovním sešitě. Pokud se do sešitu i maluje, dává opět dítěti vhodný prostor pro malování nebo vykreslování. Výjimku tvoří pomůcky typu pexeso nebo logopedické kostky, karty z obrázkové slovníku a karty ke hře logo loto. Jednotlivé obrázky na kartách (tzn. na pexesu nebo na logopedické kostce) jsou ale mnohem menší, jak uvádíme v přehledu. Myslíme si, že pro reedukaci je potřeba většího rozměru samotného obrázku i karty. Větší rozměr karty a obrázku má pouze „Obrázkový slovník“. Manipulací s kostkami a kartami se také navíc cvičí jemná motorika a prostorová orientace.

Pomůcka by měla informovat, pro jaký věk dítěte je vhodná. Pouze 2 pomůcky z 21 jsou určeny již pro děti mladšího věku, tzn. již od 2 let. Z toho vyplývá, že pro mladší školní věk pomůcky absentují. Další spodní věková hranice jsou 4 roky a 5 let. Horní hranice věku pro tyto pomůcky bývá 7 let. Je předpoklad, že do sedmi let věku dítěte se výslovnost poměrně brzy a rychle (při správném terapeutickém vedení a pravidelném procvičování) napraví. Některé děti potřebují v logopedické péči pokračovat i ve školním věku. Proto bychom měli brát horní hranici věku určenou pro tyto pomůcky jako orientační.

Většina pomůcek je určena k reedukaci. Zároveň jsou některé pomůcky určeny k prevenci vad výslovnosti, zvláště u mladšího věku (3 roky). Pokud u pomůcek prolíná prevence a reedukace, skrývá to určitá rizika. Těmto pomůckám by měla být věnována zvláštní pozornost a odborný dohled. 3 pomůcky z 21 pomůcek lze uplatnit při stimulaci. Jedná se o pomůcky typu kostky a karty. Pomůcky, které jsou určené k reedukaci dyslalie mohou být využity i jinak než je jejich určení (variabilita), tzn. záleží na tom, kdo s pomůckami pracuje a jak je schopen z tvůrčího hlediska s nimi pracovat a jinak je využívat. Podle našeho názoru tuto možnost vidíme u 11 pomůcek z 21.

Tabulka č. 40: Lingvistická úroveň a odbornost pomůcek

Lingvistická úroveň	Odbornost pomůcek
Slova	9
Text	3
Různá lingvistická úroveň	9

Po odborné stránce jsou na kostkách (logopedické kostky) a na kartách (obrázkový slovník, pexesa, loga lota) hojně zastoupena slova - podstatná jména. Podstatná jména jsou slova ohebná, skloňují se. Podstatná jména jsou názvy osob, zvířat, věcí, dějů a vztahů. Prostřednictvím podstatných jmen rozvíjíme slovní zásobu dětí a procvičujeme napravovanou hlásku. Podstatná jména lze skoro vždy prostřednictvím názorných „věcí“ přenést do reálného prostředí. Tyto „věci“ umožňují zapojení více smyslů, lze je dítěti při terapii konkrétně ukázat nebo s ním může dítě samo manipulovat. Pexeso „Logos“ se zaměřilo na jeden slovní druh - slovesa. Slovesa jsou slova ohebná, časují se. Slovesa jsou slova, která vyjadřují činnost, stav nebo změnu stavu. Na vyšší lingvistickou úroveň se dostaneme ve chvíli, kdy slovesa spolu s podstatným jménem vytvoří jednoduchou větu. Rozvíjením jednoduché věty o další slovní druhy se procvičuje slovní

vyjadřování, jazykový cit, rytmus a melodie řeči a další a vzniká tak tzv. různá lingvistická úroveň. Citoslovce vyjadřují nálady, city, vůli, hlasy a zvuky. Ve dvou publikacích jsou citoslovce v podobě tzv. onomatopoií. Onomatopoeie jsou využívány u menších dětí, které velmi dobře reagují na napodobování různých zvuků. Onomatopoeie se používají při vyvozování hlásek a mají také funkci motivační. Dítě prostřednictvím zvuků vnímá, kde a jak se hláska tvoří. Pokud má dítě napravovanou hlásku vyvozenou a fixovanou ve slabikách, slovech a větách, přejdeme k publikacím, které nám nabízejí říkanky (pouze 3 pomůcky). Říkanky jsou na lingvistické úrovni vnímány jako text. Obsahují všechny slovní druhy a procvičují tak především slovní obratnost, rytmus a melodii řeči a zároveň fixují danou hlásku. (viz tabulka č. 40)

Tabulka č. 41: Rozsah hlásek

Artikulační okrsky	Frekvence hlásek
1. Artikulační okrsek (PBM, FV)	11
2. Artikulační okrsek	
TDN	12
CSZ, ĆSZ	18
L	16
RŘ	19
3. Artikulační okrsek	
ŤĎŇ	14
J	11
4. Artikulační okrsek	
K	12
G	7
CH	11
5. Artikulační okrsek (H)	11

Tabulka č. 42: Rozsah hlásek a lingvistická úroveň

Rozsah hlásek	Slova	Různá lingvistická úroveň	Text
1. Artikulační okrsek (PBM, FV)	5	4	2
2. Artikulační okrsek			
TDN	6	4	2
CSZ, ČSZ	8	2	8
L	6	8	2
R	8	2	9
Ř	8	3	8
3. Artikulační okrsek			
ŤĎŇ	7	0	7
J	5	2	4
4. Artikulační okrsek			
K	6	4	2
G	4	1	2
CH	5	2	4
5. Artikulační okrsek (H)	5	4	2

Většina logopedických pomůcek by měla být vytvářena tak, aby odborníkům a klientům nabídla co nejširší rozsah hlásek k procvičování. Výhodné jsou pomůcky, popř. sady pomůcek, které jsou zaměřeny na procvičování všech hlásek. Pomůcky obsahují v průměru 18 hlásek. Výjimku tvoří 3 pomůcky, které jsou zaměřeny pouze na jednu hlásku, popř. dvě hlásky a to na R a Ř. Údaje z *tabulky č. 41* potvrzují, že hláska R, Ř je skutečně artikulačně velmi náročná a vyžaduje pečlivou, někdy dlouhodobou reedukaci. Proto se téměř v každé logopedické pomůcce pro reedukaci dyslalie objevuje také hláska R, Ř. Na druhém místě jsou sykavky. Sykavky se musí důkladně vyvodit a upevnit. K tomu, aby se správně upevnily a mohly se rychle v řeči automatizovat, musí se nejprve k nácviku použít vhodná slova. Právě slova vhodná k fixaci hlásky najdeme v pracovních sešitech i v jiných pomůčkách určených pro reedukaci dyslalie (*viz tabulka č. 42*).

11. 2. Analýza cvičných slov - hláska C

V analýze jsme se zaměřili na fázi fixace – na slova určená k procvičování hlásky C, v kombinaci s obrázky v pracovních sešitech (celkem 8 pracovních sešitů). Na trhu se objevuje velké množství pracovních sešitů, která nabízejí různá slova a různá cvičení a úkoly k reedukaci hlásky C. Z uvedených materiálů jsme provedli další analýzu a zjistili frekvenci opakování slov k hlásce C (viz tabulka č. 43).

Tabulka č. 43

Frekvence opakování	Počet slov	Zástupci (slova)
8krát	3	Klec, vejce, opice
7krát	3	Lavice, ovoce, cibule
5krát	1	Pec
4krát	6	Palec, válec, Micka, copy, kopec, ptáci
3krát	18	Pecka, noc, límec, necky, palice, makovice, konvice, Vánoce, cukr, vojáci, ovce, hadice, chlapec, Lucka, cinká, cihla, cep, cedník
2krát	12	Cívka, Cecilka, cena, cumel, měsíc, citron, kytice, ocas, slepice, candát, cáká, cape

Nejčastějšími zástupci ve všech pracovních sešitech byla cvičná slova *klec*, *vejce*, *opice*, *lavice*, *ovoce*, *cibule*, *pec*. K těmto slovům jsou vždy v pracovních sešitech namalovány obrázky. Rozborem těchto údajů jsme došli k tomu, že k diskuzi se nabízí následující témata:

- Zobrazení vlastních jmen (Cilka, Micka, Cecilka)
- Zobrazení sloves (cape, cáká, cinká)
- Zobrazení obsahu slova - abstrakce, nadřazená slova (ovoce, noc)
- Výběr slov (necky, cedník, cívka, kytice, cumel, makovice)

Zobrazení vlastních jmen je zobrazováno dívkou či chlapcem, proto musíme obrázek dítěti nejdříve sami pojmenovat, abychom předešli nedorozumění. Zobrazování sloves není jednoduchou záležitostí. Sloveso (např. cinká, cape, cáká) je vždy vyjádřeno a namalováno jako podstatné jméno, s tím, že na obrázku

je vyznačený pohyb. Opět musíme obrázek nejdříve sami pojmenovat, abychom cvičili správnou hlásku a aby bylo zároveň dítěti jasné, že obrázek vyjadřuje činnost.

Zobrazení slov abstraktních nebo nadřazených je celkem problematické. V pracovních sešitech se vyskytují tato slova např. ovoce, Vánoce, cukr, noc, cena. Tato slova sice obsahují hlásku C, ale jejich zobrazení není jednoznačné. Díky nejednoznačnosti těchto slov dochází k jejich záměnám častěji než u jiných slov.

Celkově lze říci, že je důležité nepodceňovat výběr cvičných slov k dané hlásce. Měli bychom vybírat taková slova, která jsou dětem věkově blízká, snadno se namalují a jsou jednoznačná. V tomto případě hodně záleží na ilustrátorovi, jak se k danému problému postaví. Musí odlišit umělecký projev a zaměřit se na srozumitelnost, čitelnost, jednoduchost a výstižnost obrázku k cvičným slovům. Měli bychom také slova přizpůsobit době, ve které žijeme. Některá slova se již nepoužívají, proto je dítě nemusí mít ve své slovní zásobě. Samozřejmě, že při reedukaci se nezaměřujeme jen na cvičení výslovnosti dané hlásky, ale také na rozšiřování slovní zásoby, což některými použitými slovy děláme (např. necky, cedník, cívka, kytice, cumel, makovice).

Závěr a doporučení

V rigorózní práci jsem se zaměřila na oblast pomůcky v logopedické praxi. Chtěla jsem poukázat na to, jak je rozpracovaná teoretická základna tohoto problému. Analýza domácích zdrojů manifestuje, že od dob Sovákových nedošlo k hlubšímu posunu teoretického rozpracování. Ukazuje se tak rozpor mezi rychlým rozvojem pomůcek a nepatrným rozpracováním metodickým a didaktickým. Můžeme konstatovat, že v dané oblasti teorie zaostává za praxí. Pomůcka může sloužit jako pomocný prostředek pro zkvalitnění spolupráce mezi klientem a logopedem na různých úrovních či rozličných etapách spolupráce. Logopedické pomůcky prošly změnami a staly se důležitou součástí logopedické prevence, diagnostiky a terapie. Jako pozitivní lze ocenit, že dotazovaní odborníci si uvědomují význam pomůcky pro logopedickou intervenci, čímž potvrdili, že se logopedická terapie neobejde bez logopedických pomůcek, pomůcek, hraček a výrobků. Vzhledem k tomu, že dyslalie je nejčastější porucha, považují frekvenci vydávání pomůcek za velmi nízkou a nepravidelnou. Obnova pomůcek pro tuto terapii není obvyklá. Pestrost cvičných slov není, stále se opakují ta stejná slova. Letmé porovnání s jinými podobory speciální pedagogiky ukazuje, že v logopedické praxi neexistuje ucelený katalog pomůcek. Pro jiné typy postižení trh již tuto službu pokrývá. V logopedické praxi nelze použít běžně užívaných postupů - dovozu pomůcek pro osoby se zdravotním postižením ze zahraničí, neboť jsou v logopedii specificky vázané na jazyk a řeč. Na druhé straně máme pochopení pro výrobce, pro něž i výroba logopedických pomůcek musí být rentabilní, což vzhledem k počtu obyvatelstva v České republice není jednoduché. Mnohé pomůcky jsou specificky určené pro orofaciální oblast, tak musí splňovat náročná kritéria. Je potěšující, že náročnost odborníků na parametry (vzhled, funkčnost, užitečnost, materiály, bezpečnost, hygiena) se zvyšuje. Odpovědi respondentů a analýza didaktického materiálu k vybrané terapii nás přesvědčují, že i v době invaze výpočetní techniky, mají své místo papírové a dřevěné pomůcky. Větší a výraznější rozdílnost ekonomického zázemí klientů bude stimulovat logopedy k zapůjčování pomůcek.

Tato rigorózní práce by měla přispět malým dílem k rozpracování problematiky logopedické pomůcky.

Další směry výzkumné činnosti vidíme:

- V užší spolupráci mezi odborníky a výrobci
- Vytvoření uceleného katalogu logopedických pomůcek
- Zvyšování povědomí o kritériích pomůcek obecně i specificky logopedických
- Trvalé, strukturované vytváření teoretické báze pro danou oblast
- Rozpracování metodických postupů při užívání rozličných logopedických pomůcek
- Vyhledávání vhodných ilustrátorů pro logopedické pomůcky

Předložená rigorózní práce může posloužit jako informační zdroj pro všechny, kterých se sledovaná problematika dotýká a iniciovat další výzkumné kroky.

Resumé

Tématem rigorózní práce byla problematika logopedických pomůcek. V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy, týkající se dané problematiky. Rozložení jednotlivých kapitol umožnilo strukturovaně podávat informace, nezbytné k vytvoření uceleného obrazu dané problematiky. Největší prostor dle tématu byl věnován pomůckám v logopedické praxi.

V praktické části byl kladen důraz na kvalitativní a kvantitativní analýzu získaných dat o postojích, názorech a představách logopedů. Analyzování dat přiblížilo soudobé názorové spektrum logopedů, konfrontovalo je s ekonomickými a legislativními podmínkami. Dále byla provedena podrobná analýza didaktického materiálu k vybrané terapii.

Resümee

Das Thema der Rigorosarbeit war die Problematik der logopädischen Hilfsmittel. In dem theoretischen Teil wurden die Grundbegriffe erklärt, welche die gegebene Problematik betreffen. Die Zerlegung der einzelnen Kapitel ermöglichte die Informationen strukturiert vorzulegen, die unumgänglich sind für komplettes Blickbild der gegebenen Problematik. Der grösste Spielraum wurde den Hilfsmitteln in der logopädischen Praxis gewidmet.

In dem praktischen Teil wurde der Schwerpunkt auf die qualitative und quantitative Analyse der erworbenen Daten über die Standpunkte, Meinungen und Vorstellungen der Logopäden näher, konfrontierte dieses mit dem ökonomischen und legislativen Bedingungen. Weiter erfolgte die Detailanalyse des didaktisches Lehrmaterials zur ausgewählte Therapie.

Seznam použité literatury

ADAM, K.; JAROŠ, V.; HOLUB, J. *Český slovník (pravopisný a tvaroslovný)*. Praha: SPN, 1955.

Adicom CZ. *Logo loto*. Praha.

BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-743-4.

BAREŠOVÁ, J.; HRUBÝ, J. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. Praha: Septima, 1999. ISBN 80-7276-105-9.

BEČKA, V. *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Novinář, 1979.

BEZRUČKOVÁ, V. *Výchova řeči u mentálně retardovaných žáků*. Praha: Univerzita Karlova, 1984.

DIBLÍK, J. Terminologie pomůcek v některých českých spisech J. A. Komenského. *Protokoly ze semináře, K dějinám didaktických pomůcek na českých školách*. Přerov: 1988.

DVOŘÁK, J. *Logopedický slovník*. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, 2001. ISBN 80-902536-2-8.

DYS-centrum. Praha: 2005.

EDELSBERGER, L; a kol. *Defektologický slovník*. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2000. ISBN 80-86022-76-5.

EDELSBERGER, L; a kol. *Defektologický slovník*. Praha: SPN, 1984.

FIALOVÁ, I.; PLICKOVÁ, E. *Rozumíš mi?* Praha: Blug. ISBN 80-85635-81-X.

FILCÍKOVÁ-HERFORTOVÁ, M. *Obrázkové lotto*. Praha: SPN, 1955.

Fonogram. *Týdeník Rozhlas - rozhlasová publicistika*, 2003, č. 33.

FRANKE, U. *Logopädische Handlexikon*. REinhardt: UTB, 2001. ISBN 3-8252-0771-4.

GILOVÁ, M. *Už to umím říct, mami!* Praha: Pansofia, 1996. ISBN 8085804-72-7.

GROHNFIELD, M. *Lehrbuch der Sprachheilpädagogik und Logopedie*. Stuttgart, Berlin, Köln, Kohlhammer: CID, 2000. ISBN 3-17-016049-4.

HÁLA, B.; SOVÁK, M. *Hlas, řeč, sluch*. Praha: Česká grafická unie, 1947.

HAPALA, J. *Učebné pomůcky – systém a zásady ich používania*. Bratislava: SPN, 1963.

HAVRÁNEK, B.; a kol. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: ČAV, 1964.

HÝBL, F. Výrobci a nakladatelé didaktických pomůcek pro české školy všech stupňů v letech 1850 – 1950. *Protokoly ze semináře, K dějinám didaktických pomůcek na českých školách*. Přerov: 1988.

HÝBL, F. Výrobci a nakladatelé didaktických pomůcek pro české školy všech stupňů v letech 1850 – 1950. *Protokoly ze semináře, K dějinám didaktických pomůcek na českých školách*. Přerov: 1988.

CHARVÁTOVÁ-KOPICOVÁ, V. *Šimonovy pracovní listy 6 Logopedická cvičení I*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-716-7.

CHARVÁTOVÁ-KOPICOVÁ, V. *Šimonovy pracovní listy 7 Logopedická cvičení II*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-717-7.

CHLUP, O. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Novina, 1939.

CHVATCEV, M.J. *Logopedija: posobije dlja studentov pedagogičeskich institutov i učitelej specialnych ško*. Moskva: Gosudarstvennoje učebno-pedagogičeskoje izdatel'stvo Ministerstva prosvěščenija RSFSR, 1959.

JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. Praha: Triton, 2001. ISBN 80-7254-192-7.

JELÍNKOVÁ, M.; NETUŠIL, R. *Autismus V., Hra a hračka v životě dítěte s autismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2001.

KÁBELE, F.; VIMR, L. *Brousek pro tvůj jazýček*. 5. vyd. Praha: Albatros, 1988.

KÁBELE, F.; PÁVKOVÁ, B. *Obrázková škola řeči*. Praha: SPN, 1996. ISBN 80-04-26649-5.

KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-191-1.

KLIKA, J. *Stručný slovník paedagogický : abecední soubor nejdůležitějších nauk z paedagogiky, hodegetiky a didaktiky, z methodiky obecné a methodik zvláštních, z dějin vychovatelství a školství, ze zákonodárství školního a statistiky školní v zemích našich a cizích ... se zřetelem k učitelstvu škol obecných a měšťanských*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900.

KRAHULCOVÁ, B.: *Dyslalie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-413-8.

KUBÁLEK, J. *Nástin didaktiky pomůcek*. Praha: SPN, 1977.

KUBÍČOVÁ, Z.; KUBÍČ, J. *Kompenzační a didaktické pomůcky pro děti a žáky s tělesným postižením v MŠ a ZŠ*. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-166-0.

KUBOVÁ, L. *Hračka a postižené dítě*. *Speciální pedagogika*, 1992/93, roč. 3, č. 4. ISSN 0862-4569.

KUJAL, B. *Pedagogický slovník*. 2.díl. Praha: SPN, 1967.

KUTÁLKOVÁ, D. Využití běžných hraček a dětské literatury u dětí s narušenou komunikační schopností. In. LECHTA a kol. *Logopaedica III*. Bratislava: Liečreh Gúth, 1999, s. 28 -30. ISBN 80- 88932 -10-6.

KUTÁLKOVÁ, D. *Opožděný vývoj řeči, Dysfázie, Metodika a reedukace*. Praha: Septima, 2002. ISBN 80-7216-177-6.

KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-786672.

Lego – od hračky k učebnej pomůcke. *Učební pomůcky – metodický časopis pro otázky názorného vyučování*, 1990, č. 2.

LECHTA, V.: *Logopedické repetitorium*. Bratislava: SPN, 1990. ISBN 80-08-00447-9.

Logopedické omalovánky. Vimperk: Eukalypt.

LUKEŠOVÁ, I. Logopedická pomůcka k procvičování hlásek. *Speciální pedagogika*, 1997, roč. 7, č. 2. ISSN 0862-4569.

MATĚJČEK, Z. Co, kdy a jak ve výchově. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-320.

MÍK, F. *Učebné pomůcky a moderní škola; Dílo destruktivní o pomůckách ze všech oborů, jež moderní škola má mít na zřeteli*. Velké Meziříčí: Šašek, 1933.

Nařízení vlády č. 19/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na hračky. Tímto nařízením vlády se do českého právního systému implementuje směrnice Rady 88/378/EHS.

Nestronic, s.r.o. *Logopedické kostky*.

NEUBAUER, K. *Logopedie – učební text pro bakalářské studium speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-098-1.

ONDRÁČEK, J. *K úloze a místu učební pomůcky a didaktické techniky v moderní škole*. Praha: VÚP, 1971.

Pädagogische enzyklopädie, Berlin: VEB Deutscher Verlag Der Wissenschaften, 1963.

PÁVKOVÁ, B.; VELKOVÁ, I. *Barevná písmena*. Praha: Albatros, 1990.

PECH, O. *Příruční slovník pedagogický*. Praha: Česko-slovenská grafická Unie, 1937.

PERUTKOVÁ, J.; SVOBODOVÁ, O. *Logopedie v praxi*. Praha: Septima, 2000. ISBN 80-7216-134-2.

PETRÁČKOVÁ, V.; KRAUS, J. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0982-5

PROCHÁZKA, V. *Příruční slovník naučný*. II.díl. Praha: ČAV, 1964.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-252-1.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-772-8.

Sborník 1994: Specifické poruchy učení a chování. IPPP ČR, 1994.

PUMPRLA, R. *Logopedické omalovánky*. Zábřeh: Logopedická ambulance.

SAHULOVÁ, M. *Omalovánky logohrátky*. Kostelec.

SAHULOVÁ, M. *Pexeso logohrátky*. Kostelec.

SCHOPLER, E. *Výukové aktivity pro děti s autismem*. Praha: Modrý klíč, 2000. ISBN 80-902494-3-4.

Slovník spisovného jazyka českého. I.díl. Praha: Československá akademie věd, 1960.

směrnice Rady 88/378/EHS ze dne 3. května 1988 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se bezpečnosti hraček. Official Journal L 187: 16/07/1988 P. 0001 – 0013.

SOVÁK, M.: *Elementární logopedická diagnostika, terapie a prevence, Aktuální problémy speciální pedagogiky*. Praha: SPN, 1978.

SOVÁK, M.: *Logopedie předškolního věku*. Praha: SPN, 1989.

SOVÁK, M.: *Logopedie*. Praha: SPN, 1974.

ŠIGUTOVÁ, M. *Výuka angličtiny u dětí s dyslexií. Příručka pro učitele/ky*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-70-42-228-9.

ŠKODOVÁ, E. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6.

ŠKODOVÁ, E. *Pexesa*. Logopedická pomůcka k rozvíjení řeči, mluvní pohotovosti a k procvičování výslovnosti. *Speciální pedagogika*, 1997, roč. 7, č. 4. ISSN 0862-4569.

ŠTĚPÁN, J.; PETRÁŠ, P. *Logopedie v praxi*. Praha: Septima, 1995. ISBN 80-85801-61-2.

ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: UK, 2004.

TAUBENEK K., VOKOVKA K. *Rukověť školství obecného - Organizace školství*. Praha: Kober, 1892.

TRUHLÁŘOVÁ, M. *Obrázkové testy pro vyšetřování řeči*. SZN.

VALENTA, M.; KREJČÍŘOVÁ, O. *Psychopedie – kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejř, 1997. ISBN 80-90-2057-9-8.

VALENTA, M.; MÜLLER, O.: *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003. ISBN 80-7320-039-2.

VAŠEK, Š. *Speciální pedagogika – terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: SPN, 1995. ISBN 80-08-00864-4.

VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-69-9.

VRÁNOVÁ, M. *Pexeso Logos*. Praha: IQ 147, 1997.

Všeobecná encyklopedie. 4.díl. Praha: Diderot, 1998.

Všeobecná encyklopedie Universum. 3.díl. Praha: Odeon, 2000. ISBN 80-207-1063-9.

Vyhláška č. 84/2001 Sb. o hygienických požadavcích na výrobky pro děti do tří let.

Zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 146/2002 Sb. a 277/2003 Sb.

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů ve znění zákona č. 71/2000 Sb., 102/2001 Sb., 205/2002 Sb., 226/2003 Sb., 205/2002 Sb., 226/2003 Sb. a 277/2003 Sb.

Zákon č. 227/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 258/2000 Sb. orgány ochrany veřejného zdraví.

Zákon č. 277/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků), ve znění zákona č. 146/2002 Sb., zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku ve znění zákona č. 209/2000 Sb. zákon č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

Zlomíš si jazýček? Pansofia.

Přílohy

- Příloha č. 1**.....Dotazník pro logopedy z resortu zdravotnictví
- Příloha č. 2**.....Dotazník pro logopedy z resortu školství
- Příloha č. 3**.....Vyhodnocení dotazníků (MS Excel)
- Příloha č. 4**.....Slovník cizích slov
- Příloha č. 5**.....Vývoj řeči u čtyřletého dítěte
- Příloha č. 6**.....Přehled Šimonových pracovních listů
- Příloha č. 7**.....Fotografie pracovních listů z pracovního sešitu „Už to umím říct, mami!“
- Příloha č. 8**.....Fotografie pracovních listů z vybraných pracovních sešitů
- Příloha č. 9**.....Obrázky k cvičným slovům hlásky C

Příloha č. 1

Tento dotazník je určen jako pomocný materiál při realizaci diplomové práce na Katedře Speciální pedagogiky Univerzity Karlovy na téma Logopedické pomůcky pro děti s NKS. Uvedené údaje nebudou dále rozšiřovány a budou použity pouze ve prospěch výše uvedené diplomové práce, odborných textů.

Dotazník vypracovala: Olga Šifferová

Studentka oboru Speciální pedagogika – obor na Pedagogické fakultě UK.

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Blanka Housarová, PhD.

1. Kolik let provozujete logopedickou praxi? .....

1. A Uved'te odhadem průměrný počet klientů za rok.....

2. Kde získáváte informace o nových pomůckách? (Možno označit vícero odpovědí)

a) od kolegů	d) jiné (uved'te)
b) internet	e) katalogy
c) časopisy	f) na konferencích, seminářích

3. Kde nakupujete log. pomůcky?

a) konference	e) jinde (uved'te)
b) semináře	f) v zahraničí
c) výstavy	g) v obchodě/speciálním
d) katalogové nabídky	h) v obchodě běžném, náhodně

4. Jak často nakupujete nové pomůcky?

a) dle potřeby	d) jednou za rok
b) měsíčně	e) dle nabídky
c) jednou za půl roku	

5. Než si koupíte log. pomůcku a než ji použijete, přečtete si doporučení a pokyny na etiketě?

a) ano
b) ne
c) v případě doporučení od známého/známé nečtu

6. Jaké druhy log. pomůcek používáte nejčastěji? (Možno označit vícero odpovědí)

- a) stimulační
- b) motivační
- c) didaktické
- d) derivační
- e) podpůrné
- f) názorné
- g) registrační
- h) víceúčelové
- i) diagnostické

7. Jaké pomůcky používáte nejčastěji? (Možno označit vícero odpovědí)

- a) sondy a špátle
- b) knihy
- c) pracovní sešity
- d) logopedické zrcadlo
- e) maňásky, loutky
- f) diktafon
- g) počítač
- h) pracovní listy
- i) sady jednotlivých obrázků
- j) námětové obrázky
- k) puzzle
- l) kostky
- m) jiné (uved'te)

8. Jaké máte požadavky na log. pomůcku? (Možno označit vícero odpovědí)

- a) kvalitní materiál
- b) bezpečnost
- c) účelnost
- d) variabilita
- e) estetičnost
- f) hygiena
- g) jiné (uved'te)

9. Objem finančních prostředků vynakládaných na pořízení pomůcek je vzhledem k nákladům obecným zastoupen asi?

- a) méně než 5%
- b) mezi 5 – 10%
- c) mezi 10 – 20%
- d) mezi 20 – 35%

10. Kolik jste ochotni investovat jednorázově do log. pomůcek?

- a) 100 – 500Kč
- b) 500 – 1000Kč
- c) více, jak 1000Kč

11. Kdo se podílí na financování log. pomůcek?

- a) jen logoped
- b) rodiče
- c) sponzoři
- d) jiné (uved'te)

12. Z jakého materiálu máte nejčastěji log. pomůcku?

- a) plast
- b) dřevo
- c) guma
- d) kov
- e) papír
- f) přírodní materiály
- g) textil
- h) jiné (uved'te)

13. Půjčujete log. pomůcky domů?

- a) ano
- b) ne
- c) ano, za poplatek
- d) ano, za zálohu
- e) jiné (uved'te)

14. Kopírujete dětem pracovní listy, obrázky, textový materiál, říkanky, apod.?

- a) ano
- b) ne
- c) ano, za poplatek

15. Jaké používáte pomůcky na jednorázové použití ?

- a) sondy
- b) špátle
- c) jiné (uved'te)

16. Jak vysokou finanční částku jste již investovali do log. pomůcek? (odhad)

- a) do 10 000Kč
- b) do 20 000Kč
- c) 20 000 – 50 000Kč
- d) 50 000Kč a více

17. Jsou informace o logopedických pomůckách lehce dostupné?

- a) ano, dostačující
- b) ne
- c) jiné: uved'te

18. Uvítali byste „Katalog dostupných log. pomůcek“?

a) ano

b) ne

19. Napište, které pomůcky používáte nejčastěji (např. kostka: házej, skládej, povídej, pexeso, dřevěné logo,...)

20. Napište, zda si vyrábíte některé pomůcky sám/sama

a) ano

d) ráda bych, nestíhám

b) ne

e) je to časový přepych

c) zadávám to rodičům

21. Věnuji určitý čas údržbě pomůcek

a) ne

b) ano

1. pravidelně

2. občas

3. jen u některých

Děkuji za spolupráci

Jakékoli podněty a připomínky k dané problematice uvítám na adrese:

Xylen@seznam.cz

Příloha č. 2

Tento dotazník je určen jako pomocný materiál při realizaci diplomové práce na Katedře Speciální pedagogiky Univerzity Karlovy na téma Logopedické pomůcky pro děti s NKS. Uvedené údaje nebudou dále rozšiřovány a budou použity pouze ve prospěch výše uvedené diplomové práce, odborných textů.

Dotazník vypracovala: Olga Šifferová

Studentka oboru Speciální pedagogika – obor na Pedagogické fakultě UK.

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Blanka Housarová, PhD.

1. Pracujete ve speciální MŠ: a) ano b) ne pokud ano, jde o MŠ a)

„logopedickou“ b) jiný typ postižení.....

1.A Pracujete v „logopedické třídě“ při běžné MŠ? a) ano b) ne

1.B Pracuji v běžné MŠ jako logopedický asistent nebo logopedický preventista? a) ano b) ne

1.C Uvedte maximální kapacitu zařízení:.....

2. Kde získáváte informace o nových pomůckách? (Možno označit vícero odpovědí)

a) od kolegů

d) jiné (uved'te)

b) internet

e) katalogy

c) časopisy

f) na konferencích, seminářích

3. Kde nakupujete log. pomůcky?

a) konference

f) v zahraničí

b) semináře

g) v obchodě/speciálním

c) výstavy

h) v obchodě běžném, náhodně

d) katalogové nabídky

e) jinde (uved'te)

4. Jak často nakupujete nové pomůcky?

a) dle potřeby

d) jednou za rok

b) měsíčně

e) dle nabídky

c) jednou za půl roku

5. Než si koupíte log. pomůcku a než ji použijete, přečtete si doporučení a pokyny na etiketě?

- a) ano
- b) ne
- c) v případě doporučení od známého/známé nečtu

6. Jaké druhy log. pomůcek používáte nejčastěji? (Možno označit vícero odpovědí)

- a) stimulační
- b) motivační
- c) didaktické
- d) derivační
- e) podpůrné
- f) názorné
- g) registrační
- h) víceúčelové
- i) diagnostické

7. Jaké pomůcky používáte nejčastěji? (Možno označit vícero odpovědí)

- a) sondy a špátle
- b) knihy
- c) pracovní sešity
- d) logopedické zrcadlo
- e) maňásky, loutky
- f) diktafon
- g) počítač
- h) pracovní listy
- i) sady jednotlivých obrázků
- j) námětové obrázky
- k) puzzle
- l) kostky
- m) jiné (uved'te)

8. Jaké máte požadavky na log. pomůcku? (Možno označit vícero odpovědí)

- a) kvalitní materiál
- b) bezpečnost
- c) účelnost
- d) variabilita
- e) estetičnost
- f) hygiena
- g) jiné (uved'te)

9. Objem finančních prostředků vynakládaných na pořízení pomůcek je vzhledem k nákladům obecným zastoupen asi?

- a) méně než 5%
- b) mezi 10 – 20%
- c) mezi 20 – 35%
- d) více než 35%

10. Kolik jste ochotni investovat jednorázově do log. pomůcek?

- a) 100 – 500Kč
- b) 500 – 1000Kč
- c) 1000 – 2000Kč

11. Kolik jste ochotni investovat ročně do log. pomůcek?

- a) asi 2000Kč ročně
- b) asi 5000Kč ročně
- c) mezi 5 – 10 000Kč ročně
- d) více než 10 000Kč ročně

12. Kdo se podílí na financování log. pomůcek?

- a) jen logoped
- b) rodiče
- c) sponzoři
- d) jiné (uved'te)

13. Z jakého materiálu máte nejčastěji log. pomůcku?

- a) plast
- b) dřevo
- c) guma
- d) kov
- e) papír
- f) přírodní materiály
- g) textil
- h) jiné (uved'te)

14. Půjčujete log. pomůcky domů?

- a) ano
- b) ne
- c) ano, za poplatek
- d) ano, za zálohu
- e) jiné (uved'te)

15. Kopírujete dětem pracovní listy, obrázky, textový materiál, říkanky, apod.?

- a) ano
- b) ne
- c) ano, za poplatek

16. Jaké používáte pomůcky na jednorázové použití ?

- a) sondy
- b) špátle
- c) jiné (uved'te)

17. Jak vysokou finanční částku jste již investovali do log. pomůcek? (odhad)

- a) do 10 000Kč
- b) do 20 000Kč
- c) 20 000 – 50 000Kč
- d) 50 000Kč a více

18. Informace o logopedických pomůckách lehce dostupné?

- a) ano, dostačující
- b) ne
- c) jiné: uveďte

19. Uvítali byste „Katalog dostupných log. pomůcek“?

- a) ano
- b) ne

20. Napište, které pomůcky používáte nejčastěji (např. kostka: házej, skládej, povídej, pexeso, dřevěné logo,...)

21. Napište, zda si vyrábíte některé pomůcky sám/sama

- a) ano
- b) ne
- c) zadávám to rodičům
- d) ráda bych, nestíhám
- e) je to časový přepych

22. Věnuji určitý čas údržbě pomůcek

- a) ne
- b) ano
- 1. pravidelně
- 2. občas
- 3. jen u některých

Děkuji za spolupráci

Jakékoli podněty a připomínky k dané problematice uvítám na adrese:

Xylen@seznam.cz

Kolik let	Počet klientů	Informace				Kde				Jak často				Než si koupí				Jaké druhy				Jaké pomůcky			
		a	b	c	d	e	f	g	h	a	b	c	d	e	f	g	h	a	b	c	d	e	f	g	h
3	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
16	1					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
10						1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
13						1	1	1	1	1	1			1	1			1	1			1	1		
28	2500	1				1	1	1	1	1	1			1	1			1	1			1	1		
5		1	1			1	1			1	1			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
0,3		1	1			1	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
40	100					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
35	250	1				1	1	1	1	1	1			1	1			1	1			1	1		
5	110	1	1			1	1	1	1	1	1			1	1			1	1			1	1		
3	1					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
29	850	1	1			1	1	1	1	1	1			1	1			1	1			1	1		
22	1					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2	400	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	600	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
		1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	350	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
7	250	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2,5	120	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
1,5						1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	250	1	1			1	1	1	1	1	1			1	1			1	1			1	1		
19	200	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
27	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
22	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
0,3	1	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
4	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
5	150	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
36	250	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	1500	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
10	1000	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
14	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
1,5	150	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
5	100	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
4	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
15	350	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	400	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
32	1	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
	1					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
22	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	300	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2	700	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
10	2	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
18	1200	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
5	300	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
12	100	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
17	150	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
22	180	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
30	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
	1	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2	700	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2	2	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2	500	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
6	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
4	50					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
15	300	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
7	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
8	150	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
16	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
25	1	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	250	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
18	150	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
4	70	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	3400	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
2	2	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
20	300					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
10						1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
17	350	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
14	200	1				1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
9	300	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
12	250	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
30	1					1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
	600	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		
	60	1	1			1	1			1	1			1	1			1	1			1	1		

Kdo		Z jakého								Půjčujete				Kopírujete				Jaké používáte				Jak vysokou						
f	g	a	b	c	d	a	b	c	d	e	f	g	h	a	b	c	d	e	a	b	c	a	b	c	a	b	c	d
1		1				1	1	1		1	1	1							1	1	1		1	1		1	1	
1		1				1	1	1		1									1				1			1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1									1							1		
		1								1																		

Příloha č. 4

Patogenní mikroorganismy

Patogen je mikroorganismus schopný vyvolat v živočišném (i lidském) nebo rostlinném organismu onemocnění. Jako patogeny označujeme parazity, které jsou schopné poškodit svého hostitele. Patogenita parazita znamená jeho schopnost vyvolat u hostitele onemocnění.

Zvířata i lidé jsou v neustálém styku s mikroorganismy, z nichž někteří jsou schopni kolonizovat povrch těla. V řídkých případech vstupují mikroorganismy do parazitického vztahu se svými hostiteli a vyvolávají onemocnění. Tato vzácnost je dána účinností obranných mechanismů hostitele, které omezují invazi normální flóry (někteří mikrobi mohou být podmíněně patogenní) a které chrání tělo před patogeny.

Kyselina ftalová

Kyselina se užívá změkčovadlo plastický hmot.

Ftaláty, které poškozují důležité systémy lidského organismu. Ftaláty jsou pro lidský organismus cizorodé látky a způsobují řadu vážných zdravotních problémů.

Elastomery

Makromolekulární látka, které se rychle vrací do původních rozměrů, z nichž byla deformovaná malým napětím (přírodní a syntetický kaučuk).

Příloha č. 5

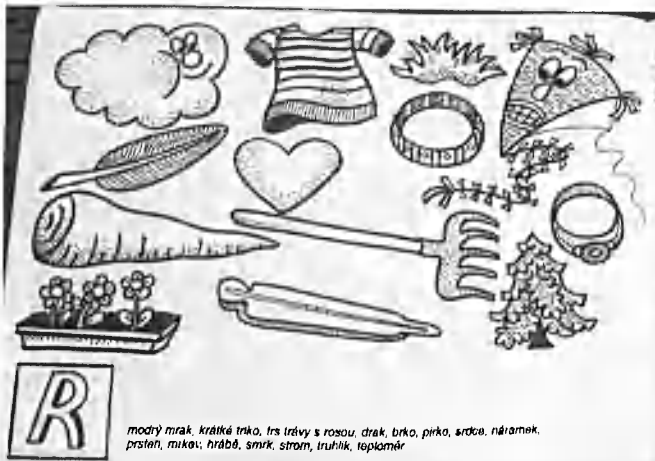
- Rozumí 1500 – 2000 slovům.
- Rozpoznává velké množství barev.
- Používá 800 – 1500 slov.
- Vyjadřuje jednoduché analogie.
- Odpovídá na otázky *Kolik? Jak dlouho?* (ne vždy správně).
- Vypráví příběhy a mísí přitom skutečné a nesmyslné události.
- Vede dlouhé konverzace.
- Odpovídá na otázky *Co kdyby?*
- Ptá se *Jak?*, někdy klade otázky *Proč?* a *Kdy?*
- Běžně používá první osobu jednotného čísla (já mám).
- Používá třetí osobu jednotného čísla.
- Používá přítomný čas.
- Používá mnoho zkomolenin.
- Používá zájmena – *on, ona, já, ty, mne, můj*.
- Objevují se zvrtná zájmena.
- Často používá *já sám*.
- Objevuje se minulý čas – *byl, byli*.

Zdroj: ŠKODOVÁ, E.; JEDLIČKA, I. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003, s. 602. ISBN 80-7178-546-6.

Příloha č. 6

- MLČOCHOVÁ, M. *Šimonovy pracovní listy 1. Celkový rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996.
- MLČOCHOVÁ, M. *Šimonovy pracovní listy 2. Obrázky, Geometrické tvary*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-366-8.
- MLČOCHOVÁ, M. *Šimonovy pracovní listy 3. Uvolňovací cviky*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996.
- BOROVÁ, B. *Šimonovy pracovní listy 4. Rozvoj myšlení a řeči*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-658-6.
- PILAŘOVÁ, M. *Šimonovy pracovní listy 5. Grafomotorická cvičení*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002.
- CHARVÁTOVÁ – KOPICOVÁ, V. *Šimonovy pracovní listy 6. Logopedická cvičení 1: M, P, B, V, F, C, S, Z, Č, Š, Ž*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-716-5.
- CHARVÁTOVÁ – KOPICOVÁ, V. *Šimonovy pracovní listy 7. Logopedická cvičení 2: J, H, CH, K, D, T, N, L, R, Ř*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-717-5.
- KÁROVÁ, V. *Šimonovy pracovní listy 8. Rozvoj logického myšlení*. 1. vyd. Praha: Portál 1998. ISBN 80-7178-224-6.
- POKORNÁ, V. *Šimonovy pracovní listy 9. Grafomotorika a kreslení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN: 80-7178-225-4.
- MLČOCHOVÁ, M. *Šimonovy pracovní listy 10. Rozvoj obratnosti mluvidel a nácvik dýchání*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-289-0.
- SMOLÍK, J.; SMOLÍKOVÁ, K. *Šimonovy pracovní listy 11. Grafomotorická cvičení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-914-3.
- SMOLÍK, J.; SMOLÍKOVÁ, K. *Šimonovy pracovní listy 12. Dopravní výchova*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-112-3.

Příloha č. 7

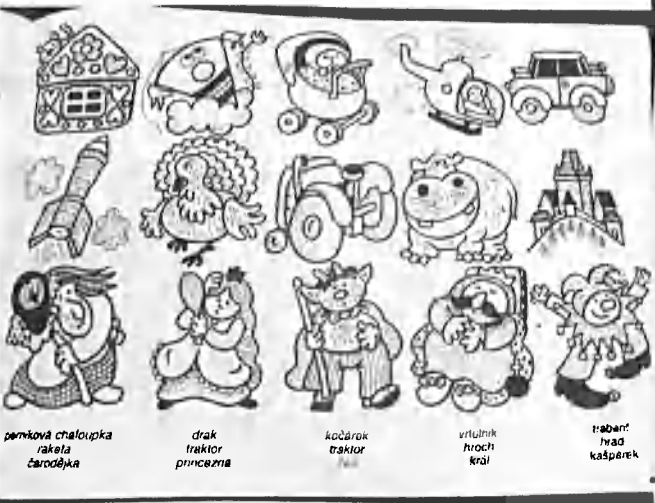

R

modrý mrak, krátké triko, tři trávy s rosou, drak, brko, pítko, srdce, náramek, prsten, mikov, hrábě, smrk, strom, truhlík, teploměr

Do mraků chci
vrány uctítaly

perlivá chaloupka
raketa
čarodějka

drak
traktor
princezna

kočárek
traktor

vtulník
hroch
král

trabant
tygř
kašpárek

strom, rybník, Jarok, smrk, rukavice, svetr, brusle,
zamračená, rozklobená, mraky, línko, Mirka, prsty,
rozřhané kalhoty, šála s pruhy, brada, mraz, zrak,
rukáv, norový vzor na svetru, flek

Vínku mizivo. Na rybníku
brušil Polr jen tak v truku.
„To je třídlo, křivda páne!“
Kroužil hlavou jeho máma

„Rychle domů, vždyť je zima,
nebo z toho bude hmyš.“
Sněh si zlíva tan naš Polr.
Vezme, aspoň modrý svět.

šišák, vrabec, pytlík, vlnka, báboška, sáňka, žabka, šelma,
černáček, mráček, slon, jaro, jaro, jaro

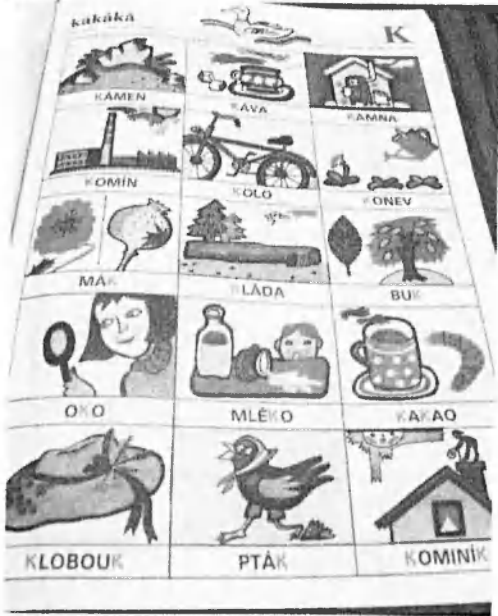
šišák, vrabec, pytlík,
vlnka, sáňka, žabka,
šelma, mráček, slon,
jaro, jaro, jaro

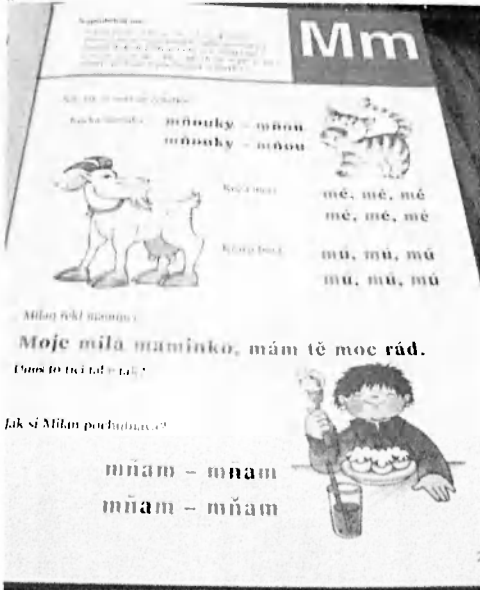
šišák a žabka
vlnka a slon

„Obrázková škola řeči“

„Rozumiš mi?“

Příloha č. 9

„Logopedické omalovánky“

„Šimonovy pracovní listy“

„Logopedie v praxi „

„Už to umím říct, mami!“

„Obrázková škola řeči“

„Zlomíš si jazýček?“

„Logopedické omalovánky“

